

ULUSLARARASI HUKUK ÇIKMIŞ SORULARI

1- Antlaşmalarla ilgili genel bilgi veriniz.

Uluslararası hukukun kendilerine bu alanda yetki tanıdığı kişiler arasında, uluslararası hukuka uygun bir biçimde, hak ve yükümlülükler doğuran, bunları değiştiren ya da sona erdiren yazılı irade uyuşması anlaşılmaktadır.

Bir antlaşmadan söz edilebilmesi için bunun **hak ve yükümlülükler doğurması, değiştirmesi ya da sona erdirmesi** koşulu çerçevesinde, hukuksal bağlayıcılığı bulunmayan çok taraflı belgelerin bir antlaşma oluşturmadığı kabul edilmektedir.

Antlaşma olabilmesi için bir **irade uyuşmasının** uluslararası hukuk çerçevesinde hukuksal sonuçlar doğurmak üzere yapılması koşulu olmalıdır.

Bir antlaşmadan söz edebilmek için ayrıca bunun birlikte gerçekleştirilen **ortak bir irade işlemi** olması gerekmektedir.

2- Antlaşmaların Türk Hukuk düzeninde değeri konusunda bildiklerinizi yazınız.

Antlaşmaların Türk Hukuk düzeninde değeri konusunda 1982 Anayasanın 90. Maddesinin Mayıs 2001'deki değişiklikle son fıkrası aynen şöyledir:

Usulüne göre yürürlüğe konulmuş **milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir**. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile **Anayasa Mahkemesi'ne başvurulamaz**. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin antlaşmalar ile kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda **milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır**. Bu madde ile antlaşmaların Türk Hukuk düzeninde yasa gücünde olduğu ve doğrudan hüküm doğurduğu anlaşılmaktadır. Temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası antlaşmaların yasalarla çatışması durumunda bu antlaşmaların esas alınacağını belirtmek suretiyle yalnızca temel hak ve özgürlüklere ilişkin antlaşmaların dışında kalan öteki antlaşmaların a contrario bir yorumla, **yasalarla eşit olduğunun teyit edildiği** söylenebilir.

3- Antlaşma kavramının genel tanımını verinizi ve kısaca açıklayınız.

Antlaşma, uluslararası hukukun kendilerine bu alanda yetki tanıdığı kişiler arasında, uluslararası hukuka uygun olarak, hak ve yükümlülükler doğuran, bunları değiştiren ya da sona erdiren yazılı irade uyuşmasıdır.

Uluslararası hukukun antlaşma yapma yetkisi tanıdığı hukuk kişileri, egemen devletler, genel bir biçimde uluslararası örgütler ve sürekli tarafsız devlet vb. kimi yetkileri sınırlı uluslararası hukuk kişileri, hukuksal statülerini düzenleyen antlaşma ve anayasaların izin verdiği ölçüde koruma altındaki devletler ve federal devletleri oluşturan federe devletler ve biraz tartışmalı olmakla birlikte ulusal kurtuluş hareketleridir.

Bir antlaşmanın geçerli bir şekilde yapılabilmesi için genel olarak,

1. Antlaşma metninin oluşturulup resmileştirilmesi,

2. Antlaşmanın bağlayıcılık kazanması için gerekli işlemlerin yapılması ve

3. Antlaşmaların hüküm doğurmasını sağlayacak biçimsel bir takım işlemlerin yapılmasıyla tamamlanır.

4- Antlaşmanın tanımını yapınız ve tahkimnamenin ne olduğunu açıklayınız.

Antlaşma, uluslararası hukukun kendilerine bu alanda yetki tanıdığı kişiler arasında, uluslararası hukuka uygun bir biçimde, hak ve yükümlülükler doğuran, bunları değiştiren ya da sona erdiren yazılı irade uyuşmasıdır.

Tahkimname, uluslararası hukuk kişilerinin bir uyuşmazlıklarını hakemlik ya da yargı yoluyla çözme kararını ve bu yola başvurma koşul ve yöntemlerini düzenleyen antlaşmayı belirtmektedir.

5- Antlaşmaların yapılışı ve metninin resmileştirilmesi hakkında genel olarak bildiklerinizi yazınız.

Geniş anlamda antlaşmaların yapılması sırasıyla antlaşma metninin oluşturulup resmileştirilmesi, antlaşmanın bağlayıcılık kazanması için gerekli işlemlerin yapılması ve son olarak antlaşmaların hüküm doğurması için biçimsel birtakım işlemlerin yapılması ile tamamlanır.

Eğer bir antlaşmayı kabul eden taraflar herhangi bir yöntem öngörmemişse, uygulamada bir antlaşma metninin resmîlik kazanarak kesinleşmesi için tarafların temsilcilerinin imzası ya da parafı ile gerçekleşmektedir.

İmzaların birkaç biçimde verilmesi olasılığı vardır.

1. Kesin İmza: Hiçbir koşula bağlı olmayan ve görüşmelerin bitiminde verilen imzadır.

2. Danışma Koşullu İmza: Temsilcisi adına katıldığı devlet ya da uluslararası örgüte durumu götürerek kesin bir değerlendirme yapılmasını istemektedir. Eğer söz konusu devlet ya da uluslararası örgüt temsilcilerinin bu imzasını kabul ettiğini bildirirse danışma koşullu imza verildiği andan başlayarak kesin imzaya dönüşmektedir.

3. Uzatmalı İmza: Bu yöntemle göre, genellikle bir antlaşmanın görüşülmesine katılan tarafların antlaşma metnini imzalamaları için metnin kabulünden başlayarak belirli bir süre tanınmasıdır.

Paraf: Temsilcilerin adlarının baş harfini koymak suretiyle bir antlaşma metnini saptama işlemine verilen addır.

Parafa şu durumlarda başvurulmaktadır;

- Eğer antlaşmanın imza yolu ile bağlayıcılık kazanılması düşünülüyorsa, antlaşma metnini saptamak amacıyla

- Antlaşma metninin imza ile kesinleşmesi işlemini daha üst düzey devlet yetkililerinin yerine getirmesi uygun görülmüşse

- Eğer görüşmedeki temsilci imza yetkisine sahip değilse

6- Antlaşma yapmaya yetkili kişileri yazınız.

Bu yetkililer temsil ettikleri uluslararası hukuk kişinin bir devlet ya da uluslararası örgüt olmasına göre ikiye ayrılır.

a. Devlet Yetkilileri; hiçbir yetki belgesine gerek kalmadan antlaşma görüşmelerinin yapımında ve metnin saptanmasında doğrudan devletlerini temsi etmeye yetkili kişiler de iki gruba ayrılır. Genel olarak devleti adına antlaşma görüşmelerinde ve metnin kabulünde yetkili kişiler: **Devlet Başkanı, Hükümet Başkanı ve Dışişleri Bakanlarıdır.** Devleti adına yalnızca temsilci olarak atandıkları devlet ya da uluslararası örgüt nezdinde yetkili kişiler: **Diplomatik misyon şefi (genellikle büyükelçi)** bunlar dışındaki tüm devlet görevlilerinin bir antlaşma görüşmelerinde ve kabulünde yetkili olabilmesi için yetki belgesine sahip olması gerekir.

b. Uluslararası Örgüt Yetkilileri; herhangi bir yetki belgesine gerek kalmadan antlaşma yapmakla yetkili kişiler genellikle uluslararası örgütün en yüksek dereceli görevlisi olan genel sekreter ve sekreter yardımcılarının bunların dışındaki uluslararası örgüt görevlileri yetki belgesi ile antlaşma yapma ve kabulüne yetkili kılınabilirler.

7- Antlaşmaların görüşülmesi ve yazılması hakkında genel olarak bilgi veriniz.

a. İkili Antlaşma Yöntemleri: Görüşmeler yetkililer ve bunlara teknik düzeyde yardımcı olan uzmanların katılması ile başlamaktadır. Genellikle antlaşmanın konusu belirlenmiştir. Bu görüşmelerde ya taraflardan birinin sunduğu antlaşma tasarısı üzerinde çalışarak ya her iki tarafın birlikte sunduğu antlaşma tasarıları üzerinde çalışılarak ya da birlikte ortak metin hazırlayarak antlaşma oluşturulmasına gidilir. Antlaşma metninin dili, ya yalnızca tarafların her ikisinin resmî dili ya resmî dillerin yanında bir üçüncü dilde ya da yalnızca bir yabancı dilde yapıldıkları görülmektedir. Birkaç dil kullanılması durumunda anlaşmazlık çıkarsa anlaşmazlığı ortadan kaldırmak için, bir dildeki metin esas metin olarak kabul edilmektedir.

b. Çok Taraflı Antlaşma Yöntemleri: Çok Taraflı Antlaşma görüşülmesi ve metninin hazırlanması diplomatik **konferans çerçevesinde** ya da **uluslararası örgütler çerçevesinde** gerçekleştirilmektedir.

aa- Konferans Çerçevesinde: Genellikle önceden hazırlanmış bir antlaşma tasarısı üzerinden başlanmaktadır. Bu konferans hazırlanan devletlerce sunulmaktadır. Kimi zaman konferansı tasarlama ve çağrı bir ya da birkaç devletin girişimine bırakılmaktadır. Kimi zaman ise bir konferansın toplanmasının tasarlanması ve çağrılarının gerçekleştirilmesi bir uluslararası örgütün girişimleri sonucu olmaktadır.

bb- Uluslararası Örgütler Çerçevesinde: Uluslararası örgütler çerçevesinde yapılan antlaşmalarda, bu antlaşmanın yapılmasında iki değişik yöntemle uyulduğu görülmektedir.

Birinci yöntem, uluslararası örgütün bir uzman organca hazırlanan antlaşma tasarısı bu örgütün en yetkili organı olan genel kurulca kabul edilerek üye devletlerin imzasına ve onayına açılmak suretiyle antlaşma niteliğini kazanmaktadır.

İkinci yöntem ise, uluslararası örgütün genel kurulunca bir uluslararası konferansa sunulmasının kabul edilmesini içermektedir. Böylece, bu antlaşma tasarısı konferansın antlaşma yapma amacıyla esas aldığı metni oluşturmaktadır.

8- Türk Hukuku'ndaki antlaşmaların onaylanması nasıl ve kimler tarafından gerçekleştirilmektedir, açıklayınız.

Türkiye Cumhuriyeti adına antlaşmaları hiçbir yetki belgesine gerek kalmadan paraflamaya veya imzalamaya yetkili kişiler **Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Dışişleri Bakanı'dır.** Yine yalnızca nezdinde atandıkları devlet ya da uluslararası örgütle antlaşma görüşmeleri yapmaya **diplomasi temsilciliği şefleri** yetkilidir. 1982 Anayasası'na göre antlaşmalar Cumhurbaşkanınca onaylanmak suretiyle bağlayıcılık kazanmaktadır. Ancak kabul edilmelerine göre **iki tür antlaşma vardır.**

a. Antlaşmaların bağlayıcılık kazanması için önce TBMM'nin bir uygun bulma yasasını kabul etmesi gereklidir. Bir antlaşma ancak böyle bir uygun bulma yasasından sonra Cumhurbaşkanının onayıyla geçerli olabilmektedir.

b. Bir antlaşmanın geçerlilik kazanabilmesi için herhangi bir uygun bulma yasasına gerek görmeden Bakanlar Kurulu'nun yetkili olabileceği kabul edilmektedir.

İkinci gruba giren antlaşmalar da ikiye ayrılır.

Birinci gruba girenlerde olması gereken özellikler,

- 1-Ekonomik, ticari ya da teknik ilişkileri düzenlemek,
- 2-Süre olarak bir yılı aşmamak,
- 3-Devlet maliyesine bir yüklenme getirmemek,
- 4-Türk yasalarına değişiklik getirmemektir.

İkinci grubu oluşturanlar ise;

- 1-Daha önceden yapılmış bir antlaşmaya dayanarak yapılan uygulama antlaşmaları,
- 2- Yasaların önceden tanıdığı yetkilere dayanılarak yapılan ekonomik, ticari, teknik ya da yönetsel antlaşmalar.

Uygulamada, bir antlaşmanın TBMM'nin mi yoksa Bakanlar Kurulunun mu yetkisine gireceğinin ilk değerlendirmesi Dışişleri Bakanlığınca yapılır ve uygun bulma yasası gerektiği kanısına varırsa hazırladığı yasa tasarısını Bakanlar kuruluna sunulmak üzere Başbakanlığa gönderir. Uluslararası hukukta onaylama işlemine tanınan genel nitelik ve iç hukukumuzda bunun aksini bildiren bir hüküm bulunmaması nedeniyle Cumhurbaşkanı'nın önüne gelen antlaşmayı onaylaması ya da veto etmesi tam bir takdir yetkisi olarak değerlendirilmesi eğilimi ağır basmaktadır.

9- Antlaşmaların bağlayıcı güç kazanması yollarını yazınız.

Antlaşmaların bağlayıcı güç kazanmasını üç ayrı kümede toplayabiliriz.

a. Basit Usul: Onaylama, kabul etme ya da uygun bulma gibi ikinci bir işleme gerek kalmadan bir uluslararası hukuk kişinin iradesini açıklayarak doğrudan bir antlaşma ile bağlanması yöntemidir. Basit usul ile antlaşmaların bağlayıcılık kazanması yöntemleri;

- İmza (Kesin imza, Danışma koşullu imza ve Uzatmalı imza)
- Antlaşmayı oluşturan belgelerin değişimi
- Öteki Yollar

b. Onaylama: İmzalanan bir antlaşmanın devletin bu konudaki yetkili organınca kabul edilmesi sonucu devleti uluslararası alanda bağlayan bir hukuksal işlemdir.

c. Katılma: Yapılışı sırasında bir antlaşmaya taraf olmayan bir uluslararası hukuk kişinin bu antlaşmaya sonradan taraf olmasını belirtmektir.

10- Antlaşmaların geçersizlik nedenlerini yazınız ve birini kısaca açıklayınız.

Hiyerarşik bakımdan üst düzey kurallara sahip olmayan bir hukuk düzeninde hukuk kişilerinin aralarında yapacağı sözleşmeleri geçersiz sayma olanağı yoktur. Bu türden üst düzey kurallara sahip olan hukuk düzenleri bu kurallara aykırı antlaşmaları konusu bakımından meşru kabul etmemektedir. Birçok ulusal hukuk, kamu düzeni, genel ahlak ya da kişilik haklarının koruması amacıyla kişilerin sözleşme

yapma yetkisini sınırlayan kurallara sahiptir. Yine bir ulusal hukuk düzeninin temel kurallarını oluşturan anayasa hükümleri de daha üst düzey olarak, bu türden kurallardır.

Antlaşmaların geçersizlik nedenleri:

- a. Antlaşmaların yasal yetkililerce yapılmaması
- b. İradenin sakatlanması

c. Uluslararası buyruk kurallarına (jus cogens) aykırılık: Bir hukuk düzeninin temelini oluşturan ve hukuk kişilerinin aksini kararlaştıramayacağı üst düzey hukuk kurallarına **buyruk (emredici) kurallar** denir. Uluslararası hukukta buyruk (jus cogens) kurallara aykırılık antlaşmanın geçersizliğine sebep olur.

11- Fesih ve çekilme ile antlaşmaların sona ermesini ve koşulları hakkında bilgi veriniz.

Fesih: Bir antlaşmanın taraflarından birinin, bir irade açıklaması yolu ile bu antlaşmaya bundan sonra bağlı olmayacağını bildirmesi işlemidir.

Çekilme: Çok taraflı antlaşmanın kendi tarafının kendisi bakımından bu antlaşmaya son verme işlemidir.

Antlaşmaların fesih ve çekilme yolu ile sona ermesinin koşulları;

- a. Antlaşma hükümleri öngörmüşse
- b. Tarafların fesih ve çekilme hakkını tanıma niyetinde oldukları anlaşılıyor ise
- c. Antlaşmanın doğası gereği tek taraflı fesih ve çekilme hakkını tanıdığı kanısı var ise
- d. Öteki taraf antlaşmayı uygulamıyorsa ya da antlaşmanın temel hükümlerini çiğniyor ise

12- 1982 Anayasası'na göre antlaşmaların bağlayıcı güç kazanmasına ilişkin Türk uygulaması nasıldır?

Anayasası'na göre antlaşmalar Cumhurbaşkanınca onaylanmak suretiyle bağlayıcılık kazanmaktadır. Ancak kabul edilmelerine göre **iki tür antlaşma** vardır.

a. Antlaşmaların bağlayıcılık kazanması için önce TBMM'nin bir uygun bulma yasasını kabul etmesi gereklidir. Bir antlaşma ancak böyle bir uygun bulma yasasından sonra Cumhurbaşkanının onayıyla geçerli olabilmektedir.

Koşulları;

- 1. Ekonomik, ticari ya da teknik ilişkileri düzenlemek
- 2. Süre olarak 1 yılı aşmamak
- 3. Devlet maliyesine yük getirmemek
- 4. Kişisel statüye ve Türklerin yabancı devletlerdeki mülkiyet haklarına dokunmamak
- 5. Türk yasalarına değişiklik getirmemek

b. Bir antlaşmanın geçerlilik kazanabilmesi için herhangi bir uygun bulma yasasına gerek görmeden **Bakanlar Kurulu'nun** yetkili olabileceği kabul edilmektedir.

Koşulları;

- 1. Daha önceden yapılmış antlaşmaya dayanarak yapılan uygulama antlaşmaları
- 2. Yasaların önceden tanıdığı yetkilere dayanarak yapılan ekonomik, ticari ya da yönetsel antlaşmalar.

Uygulamada, bir antlaşmanın TBMM'nin mi yoksa Bakanlar Kurulunun mu yetkisine gireceğinin ilk değerlendirmesi **Dışişleri Bakanlığınca** yapılır ve uygun bulma yasası gerektiği kanısına varırsa hazırladığı yasa tasarısını Bakanlar kuruluna sunulmak üzere Başbakanlığa gönderir.

13- Antlaşma koşullarında köklü değişimler sonucu antlaşmaların sona ermesi konusundaki bildiklerinizi yazınız.

Antlaşma koşullarında köklü değişimler (rebus sic stantibus) ilkesine göre, bir antlaşmanın yapılışı sırasında var olan ve antlaşmaların yapılmasını etkileyen koşullarda ortaya çıkan değişimlerin bu antlaşmaya son verme ya da uygulamasını durdurma nedeni olacağı kabul edilmiştir. Anılan ilkeye başvurulabilmesi için koşullarda ortaya çıkan değişikliğin köklü bir değişiklik olması gerekmektedir. Bu temel değişikliğin göz önünde tutulabilmesi için **en başta** önceki koşulların tarafların bu antlaşmayı yapmalarında ana gerekçeyi oluşturması ve **ikinci olarak da** bu değişikliğin tarafların yükümlülüklerini önemli ölçüde etkilemesi gerekmektedir. Bu ilkenin iki istisnası olup bunlar sınır antlaşmalarına son vermek için söz konusu ilke kullanılmayacak ve koşulların değişmesine kendi yükümlülüklerini yerine getirmeme suretiyle neden olan taraf bu ilkeyi ileri süremeyecektir.

Rebus sic stantibus ilkesine ilişkin en önemli sorun, bu ilkenin öngördüğü koşullar yerine geldiği zaman bu durumda zarar gören tarafın antlaşmaya tek taraflı olarak son verme ya da uygulanmasını durdurma hakkını doğrudan kullanıp kullanamayacağına ilişkindir. Öğretide egemen olan görüş, bir tarafın bu ilkeye dayanarak doğrudan bir antlaşmaya son veremeyeceği yönündedir. Dolayısı ile bu görüşte olan bir taraf ve öteki taraf ile yeni bir antlaşma oluşturmak ya da uyuşmazlığı barışçı yollar ile çözmeye çalışmak zorundadır. Türkiye 1923 Lozan Boğazlar Sözleşmesinin, 1936 Montreux Boğazlar Sözleşmesi ile değiştirilmesi için birinci yola başvurmuştur.

14- Antlaşmalara çekince koymanın anlamını, koşullarını, çekince koyma anına ilişkin bildiklerinizi yazınız.

Çekince, bir uluslararası hukuk kişinin bir antlaşmanın kimi hükümleriyle bağlı olmayacağını açıklayan tek taraflı bir bildirimdir. Çekince çok taraflı antlaşmalara koyulabilir, iki taraflı antlaşmalara çekince koymak antlaşmanın tarafları bakımından yeniden görüşmeyi gerektirecektir.

Bir çekincenin geçerli olmasının bazı koşulları vardır. Bunlar;

1. Çekince yazılı olmalıdır. Yazılı olarak taraflara bildirilmelidir. Tarafların itirazı ya da kabulü de yazılı olmalıdır.
2. Çekincenin antlaşmada yasaklanmamış olması ve antlaşmanın konu ve amacına aykırı olmaması gerekir.
3. Konulan çekince taraflarca kabul edilmiş olmalıdır. Bu antlaşmanın bir hükmü ile önceden çekince koymasını benimsenmesinin bildirilmesidir.
4. Bu koşul ise çekince koyma anına ilişkindir. Uluslararası hukuk kişinin antlaşmaya çekince koyma anı antlaşmanın imzalanması, onaylanması veya katılma anı ile mümkündür.

Bir çekincenin koyulduğu zaman, antlaşmada aksi öngörülmemişse, bu konuda bildirimin eline geçmesinden başlayarak 12 ay içinde itiraz etmeyen tarafların bu çekinceyi kabul ettikleri düşünülür.

15- Antlaşmayı tanımlayınız ve bağlayıcı olmayan üstlenmeler ile arasındaki farkları genel olarak açıklayınız.

Antlaşma, genel olarak uluslararası hukukun kendilerine bu alanda yetki tanıdığı kişiler arasında uluslararası hukuka uygun biçimde, hak ve yükümlülükler doğuran, bunları değiştiren ya da sona erdiren yazılı irade uyuşması olarak tanımlanır.

Günümüzde bağlayıcı olmayan ancak siyasi irade ile uyuşması niteliği gösteren çok taraflı belgeleri öğreti **bağlayıcı olmayan üstlenmeler** adı altında incelemektedir. Bir belgenin antlaşma mı olduğu ya da hukuksal bağlayıcılığı olmayan bir üstlenme mi olduğu anılan belgenin içeriği ve yapan yetkilinin uluslararası hukuka ve iç hukukta yetki durumuna göre değerlendirilmektedir. Hukuksal bağlayıcılığı olmayan üstlenmeler herhangi bir onay vb. işlemi gerektirmemekte ve Birleşmiş Milletlere tescili gerekli olmamaktadır. Ancak bu tür belgelerin bir takım hukuksal etkileri de bulunmaktadır. Hukuksal açıdan daha çok bir olgu gibi değerlendirilen bu üstlenmeleri kabul eden devletleri davranışlarını aynı yönde sürdürmesi beklenmekte ve anılan konuların ulusal yetki alanına girdiğini ileri sürme olanağı kalmamaktadır. Böylece hukuksal etkileri ve uygulamaları açısından antlaşmalardan ayrılmakla birlikte, yetki hükümleri, geçerlilik ve yorum kuralları bakımından bu tür bağlantıların antlaşmalar hukuku çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği öğretide geniş bir yankı bulmaktadır.

16- İkinci görüş ve tekçi görüş hakkında bildiklerinizi yazınız.

İkinci Görüş: Bu görüşe göre, uluslararası hukuk ile iç hukuk birbirinden farklı ve bağımsız iki ayrı hukuk düzenini oluşturur. **Bu ayrım iki temel sebebe dayanır.**

a. Söz konusu her iki hukuk düzeninin düzenledikleri toplumsal ilişkinin değişik olması

b. Söz konusu her iki hukuk düzeninin kurallarının büyük ölçüde değişik kaynaklardan doğmaları

İç hukukta kuralların bağlayıcılığı yasa koyucunun iradesi üzerine oturmaktadır. Oysa uluslararası hukukta kuralların bağlayıcı **Pacta sunt servanda** ilkesi gereğidir.

Sonuç: Bir hukuk düzeninde oluşturulan kuralların, kural niteliğiyle öteki hukuk düzeninde hukuksal etkiler doğurması söz konusu olmayacaktır.

• Her iki hukuk düzeni birbirinden bağımsız olduğu için iki düzenin kurallarının birbiri ile çatışma olasılığı yoktur.

• Bir hukuk düzeninin ötekinde geçerli olan kurallardan yararlanabilmesi için, ya bir düzenden ötekine atıf ya da aktarma yapılması gerekmektedir.

Tekçi Görüş: Dünyada var olan hukuk düzeni tek bir düzen olup **uluslararası hukuk ve iç hukuk** düzenleri bu bütünün parçalarıdır.

Tekçi görüş iki ana okul çerçevesinde toplanır;

1. Gerçekçi Okul: Bu görüşe göre uluslararası hukukun uluslararası toplumun hukukunu oluşturur. Uluslararası hukuk ile iç hukukun sürekli çatışma durumunda olmaları söz konusu değildir. Aksi takdirde ortak yaşam olanağı ortadan kalkacaktır. Bu nedenle her toplumlararası kural kendisiyle çelişen her iç kurala üstün olacaktır. **Sonuç olarak** iç hukuk uluslararası hukuka bağımlı olacaktır.

2. Normcu Okul: Bu kuramın savunucusu Hans KELSEN için tek bir temel kural vardır. O da **Pacta sunt servanda** ilkesidir. Aynı temel kurala dayanan uluslararası hukuk ile iç hukuk tek bir hukuk düzeni oluşturur. Tek bir hukuk düzeni söz konusu olduğunda bütünü oluşturan parçalardan hangisinin üstün olacağı sorusu iki değişik cevap içermektedir.

— İç hukukun üstünlüğü

— Uluslararası hukukun üstünlüğü

Sonuç olarak uluslararası hukuk ile iç hukuk düzenleri arasında herhangi birinin üstünlüğüne kesin karar verme olanağı yoktur. Uygulanan uluslararası hukuk ile iç hukuk arasında ilişkilerden her devletin durumunun kendi verileri çerçevesinde özel olarak değerlendirmek gereği ortaya çıkmıştır.

17- Basit usul yolu ile antlaşmaların bağlayıcılık kazanması hakkında bilgi veriniz.

Bir uluslararası hukuk kişinin iradesini açıklayarak doğrudan bir antlaşma ile bağlanması yöntemleri öğretide basit usul olarak adlandırılmıştır.

Basit usul ile antlaşmaların bağlayıcılık kazandığı yöntemler; imza, antlaşmayı oluşturan belgelerin değişimi ve öteki kabul edilen yöntemler olarak üçe ayrılır.

i. İmza: Bir devletin ya da uluslararası örgütün imza aracılığı ile bir antlaşmayla bağlanması için şu koşullardan en az birini yerine getirmesi gerekmektedir:

- ✓ Antlaşmanın imza ile bağlayıcılığını öngörmesi
- ✓ Görüşmelere katılan tarafların imza ile antlaşmanın bağlayıcılık kazanacağını kabul etmeleri
- ✓ Yetkili temsilcilerin yetki belgesinde imza ile antlaşmanın bağlayıcılık kazanacağını bildirmesi ya da bu yönde yetkili olduklarının görüşmeler sırasında açıklanması

Yukarıda sayılan durumların aksinde, bir antlaşma metnine koyulan imzanın yalnızca bu metnin saptanması yolunda gerçekleştirilen bir işlem olarak değerlendirilmesi gerekir.

ii. Antlaşmayı oluşturan belgelerin değişimi: Eğer bu antlaşma birkaç belgenin bir araya gelmesi ile oluşmakta ise, bu belgelerin değişimi yoluyla olanaklıdır. Bu yolla bağlanma en çok mektup değişimi biçiminde olmaktadır. Bir antlaşmanın belge değişimi yolu ile bağlayıcı nitelik kazanabilmesi için şu koşullardan en az birinin yerine getirilmiş olması gerekmektedir:

- ✓ Eğer değiştirilen belgeler bunu öngörüyorsa
- ✓ Eğer tarafların niyetlerinin bu yönde olduğu başka verilerden çıkarılıyorsa

iii. Öteki yöntemler: Gerek devletlerin gerekse uluslararası örgütlerin bir antlaşma ile bağlanma amacıyla irade açıklamalarını, üzerinde antlaşmaya varacakları herhangi bir başka yöntemle de belirtebilecekleri kabul edilmektedir. **Uluslararası Adalet Divanına göre,** bir ortak bildirinin bağlayıcı nitelikte bir antlaşmayı oluşturup oluşturmadığı söz konusu işlemin ya da alışverişin niteliğine bağlıdır. Bu da, Divan'a göre, böyle bir bildiride kullanılan terimlerin ve bu bildirinin yapıldığı koşulların incelenmesinden ortaya çıkacaktır. Ancak, uluslararası hukuka göre bir ortak bildiri yapmak yolu ile bağlanmak olanaklı olmakla birlikte, bu bildirinin ilanı ile doğrudan bağlanılıp bağlanılmayacağı konusundaki iç hukuk bakımından yetkinin her devletin kendi uluslararası hukukuna bağlı olduğu açıktır.

18- Onaylama yolu ile antlaşmaların bağlayıcılık kazanması hakkında bilgi veriniz.

İmzalanan bir antlaşmanın devletin bu konuda yetkili organınca kabul edilmesi sonucu devleti uluslararası düzeyde bağlayan bir hukuksal işlemdir. Bir devletin iç hukuk bakımından onaylama işleminin gereklerinin yerine getirilmesi, o devletin anayasası ve mevzuatınca yetkili kılınmış organlarınca bir antlaşmanın bağlayıcılığının kabul edilmesini gerektirmektedir.

1969 Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesine (m. 14) göre, antlaşmaların bağlayıcı nitelik kazanabilmesi için onay yalnızca şu durumlarda kesin gerekli olmaktadır:

- i. Antlaşmada öngörölmüşse
- ii. Başka yollardan tarafların onaylama ile bağlanmayı kabul ettikleri anlaşılıyorsa
- iii. Bir devletin temsilcisi antlaşmayı imzalarken onay ile bağlanacaklarını belirtmişse
- iv. Bir devlet temsilcisinin yetki belgesinde, bu koşul belirtilmiş ya da görüşmeler sırasında bu koşul açıklanmışsa

19- Katılma yolu ile antlaşmaların bağlayıcılık kazanması hakkında bilgi veriniz.

Katılma, yapılışı sırasında bir antlaşmaya taraf olmayan bir uluslararası hukuk kişinin bu antlaşmaya sonradan taraf olması işlemini belirtmektedir. Uygulamada katılma işleminin, ilke olarak, önceden **antlaşmanın hazırlanmasında bulunmayan ya da antlaşmayı imzalamamış olan devletlere açık** olduğu görölmektedir. Bununla birlikte **antlaşmayı imzalamasına karşın süresinde onaylamamış devletlerde** daha sonra katılma yolu ile bir antlaşmaya taraf olabilmektedirler.

Bir antlaşmaya katılma yolu ile taraf olabilmek, iki durumda gerçekleşebilmektedir:

- i. Eğer antlaşma hükümlerinden ya da başka yollardan görüşmelere katılan uluslararası hukuk kişilerinin böyle bir olanağı tanıdığı anlaşılırsa
- ii. Eğer bir antlaşmanın tarafları sonradan alacakları bir kararla bu hakkı bir uluslararası hukuk kişisine tanırlarsa

Kimi antlaşmalarda katılma hakkı tüm devletlere tanınırken, kimileri katılma hakkını önceden belirlenmiş birtakım devletlere ya da devlet kategorilerine ayırmaktadır.

Bir antlaşmaya katılma **üç değişik yolla** gerçekleşebilmektedir;

- Özel bir katılma antlaşması yolu ile
- Karşılıklı bildirim değişimi yolu ile
- Tek-tarafli bir işlemle katılma yolu

20- İrade sakatlanması halleri hakkında genel olarak bilgi veriniz.

- Yanılgı
- Aldatma
- Temsilcinin ayartılması
- Temsilci üzerinde baskı
- Devlet üzerinde kuvvet tehdidi ya da kullanılması

Yanılgı: Belirli bir olgu ya da veriler üzerinde yazılarak yapılan antlaşmalar, yanılgının antlaşmanın temel öğelerini ilgilendirmesi koşuluyla geçersizdir. Ancak bir uluslararası hukuk kişinin bunu ileri sürebilmesi için, bu yanılgının oluşumunda kendisinin hiçbir katkısının olmaması gerekmektedir.

Aldatma: Bir antlaşmanın görüşülmesi sırasında taraflardan birinin ötekine kimi verileri bilinçli olarak yanlış sunması sonucu bir antlaşma gerçekleşmişse o zaman bu antlaşmanın geçersiz sayılması olasılığı vardır.

Temsilcinin ayartılması: Bir antlaşmanın yapılması sırasında taraflardan birinin temsilcisinin doğrudan ya da dolaylı bir biçimde ayartılması ve özellikle rüşvet verilmek suretiyle elde edilmesi ve antlaşmanın bunun sonucu gerçekleştirilmesi de bu antlaşmanın geçersizliğini söz konusu etmektedir.

Temsilci üzerinde baskı: Bir antlaşmanın gerek görüşmeler gerekse imza ya da onay yetkisine sahip kişiler üzerinde yapılan baskı ve zor kullanılması (cebir) sonucu gerçekleşmesi durumunda da bu antlaşmanın geçerliliği ortadan kalmış olur.

Devlet üzerinde kuvvet tehdidi ya da kullanılması: Bir devlete karşı kuvvet tehdidi ya da kullanımı yolu ile elde edilen antlaşmanın geçersiz sayılması uluslararası uygulanan hukukta büyük sorunlara yer verecek bir konudur. Zira barış antlaşmalarının çok büyük bir bölümü yenilenlerin yenilenlere kabul ettirdikleri antlaşmaları oluşturmaktadır. Böylece, uygulanan uluslararası hukuk, kuvvet kullanmanın yasak olmadığı dönemlerde, büyük ölçüde bu yöntemlere dayanarak gerçekleştirilmiş olan antlaşmaları geçerli saymaktan kaçınmamıştır.

21- Tarafların tek-taraflı iradesi sonucu antlaşmaların sona ermesi hakkında bilgi veriniz.

Fesih ve Çekilme: Fesih, bir antlaşmanın taraflarından birinin bir irade açıklaması yolu ile bu antlaşma ile bundan sonra bağlı olmayacağını bildirme işlemine verilen genel ad olmaktadır. Sonuç bakımından aynı olmakla birlikte, çok taraflı bir antlaşmanın kendi tarafın kendisi bakımından bu antlaşmaya son verme işlemine ise **çekilme** adı verilmektedir.

Vazgeçme: Bir antlaşmanın sağladığı haklardan ve çıkarlardan bundan böyle yararlanılmayacağını bildirilmesi işlemine **vazgeçme** adı verilmektedir. Böylece, bu işlem aracılığıyla da bir antlaşmanın son bulması olasılığı vardır.

22- Antlaşmalara çekince konulması anı ile ilgili koşullar nelerdir?

Bir uluslararası hukuk kişinin bir antlaşmaya çekince koyabilmesi ilke olarak antlaşmanın **imzalanması, onaylanması ya da katılma** anında olacaktır. Ancak çok ender olarak kimi antlaşmaların onaylama ya da katılmadan sonrada çekince koyulmasına izin verildikleri görülmektedir. Bir çekincenin ve ona yapılan itirazların taraflarca geri alınması eğer antlaşmada aksini öngörmüyorsa, her zaman yapılabilir. Gerek bir çekincenin gerekse itirazın geri alınmasının hüküm doğurmaya başlaması anı başka bir tarih öngörülmedi ise öteki tarafın bu konudaki bildirimi anıdır.

23- Soykırım suçu hakkında bilgi veriniz.

Soykırım suçunun tanımında belirleyici öge ulus, din, soy ya da ırk özellikleri üzerine oluşan bir grubun tamamen ya da kısmen yok edilmesi amacı olmaktadır. Bu nedenle yalnızca bir topluluğu yok etme niyetiyle gerçekleştirilen aşağıdaki eylemler, soykırım sözleşmesi çerçevesinde soykırım suçu olarak değerlendirilmektedir;

a. İlgili grup üyelerinin öldürülmesi

b. İlgili grup üyelerinin fiziksel ya da ruhsal sağlıklarına ağır zararlar verilmesi

c. İlgili grupta doğumlara engel olacak önlemlerin alınması

d. İlgili grup üyelerinin fiziki varlıklarının ortadan kalkmasına neden olacak koşullar altına konulması

e. Bir gruptan çocukların zorla başka gruba nakledilmesi

Soykırım suçu işleyen bireylerin yargılanması ve cezalandırılması, ilke olarak, suçun işlendiği ülke devletinin yetkisine girmektedir.

24- Avrupa Topluluğu organlarını sayınız ve kısaca bilgi veriniz.

1.Avrupa Konseyi: Her üye devletin hükümet üyelerinden birinin katılması ile oluşan bir organdır. Genellikle üye devletlerin Dışişleri Bakanları katılmaktadır. Bugün konsey 15 üyeye sahiptir. Konsey başkanlığı üye bakanlar alfabe sırasına göre 6 aylık süreler için yaparlar.

2.Avrupa Komisyonu: 20 bağımsız üyeden oluşmaktadır. İngiltere, Almanya, İtalya, İspanya ikiye üye diğerleri birer üye vermektedir. Görev süresi 4 yıldır. Komisyon başkanı ve başkan yardımcıları 2 yıl için komisyon üyeleri tarafından seçilirler.

3.Sayıştay: 15 üyeden oluşur. Topluluğun hesaplarını denetlemektedir. Parlamentonun görüşü ile konsey tarafından atanırlar.

4.Avrupa Parlamentosu: Üyeleri her üye devletten halk tarafından seçilmektedir. Günümüzde 736 parlamenterden oluşur. Parlamento başkanı ve yardımcıları üyeler arasından seçilmektedir.

Başlıca görev; denetim ve danışma olmakla birlikte Nuestrich antlaşması ile “Avrupa Birliği” olduktan sonra bazı yasama faaliyetlerinin yönetmelik ve tüzük önerileri de yapmaktadır.

5.Avrupa Topluluğu Adalet Divanı: 27 yargıçtan oluşmaktadır. Üyeler en yüksek yargı görevlileri ve tanınmış hukukçular arasından üye devletlerce 6 yıl için seçilirler. Kısmi seçimler her 3 senede bir yenilenir.

6.Avrupa Merkez Bankası:

Görevleri;

a. Antlaşmaların yorumu

b. Topluluk organları tarafından yapılan işlemlerin geçerliliği ve yorumu

c. Konsey kararı ile kurulan kurumların ana statülerinin yorumu

Adalet Divanı'na Avrupa Komisyonu üye devletler, gerçek ve tüzel kişiler başvurabilirler.

25- Devlet niteliği kazanmamış topluluklar hakkında bilgi veriniz ve biri hakkında kısaca açıklamada bulununuz.

Bir devlete sahip bulunmayan insan toplulukları ikiye ayrılır;

1. Belirli bir toplumsal ve siyasal örgütlenme düzeyine gelen topluluklar
2. Bu tür örgütlenmeyi sağlayamamış topluluklar

İkinci grubu oluşturan ve yeterli toplumsal ve siyasal örgütlenmeden yoksun olan toplulukların yaşadığı ülkeler, Avrupa'nın sömürgeci anlayışına da uygun olarak "**sahipsiz ülke**" kabul edilmiştir. Bu ülkeleri işgal yolu ile ülkelerine katma hakkına sahip olan devletlerin tam ve münhasır egemenliği altına girecekleri kabul edilmiştir.

Buna karşılık belirli bir toplumsal ve siyasal örgütlenme düzeyine ulaşmış insan toplulukları kendi devletini kurmadıkları ve kendi rızalarıyla ya da zorla belirli bir devletin tam ve münhasır egemenliği altına girmedikleri sürece uluslararası hukukun konusunu oluşturmaktadırlar.

Bu birimlerin en önemlileri şunlardır;

- ✓ Vassal ülke
- ✓ Koruma altında ülke
- ✓ Ortak yönetim altında ülke
- ✓ Vekâletle yönetilen ülke
- ✓ Vesayet altında ülke
- ✓ Uluslararası statüye konulmuş ülkeler

Vassal Ülke: Vassal durumda bulunan ülkenin ilke olarak dış ilişkileri bağlı bulundukları devlet tarafından yürütülür, bu devlete vergi verirler ve onun güvencesi altında bulunurlardır.

26- Yabancı devletlerin dokunulmazlığı ne ifade etmektedir? Günümüzde bu kuralın uygulanması nasıl olmaktadır? Bildiklerinizi yazınız.

Uluslararası hukukta dokunulmazlık ve bağımsızlık genel bir biçimde yabancı devletlerin, onların diplomasi temsilcileri ve konsolosluk görevlilerinin, devlet gemilerinin ve uçaklarının ülkesinde bulundukları devletin ülkesel yetkilerinin büyük ölçüde dışında kalmaları durumunu belirtmektedir.

Bu dokunulmazlık ve bağımsızlıklar üç ana gruba ayrılmaktadır;

- 1-Devletin ya da uluslararası örgütün kendisinin dokunulmazlığı ve bağımsızlığı,
- 2-Devlet ya da uluslararası örgütlerin uluslararası ilişkilerdeki temsilcilerinin dokunulmazlığı ve bağımsızlığı,
- 3-Devlet ya da uluslararası örgütlerin gemilerinin ve uçaklarının dokunulmazlığı ve bağımsızlığı.

Devletin dokunulmazlığı, bir devletin ötekini ülkesinde yargı bağımsızlığına ve zorla uygulama bağımsızlığına sahip olması anlamına gelir. Uluslararası örgütlerin devletin ülkesel yetkisinin dışında bırakılmaları ise, onların uluslararası kişiliğe sahip olup olmamalarına doğrudan bağlıdır. Eğer bir uluslararası örgüt uluslararası kişiliğe sahipse onun merkezinin bulunduğu devlet ve faaliyetlerini yürüttüğü devletlerin ülkelerinde dokunulmazlık ve bağımsızlıktan yararlanması bağımsız varlığının bir gereği olmaktadır. Türkiye'ye yabancı devletlerin ve uluslararası örgütlerin Türkiye'deki faaliyetleri bakımından dokunulmazlıklar konusundaki mevzuat ve uygulaması değerlendirildiğinde, yüksek yargı organlarımızın yakın tarihe kadar yabancı devletlerin tam dokunulmazlığını kabul ettiği görülmektedir. Fakat daha sonra Türkiye yabancı devletler için sınırlı yargı bağımsızlığını tanımıştır.

27- Devletin kurucu öğelerini yazınız ve birisi hakkında bilgi veriniz.

- a. Ülke
- b. İnsan topluluğu
- c. Başka bir otoriteye bağlı olmayan siyasal yönetim

Ülke: Gerek iç hukukta ve gerekse uluslararası hukukta yerleşmiş görüşe göre bir devlet ülkesi, devlete ait kara, hava, deniz bölümlerinden oluşur. Devlet ülkesinin bütünlüğü önemli değildir. Devlet ülkesinin coğrafi bütünlük içinde tek bir kara ve ona bağlı deniz ve hava ülkesinden oluşması zorunluluğu yoktur. Devletin kurucu öğesi olan ülke, o ülke üzerinde yaşayan halk arasındaki ilişkin hukuksal dayanağını yeni doğan bir devlet için **self-determination ilkesi** olmaktadır. Uluslararası hukuka göre kurulmuş bir

devletin ülkesi bu devletin rızası olmadan hiçbir biçimde bölünme, parçalanma eylemlerinin konusu olamaz ve öteki devletler bu bütünlüğe saygı göstermek zorundadır.

İnsan Topluluğu: Özelliklerinin başında süreklilik gelmektedir. İnsan topluluğunun sürekli bir arada yaşaması koşulunun aranması, bunun bireyler düzeyinde değil, toplum düzeyinde sağlanmasını gerektirmektedir. İnsan topluluğunun sayısının uluslararası hukuk bakımından hiçbir örneği yoktur. Tek bir ulus olması zorunluluğu yoktur. Tek ölçüt **uyrukluk bağı** olmaktadır.

28- Devletin kişisel yetkileri ve ülkesi dışında gerçek kişilere ilişkin yetki kullandığı başlıca alanlar hakkında bilgi veriniz.

Devletin ülkesel yetkileri dışında yetkileri yalnızca ülkesel yetkisini kullanması ile sınırlı değildir. Devletin ülke dışında bu kişisel yetkisinin ana dayanağı uyrukluk bağıdır. Uyrukluk temelinde bir toplumsal bağlılık olgusunu karşılıklı hak ve görevlerle birlikte gerçek bir varlık çıkar ve duygu dayanışması yatan bir hukuksal bağıdır. Eğer aksine bir antlaşma bulunmadıkça her devlet uyrukluğunu kazanma ve kaybetme koşullarını kendi ulusal yasaları ile düzenleme yetkisine sahiptir. Uygulamada devletler uyruklarını bireylere genellikle ya doğum yeri ya da karma bir ölçüte göre vermektedir. Gemilerde ise uyrukluk taşıdığı bayrak ile bağlı olmaktadır. Hava araçları da bir devletin ülkesel yetkisi altında bulunmak zorunda olup, bir uyrukluğa sahiptir. Uygulanan uluslararası hukuka göre hava araçları kayıt edildikleri devletin uyrukluğunda bulunmaktadır.

Bir devletin ülkesi dışında kullanacağı yetkiler bu devletin kamu gücünün bir bölümünü ya da tümünü ülkesi dışında tanınmasını ve orada bir takım konularda fiilen egemen olmasını gerektirmektedir. Devlet kendisine hukuksal bağlarla bağlı olan kişiler ve araçlar üzerinden de kamu gücünü oralara kadar götürmeden ülke dışında bir takım yetkilere sahip olmayı sürdürmektedir. Devletin ülke dışındaki bu kişisel yetkisinin ana dayanağı **uyrukluk** bağıdır. Ancak kural dışı olarak bir devletin uyrukluk bağı dışında da ülkesi dışında bir takım yetkiler kullanması söz konusu olmaktadır. Yine bir devletin uyrukluk bağına benzer bir takım araçlar üzerinde ülkesi dışındaki kişisel yetkisini kullanması kabul edilmektedir.

Uyrukluk: Konusu bir devletin münhasır yetkili olduğu alanlardan biridir. Türk yetkili ve görevlilerinin yabancı ülkelerde işleyecekleri göreve bağlı suçlarda da Türk yargı organlarının yetkisi kabul edilmektedir. Devletin ülke dışındaki yurttaşları üzerindeki kişisel yetkisi, ayrıca yurttaşların başka devletlerce zarara uğratılması durumunda onların haklarını koruma konusunda da sürmektedir. Öte yandan bir devlet uyrukluğuna bağlı olarak ülkesi dışında kişisel yetki kullandığı başlıca konularda vardır. Bunlar; yabancıların devlet güvenliğine karşı işlediği suçlar ile uzay araçlarına ilişkin bulunmaktadır. Öte yandan devletin uzaya fırlatılan araçlar üzerindeki kişisel yetkisinin sürdüğü uygulanan uluslararası hukukta kabul edilmektedir.

Türk yurttaşı olma konusunda ise, "Türkiye içinde veya dışında Türk Vatandaşı ana veya babadan evlilik birliği içinde doğan çocuk Türk Vatandaşıdır. Türk Vatandaşı ana veya yabancı babadan evlilik birliği dışında doğan çocuk, Türk Vatandaşıdır." olarak düzenlenmiştir. Ceza konusunda devletin kişisel yetkisini kullanmasında, ceza davalarında genel ilke, suçun işlendiği ülke devletinin gerek uygulanacak yasa, gerek yargı organları bakımından yetkili olmasıdır. Fakat fail mağdurun uyruğunda olduğu ülkeye gelirse, mağdurun uyrukluğunun bulunduğu devlet kişisel yetkisine dayanarak yargılama yetkisini kullanabilecektir. Bir devletin uyrukluğuna bağlı olmadan kişisel yetki kullandığı başlıca konular yabancıların devlet güvenliğine karşı işlediği suçlar ile uzay araçlarına ilişkin bulunmaktadır.

Devletin ülkesi dışındaki kişisel yetkisinin ana dayanağı uyrukluk bağıdır. Ancak, kuraldışı olarak bir devletin uyrukluk bağı dışında da ülkesi dışında bir takım kişisel yetkiler kullanması söz konusu olmaktadır.

1-Uyrukluk

2- Uyrukluk konusunda devletin yetkisinin niteliği

3-Devletin uyrukluğundan yararlananlar

4-Devletin uyrukluk bağından kaynaklanan ülke dışındaki kişisel yetkileri

5-Devletin uyrukluğuna bağlı olmayan ülke dışındaki kişisel yetkileri.

Uyrukluk, temelinde toplumsal bir bağlılık olgusu, karşılıklı hak ve görevlerle birlikte gerçek bir varlık, çıkar ve duygu dayanışması yatan hukuksal bağıdır. Aksine, bir antlaşma bulunmadıkça her devlet uyrukluğunu kazanma ve kaybetme koşullarını kendi ulusal yasaları ile düzenleme hakkına sahiptir.

Yabancı devletlerde bulunan belirli bir devletin yurttaşlarının kişisel statüsünü belirleyen hukuksal yeteneği, medeni durumu ve evlatlık ilişkileri gibi hukuksal durumları uygulamada genellikle uyruk devletin yasalarına bağlı olarak değerlendirilir. Ceza konusunda devletin kişisel yetkisini kullanması konusunda, bir kuraldışı durum söz konusudur. Zira ceza davalarında genel ilke, suçun işlendiği ilke devletin gerek uygulanacak yasa, gerek yargı organları bakımından yetkili durumdadır.

Bir devletin yurttaşlarının devlete bağlılığı konusunda kişisel yetki kullanması uygulanan uluslararası hukukta da yurttaşlarının toplumlara karşı bir takım görevlerinin bulunduğu kabul edilmesine bağlıdır. Devletin uyrukluğuna bağlı olmadan kişisel yetki kullandığı başlıca konular yabancıların devlet güvenliğine karşı işlediği suçlar ile uzay araçlarına ilişkin bulunmaktadır. Birçok devletin, ülkeleri dışında ve yabancılar tarafından devlet güvenliğine karşı işlenen suçlar konusunda kendilerini yetkili kıldıkları görülmektedir.

29- Kara sınırları konusunda bildiklerinizi yazınız.

Sınırlar, devletin ülkesinin verdiği çizgiyi belirtmektedir. Sınırların kesin bir biçimde saptanması olgusu, modern devletlerin doğmasıyla XVI-XVII. yüzyıllar arasında yerleşmeye başlamıştır. Sınırların hukuksal açıdan geçerli olarak saptanması ile ilgili devletlerce gerçekleştirilebileceği gibi, uyumsuzluk konusu olan sınırların tarafların başvurduğu uluslararası yargı ya da hakemlik organlarınca saptanması olanağı vardır. Kara sınırlarının taraflarca saptanması ancak antlaşma ile mümkündür. Antlaşma yolu ile sınır saptanması yoluna gidildiği zaman, önce hangi öğelerin sınırı oluşturacağına karar vermekte ve daha sonra bir coğrafi harita üzerinde bu öğelerin karşılığı olan enlem ve boylamlar belirlenerek antlaşma metnine yazılmaktadır. Antlaşma yürürlüğe girdikten sonra ikinci aşama kabul edilen verilen yer üzerinde işaretlenmesine geçilir. Bu amaçla taraflar iki tarafın uzmanlarından oluşan karma sınır komisyonları kurmaktadır. Devletler sınır çizgilerini saptarken çok değişik öğelerden yararlanırlar. Ya daha önceden başka amaçlar için belirlenmiş sınırlar bu kez devletlerarasında sınır olarak kabul edilir ya da yeni sınır çizgisi saptanır.

Yeni bir sınır saptamak istendiği zaman iki tür öğe arasında seçim yapma olasılığı vardır. **Birincisi**, yapay öğelerden, **ikincisi ise** doğal öğelerdendir. Yapay öğelerin en tanınmış olanı enlem ve boylamdır. Doğal öğelerden ise, dağ, akarsu, göl gibi başlıca coğrafi öğelerdir.

Bugün Türkiye'nin bütün kara sınırları antlaşmalarla saptanmış bulunmaktadır. Bu sınırlar Avrupa Kıtası'nda Yunanistan ve Bulgaristan ile Asya Kıtası'nda ise Rusya, İran, Irak ve Suriye ile çizilmiştir.

30- En çok gözetilen ulus kaydı hakkında bilgi veriniz.

En çok gözetilen ulus kaydı; bir antlaşmada tarafların belirli bir konuda üçüncü devletlere ya da yurttaşlarına tanıdıkları ya da tanıyacakları en iyi muameleyi birbirlerine ya da yurttaşlarına karşıda uygulamayı kabul ettiklerini açıklayan bir hükümdür. En çok gözetilen ulus kaydına koşullu ya da koşulsuz başvurmak olanağı vardır. Koşulsuz olarak bu kaydın kabulü durumunda kayıttan yararlanması gerek tarafın aynı koşulları karşı tarafa uygulaması zorunluluğu yoktur. Buna karşılık, koşullu olarak anılan kaydın kabulü durumunda bu haklardan yararlanacak üçüncü devletin aynı kolaylıkları karşı tarafa da uygulaması gerekli olmaktadır.

Geleneksel olarak bu kayda kural-dışılık oluşturduğu kabul edilen genel durumlar şunlardır;

a. Taraflar arasında gümrük vergilerini ortadan kaldıran ve üçüncü devletlere karşı bir ortak gümrük politikası izlemesini gerektiren gümrük birliği antlaşmaları

b. Taraflar arasında gümrük vergilerini ortadan kaldıran ve en çok üçüncü devletlere karşı her bir devleti bu konuda serbest bırakan serbest değişim bölgesi oluşturan antlaşmalar

c. Sınır ticaretine ilişkin olarak tanınan kolaylıkları içeren antlaşmalar

31- Sürekli tarafsız devlet hakkında bilgi veriniz.

Sürekli tarafsız devlet; bağımsız bir devlet olup olağan olarak bir devletin sahip olduğu bütün yetkilere sahip bulunmasına karşılık bir konuda bunun sınırlandığı devlet türüdür. Sürekli tarafsız devlet başka devletlerarası çıkan savaşlara katılmama ve barış zamanında ittifak antlaşmalarına taraf olmama yükümü altında bulunur. Yine bu devlet, ülkesinde başka devletlerin kuvvetlerinin geçmesine ya da yerleşmesine izin vermeme yükümü altındadır. Sürekli tarafsız devlet ile herhangi bir savaşta ya da barış zamanında taraf tutmayan devletleri karıştırmamak gereklidir. Sürekli tarafsız devletin bu tarafsızlığı hukuksal bir yükümlülük niteliktedir. Ve hiçbir hukuksal zorunluluktan doğmaz.

32- Tahkimname ve son senet kavramlarının tanımlarını yapınız.

Tahkimname: Uluslararası hukuk kişilerinin, bir uyuşmazlıklarını hakemlik ya da yargı yoluyla çözme kararı ve bu yolla başvurma koşul ve yöntemini düzenleyen antlaşmayı belirtir.

Son Senet: Bir kongre ya da konferansta kabul edilen antlaşmalar ile kimi zaman toplantıya katılan tarafları da sayan antlaşma nitelikli belgedir.

33- Uluslararası sorumluluğun doğmasının koşulları hakkında genel olarak bilgi veriniz.

Uluslararası sorumluluk kurumu; bir uluslararası hukuk kişinin neden olduğu uluslararası hukuka aykırı fiillerin ya da uluslararası hukuka uygun faaliyetlerden kaynaklanan belirli birtakım zararların etkilerini zarar gören uluslararası hukuk kişisine karşı ortadan kaldırma amacına yönelik bir uluslararası hukuk kurumudur. Uluslararası sorumluluk çerçevesinde sorumlu tutulabilecek hukuk kişileri yalnızca devletler ve uluslararası örgütler gibi uluslararası hukuk kişileridir. Uluslararası sorumluluğun doğması için dört temel koşulun oluşması gerekmektedir.

Bir uluslararası sorumluluğun doğması için dört temel koşulun olması gerekmektedir.

1. Uluslararası hukuka aykırı bir fiilin ya da sonuçlarına uluslararası sorumluluk atfedilen özde uluslararası hukuka uygun bir faaliyetin varlığı

2. Bu fiil ya da faaliyetin bir zarara meydan vermesi

3. Bu fiil ya da faaliyetin uluslararası hukuk kişisine bağlanması onun fiil ya da faaliyeti olarak değerlendirilmesi

4. Bu fiil ya da faaliyete ilişkin olarak uluslararası sorumluluğu ortadan kaldıran ya da etkilerini silici herhangi bir nedenin bulunmaması

Bir zararın varlığı; her zarar uluslararası sorumluluğun doğması için yeterli değildir. Uluslararası sorumluluk doğması için şu koşullar gerekmektedir;

a. Korunan hak ve çıkar: Uluslararası sorumluluk doğuracak zararın uluslararası hukukta korunan bir hakka ilişkin olması gerekir.

b. Doğrudan veya dolaylı zarar ayrımı: Uluslararası sorumluluk doğuran zararın uluslararası hukuka aykırı fiilin ya da belirli bir faaliyetin doğrudan neden olduğu zarardır.

c. Maddi-Manevi zarar ayrımı: Maddi ve manevi zararlar uluslararası sorumluluk nedeni olarak kabul edilmiştir.

Uluslararası hukuka aykırı kimi nitelikteki fiillerin birtakım koşullarla yasallık kazandığı ve dolayısıyla uluslararası sorumluluğa yer verilmediği görülmektedir. Bu durumların başında **meşru savunma** gelmektedir.

Zorlayıcı Neden (Mücbir Sebep): Zorlayıcı neden, öngörülemeyen ya da karşı konulamayan ve zarara neden olan kişinin iradesi dışındaki bir olayı belirtmektedir. Bu durumda, gerek iç hukuklarda gerekse uluslararası hukukta yükümlülüğünü yerine getirmeyen hukuk kişisi sorumlu tutulmamaktadır.

Zaruret Hali: Zaruret halinin, genel olarak, koşullarının bir hukuk kişinin yükümlülüklerini yerine getirmesini çok ağır ya da olanaksız kıldığı durumlar olarak tanımlandığı görülmektedir.

34- Uluslararası Adalet Divanı'nın taraflarca yetkili kılınması yollarını yazıp, birini açıklayınız.

Taraflar Divan'a bu yetkiyi şu yöntemlerle tanıyabilmektedir;

a. Yorum yoluyla

b. Bir tahkimname ile (mahkeme sözleşmesi)

c. Önceden yapılan uluslararası antlaşmalarla

d. Tek taraflı bir bildiri ile

Tahkimname ile; devletin bir tahkimname ile divanın önüne götürebileceği statüsü 96/I. madde ile kabul edilmekte olup bu uyuşmazlığın doğmasından sonra başvurulacak bir yöntemdir. Tahkimnamede uyuşmazlığın konusunda ve tarafların bildirmesi konusunda bilgi vermek zorunludur. Tahkimname tek bir belge olabileceği gibi, tamamlayıcı bir belge olarak da karşımıza çıkabilir.

35- Diplomasi temsilcilerinin sınıfları ve görevleri hakkında bilgi veriniz.

Sınıfı: Uluslararası hukukta diplomasi temsilcilerinin sınıflandırılması ilk olarak 19.03.1915 Viyana Kongresi son senesinde yer alan yönetmelik ile yapılmıştır. Söz konusu yönetmelikte diplomasi temsilcileri önem sırasına göre 3 sınıfa ayrılır.

- a. Büyükelçiler ve papalık temsilcileri
- b. Devlet başkanı nezdinde atanan elçiler ve öteki temsilciler
- c. Dışişleri Bakanı nezdinde atanan maslahatgüzarlar

Görevleri;

- Devletini kabul eden devlette temsil etmek
- İki devlet arasında ilişkileri geliştirmek
- Devlet adına görüşmeler yapmak
- Devletin ve yurttaşlarının uluslararası hukuk tarafından tanınan hak ve çıkarlarını korumak
- Yasal yollar çerçevesinde kabul edilen devlet hakkında bilgi toplamak ve değerlendirme yapmak

36- Diplomasi temsilcileri ve görevlileri hakkında bilgi veriniz:

Devletleri adına hareket eden ve özel olarak bu alanda görevlendirilen kimselere diplomasi temsilcisi denir. 1815 Viyana Kongresi son senesinde yer alan yönetmeliğe göre diplomasi temsilcileri önem sırasına göre üç sınıfa ayrılmaktadır:

- 1-Büyükelçiler ve papalık temsilcileri,
- 2- Devlet Başkanı nezdinde atanan elçiler ve öteki temsilciler,
- 3-Dışişleri Bakanı nezdinde atanan maslahatgüzarlar.

Bugün uygulanan uluslararası hukukta diplomasi temsilcileri yalnızca yukarıda sayılan temsilcilik şeflerinden oluşmakla kalmamakta, ayrıca bunların yardımcıları olan öteki memurları da kapsamaktadır. 1961 tarihli Viyana Diplomasi İlişkileri Sözleşmesi, diplomasi temsilcisi olarak misyon şefi ve misyonun diplomatik rütbe taşıyan bütün üyelerini belirtmektedir.

Diplomasi temsilcileri bütün diplomatik personeli kapsamaktadır. Bu diplomatik personeller ise şunlardır:

- 1-Büyükelçi,
- 2-Müsteşar,
- 3-Başkâtip,
- 4-İkinci kâtip,
- 5-Üçüncü kâtip,
- 6-Ateşe.

Diplomasi temsilcilerine görevlerinde diplomatik personelden olmayan başka görevlilerde yardım etmektedir. Bunların en Önemlisi büyük çoğunluğu merkezde Dışişleri Bakanlarının idari ve teknik kadrolarında çalışan idari ve teknik personeldir. **Bunların Başlıcaları;**

- 1-İdari memurlar,
- 2-Haberleşme teknisyenleri,
- 3-Sekreterler,
- 4-Daktilocularıdır.

Diplomasi temsilcilerine yardımcı olan öteki sınıf görevliler ise, sürücü, aşçı, hizmetli vb. hizmet personelidir. Bir devletin diplomasi temsilciliği personeli şu üç sınıf temsilci ve görevlilerden oluşmaktadır:

- 1-Diplomatik personel,
- 2-İdari ve teknik personel,
- 3-Hizmet personeli.

1961 Viyana Sözleşmesi'ne göre diplomasi temsilcilerinin başlıca görevleri şunlardır:

- 1-Devletini kabul eden devlette temsil etmek,
- 2-İki devlet arasında ilişkileri pekiştirmek,
- 3-Devleti adına görüşmeler yapmak,
- 4-Devletin ve yurttaşlarının uluslararası hukuk tarafından tanınan hak çıkarlarını korumak,
- 5- Yasal yollar çerçevesinde kabul eden devlet hakkında bilgi toplamak ve değerlendirmeler yapmak.

Bir devletin konsoloslğunun bulunmadığı yerde diplomasi temsilciliği konsolosluk görevlerini de yerine getirme yetkisine de sahiptir. Diplomasi temsilcilerinin ve görevlerinin belirtilen bu görevlerini yerine getirebilmesi için kabul eden devlet gerekli çalışma koşullarını sağlamak zorundadır.

Diplomasi temsilcileri ve görevlilerinin çalışmalarının kolaylaşmasına yönelik kabul eden devletin ikinci temel yükümlülüğü bu kişilerin ülkede serbest dolaşımının sağlanmasıdır. Gönderen devletin diplomasi temsilcileri ve görevlilerinin de kabul eden devlete karşı birtakım yükümlülükleri bulunmaktadır. Diplomasi temsilcilerinin ve görevlilerinin dokunulmazlık ve ayrıcalıklarına zarar gelmeksizin kabul eden devletin bütün yasalarına ve düzenlemelerine uyulması yükümlüdür. Gönderen devletin diplomasi temsilcileri ve görevlileri kabul eden devletin içişlerine karışmamak yükümü altında bulunmaktadır. Gönderen devletin temsilcileri ve görevlilerinin görevlerini yerine getirirken, gerçekleştirecekleri bütün resmi işleri kabul eden devlet Dışişleri Bakanlığı ya da kabul eden devletçe belirlenen başka bir Bakanlık aracılığıyla yürütmeleri yükümlülüğüdür.

Diplomasi temsilcilerinin kabul eden devlette herhangi bir mesleki ya da ticari faaliyette bulunmaları yasaktır. Bir devletin diplomasi temsilcilerinin ve görevlilerinin kabul eden devlette kendi devletleri adına görev yapmaları dışında, olağandışı durumlarda, üçüncü devletler adına da birtakım görevler yapması kabul eden devlet ile ilgili üçüncü devletlerin rızası ile olanaklıdır. Bir devlet nezdinde görevli bulunan diplomasi temsilcilerinin tümü Kordiplomatik adı altında bir topluluğu oluşturmaktadır. Bir devlette görev yapan Kordiplomatiğin hiçbir hukuksal kişiliği bulunmamakta olup, 1961 Viyana Diplomasi İlişkileri Sözleşmesinde de herhangi bir düzenlemeye bağlı tutulmamıştır. Bununla birlikte,

Kordiplomatik iki tür görevi yerine getirir:

- 1- Protokol gereği bir devlet nezdinde temsil edilen tüm devletler adına temsil görevi.
- 2-Bir devletteki diplomasi temsilcilerinin ortak haklarının ve ayrıcalıklarının korunması görevi. Kordiplomatiğin bu görevleri bir diplomasi temsilciliği şefi tarafından yerine getirilebilmektedir.

Görevin Başlaması ve Sona Ermesi Bir devletin başka bir devlette diplomasi temsilciliği kurması bunların birbirini tanıması sonucu otomatik olarak gerçekleşmemektedir. Bu amaçla iki devlet arasında karşılıklı rıza bulunması gerekmektedir. Diplomasi temsilciliği şefinin atanabilmesi için nezdine atanacağı devlete Önceden diplomatik yolla kimliğin bildirilmesi ve rızasının alınması gereklidir. Diplomasi temsilciliği şefinin sıfatı, iki devlet arasında kararlaştırılmaktadır. Bir devlet nezdine atanan kişiyi reddetme hakkına sahip olup, bu konuda herhangi bir gerekçe göstermek zorunda da değildir. Göreve atanan diplomasi temsilciliği şefi, Büyükelçi ise Devlet Başkanının temsilcisi sıfatıyla kabul eden devletin Devlet Başkanına sunmak üzere, bir güven mektubu götürmek zorundadır. Güven mektubunun kabul eden devlette sunulması ile diplomasi temsilciliği şefi de göreve resmen başlamaktadır. Diplomasi temsilciliği şefinin dışındaki diplomatik personel ile öteki görevlilerin gönderilmesinde kabul eden devletin rızasının istenmesine gerek yoktur. Ancak kabul eden devlet gerekli gördüğü takdirde, gönderen, devletin askeri ataşelerini atamadan önce rızasının alınmasını isteme hakkına sahiptir.

Bir diplomatik ajanın görevi, diğer haller dışında aşağıdaki şekillerde son bulur:

- 1-Gönderen devlet tarafından kabul eden devlete diplomatik ajanın görevinin son bulduğunun bildirilmesi.
- 2-Kabul eden devletin gönderen devlete diplomatik ajanı misyonun bir üyesi olarak tanımayı reddettiğini bildirmesi ile.

Gönderen devletin iradesi ile diplomasi temsilcilerinin görevinin sona ermesinin nedenlerini başlıca iki grupta toplamak olanaklıdır:

- 1-İki devlet arasındaki diplomatik ilişkilerin kesilmesi,
- 2-Temsilcinin geri çağırılması.

Kabul eden devletin iradesi ile gönderen devletin diplomasi temsilcilerinin görevinin sona ermesinin başlıca nedenlerini de iki grupta toplamak olanaklıdır:

- 1-İki devlet arasındaki ilişkilerin durumu,
- 2-Gönderen devletin diplomasi temsilcisinin durumu.

Kabul eden devletin gönderen devletin diplomasi temsilcilerinin görevini sona erdirmesi konusunda uygulamada en çok rastlanan neden bu temsilcinin istenmeyen kişi, ilan edilmesidir. Diplomasi temsilcilerinin görevinin sona ermesinin en Önemli hukuksal etkisi, kabul eden devlette yararlandığı diplomatik dokunulmazlık ve ayrıcalıkların ülkeyi terk ettiği anda ve en geç kendisine bu amaçla tanınan makul sürenin sonunda sona ermektedir. Ancak, diplomasi temsilcilerinin görevi sırasında gerçekleştirdiği eylemleri ve işlemleri bakımından dokunulmazlığı geriye yönelik olarak ortadan kalkmamaktadır.

37- Uluslararası ilişkilerde sürekli diplomasi temsilcilerinin yararlandığı dokunulmazlık ve ayrıcalıklar hakkında bilgi veriniz.

Uygulanan uluslararası hukukta diplomasi temsilcisi gönderen devlet şu konularda uluslararası hukukta diplomatik temsil ve ayrıcalıklardan yararlanır.

1. Elçilik binasının ve araçların dokunulmazlığı
2. Elçilik arşivlerinin dokunulmazlığı
3. Elçiliğin haberleşme serbestliği
4. Elçiliğin gümrük ayrıcalığı ve vergi

Uygulanan uluslararası hukuk, gönderen devletin diplomasi temsilcileri ve aile mensubu kişilerin şu konularda diplomasi dokunulmazlığı ve ayrıcalıklarından yararlanacağı öngörülmüştür.

- a. Kişi, konut ve yargı dokunulmazlığı
- b. Vergi ve gümrük ayrıcalığı

38- Geçici diplomasi temsilcileri hakkında bilgi veriniz.

Kimi sorunların çözümü geçici diplomasi adı verilen ve belirli süreler için temsilciyi göndermesi gereken yöntemlerle gerçekleşir. Şu konularda geçici diplomasi temsilcileri gönderilir;

- i. Uluslararası diplomatik konferanslara katılma
- ii. Uluslararası örgüt toplantılarına geçici olarak katılma
- iii. Belirli bir devlette törene katılma

Konferansa ya da toplantıya katılacak diplomasi temsilcilerinin ve görevlilerin heyetteki görevinin ve yerinin, gidiş-dönüş tarihlerinin kendine refakat eden aile mensuplarının gönderen devletçe konferansa ya da uluslararası örgüte bildirilmesi gerekir. Bu diplomasi temsilcilerinin uluslararası örgütler nezdindeki diplomasi temsilcilerine uygulanan dokunulmazlık ve ayrıcalık kurallarının benzerleri tanınır.

Bu özel heyetlerin görevleri şu durumlarda son bulur:

1. Tarafların bu yönde anlaşması
2. Verilen görevi yerine getirmesi ile
3. Öngörülen sürenin uzatılmadan sona ermesi ile
4. Gönderen devletin görevine son vermesi ile
5. Kabul eden devletin görevinin sona erdiğine karar verip bunu karşı tarafa bildirmesiyle

39- Konsolosların görevleri hakkında bildiklerinizi yazınız.

1. Gönderen devletin çıkarlarını korumak ve kollamak
2. Gönderen devletin yurttaşlarının çıkarlarını korumak ve kollamak
3. Noterlik görevi ve kişisel statüye ilişkin kimi kayıt işlemleri görevlerini gerçekleştirmek
4. Adli belgeler ile öteki resmi belgeleri ulaştırmak ve istenenleri yerine getirmek ve olanaklı durumlarda cezalıların naklinin sağlanmasına yardımcı olmak
5. Pasaport, gezi belgesi ve vize vermek
6. Gönderen devletin uyuşundaki gemiler ve hava taşıtlarını denetlemek bunlar için gerekli ulusal resmi belgeleri vermek, gemi adamlarına yardımcı olmak
7. Gönderen devletçe verilen ve kabul eden devletçe yasaklanmayan ya da antlaşmalarla düzenlenen öteki görevleri (Türk vatandaşlığını kazanma, kaybetme, yurt dışında bulunanların askerlik yükümü...)
8. Gönderen devletin kabul eden devlet ülkesinde diplomatik temsilcilerinin bulunmaması ve bu amaçla bir üçüncü devletin diplomasi temsilciliğinin görevlendirilmesi durumunda kabul eden devletin izni ile konsolosların diplomasi temsilciliği görevini de yerine getirir.

40- Konsoloslukların dokunulmazlıkları ve ayrıcalıkları hakkında bilgi veriniz.

1. Konsolosluğun arşivlerinin dokunulmazlığı
2. Bina ve araç dokunulmazlığı
3. Konsolosluğun haberleşme serbestliği
4. Konsolosluğun vergi ve gümrük ayrıcalıkları

Konsoloslar görevlerini yerine getirmek için ayrıca şu kolaylıklardan yararlanırlar;

- i. Ulusal bayrak ve arma kullanma hakkı

- ii. Gönderen devlet uyuşundaki özellikle tutuklu ve hükümlülerle temas serbestliğı
- iii. Kabul eden devlet makamlarıyla temas serbestliğı
- iv. Gönderen devletin mevzuatında öngörülen resim ve harçları kabul eden devletin ülkesinde tahsili hakkı
- v. Gönderen devletin kabul eden devlet ülkesinde bir uyuşunun ölümlü, bir reşit ya da mümeyyiz olmayan yurttaşı için vasi ya da kayyım atanması, gemi ya da hava taşıtlarının kaza geçirmesi durumunda haberdar edilmesi hakkı

41- Karasularında zararsız geçiş hakkı ve koşulları hakkında bildiklerinizi yazınız.

Uygulanan uluslararası hukuk denize kıyısı bulunan ve bulunmayan bütün devletlerin gemilerine kara sularından zararsız geçiş hakkı tanımaktadır. Zararsız geçiş hakkı tanınan durumlarda, geçiş kıyı devletinin barışına, düzenine ya da güvenliğine zarar vermedikçe zararsızdır. Karasularında zararsız geçiş hakkı ticaret gemileri ve uygulanan rejim bakımından bunlarla bir tutulan ticari amaçlı devlet gemileri için herhangi bir itiraza yol açmamaktadır. Buna karşın, kamu yetkileri kullanan devlet gemileri ve savaş gemilerinin karasularından geçişine ilişkin kural açık bir biçimde konulmuş değildir. Dolayısı ile uygulamada savaş gemileri içinde bir hak oluşturması henüz evrensel bir yapılageliş kuralı niteliğı kazanmış değildir.

Yabancı devletler bir devletin karasularından zararsız geçiş hakkı adı verilen bir geçiş rejimi uyarınca geçebilmektedir. Uygulanan uluslararası hukuk denize kıyısı bulunan ve bulunmayan bütün devletlerin gemilerine karasularından zararsız geçiş hakkı tanımaktadır. Karasularından zararsız geçiş hakkı ticaret gemileri ve uygulanacak rejim bakımından bunlarla bir tutulan ticari amaçlı devlet gemileri için herhangi bir itiraz konusu olmamaktadır. Zararsız geçiş hakkı tanınan durumlarda, geçiş kıyı devletinin, *"barışına; düzenine ya da güvenliğine zarar vermedikçe zararsızdır. Şu hallerde zararsız geçiş zararlı sayılır.*

- 1-Kıyı devletinin egemenliğine, ülke bütünlüğüne ya da siyasal bağımsızlığa karşı kuvvete ya da tehdide başvurulması,
- 2-Silahlı deneme ya da manevra yapılması,
- 3-Kıyı devletinin savunması ve güvenliğı ile ilgili bilgi toplanması,
- 4-Kıyı devletinin savunmasına ve güvenliğine zarar verecek propaganda yapılması,
- 5-Gemiden uçak uçurması ya da gemiye uçak alınması,
- 6-Her türlü askeri aracın uçurulması ya da alınması,
- 7-Ağır kirlenmede bulunulması,
- 8-Balıkçılık faaliyetlerinde bulunulması.

Kıyı devletinin güvenliğı gerektirdiğı takdirde, yabancı gemiler arasında ayırım yapılmamak ve uygun biçimde ilan edilmek koşuluyla, bu devlet zararsız geçişini erteleyebilecektir. Kıyı devleti karasularında ulaştırma ile ilgili her türlü tehlikeyi uygun yollarla duyurmak zorundadır. Geçişin zararlı faaliyetler içermesi durumunda ise, ticaret gemileri ve ticari amaçlı devlet gemileri için, kıyı devletinin yasalarının öngördüğü önlemleri almak ve uygun cezaları uygulamak yetkisi vardır. Ticaret gemileri için, cezai yargı yetkisine konu olan suçlar bakımından, gemilerin mensupları ve yolcular tarafından işlenmiş olması durumunda, kıyı devletinin olaydan herhangi bir biçimde etkilenmesi söz konusu değilse, kıyı devletinin yargı yetkisinin kullanılmaması gerekir. Savaş gemileri ve ticari amaçlı kullanılmayan devlet gemileri ise, bir yabancı devletin karasularından zararsız geçiş hakkını kullanırken, bu kıyı devletinin yargı yetkisi dışında tutulmaktadır.

42- Kıta sahanlığının günümüzde geçerli olan tanımı ve hukuksal rejimi hakkında bilgi veriniz.

Kıta Sahanlığı: Kıyı devletinin ya da kara ülkesinin denizin altında süren doğal uzantısına verilen addır. Bugün kıta sahanlığı kıta yamacı ve kıta yükseliminin tümünü içermektedir. Ancak B.M.D.H.S. 76. maddesine göre eper kıta kenarının uç noktasını karasularının ölçülmesinde 200 milin berisinde kalıyorsa, bir kıyı devletinin kıta sahanlığının, ilke olarak, 200 mile kadar uzanacağını kabul etmiştir. Oysa bu, hukuksal anlamda kıta sahanlığı kavramının, kıta kenarının yeterli genişlikte olmadığı durumlarda, okyanus tabanının bir bölümünü de içerebileceğini gösterir.

Kıta sahanlığının hukuksal rejimi: 1958 Cenevre Sözleşmesi ve B.M.D. kıta sahanlığı üzerinde kıyı devletinin egemen haklara sahip olduğunu bildirir. Bu hakların özellikleri;

1. Söz konusu hakların kıyı devletinin doğal olarak sahip olduğu hakları oluşturduğu görülür.
2. Bu haklar münhasır olarak kıyı devletine aittir.
3. Kıyı devletinin kıta sahanlığını üzerindeki bu haklarının yalnızca doğal kaynaklardan yararlanması amacına yöneliktir. Bu doğal kaynakların niteliği iki tür kaynağı kapsar.
 - i. Madenler ve öteki cansız kaynaklar
 - ii. Deniz yatağı ve toprak altı ile sürekli fiziksel dokunma durumunda bulunan canlılar

Kıyı devletine kıta sahanlığı üzerinde tanınan bu hakların kullanımı kıta sahanlığı üstünde bulunan su alanının ve onun üstünde yer alan hava sahasının rejimini hiçbir şekilde değiştirmez. Üçüncü devletler bir devletin kıta sahanlığı üzerine, kıyı devletinin kimi bakımlardan isteklerini göz önünde tutmak suretiyle, kablolar ve petrol ya da gaz taşıyan borular yerleştirme hakkına sahiptir.

43- Devletlerin iç örgütlenmesi konusunda ardıl olma hakkında bilgi veriniz.

Yasama bakımından ardıl olma: Gerek uluslararası gerekse doktrinde ülke değişikliklerinin sonucunda sonraki devletin yasalarının önceki devletin yasalarının yerini alacağı konusunda görüş birliği içindedir. Sonraki devlet özgür iradesi ile geçici olarak önceki devletin yasalarını tamamen ya da kısmen yürürlükte bırakabilir.

Yürütme ve yönetim bakımından ardıl olma: Burada tartışmasız kabul edilen genel ilke sonraki devletin yönetiminin eskisinin yerini alacağı olmaktadır. Bununla birlikte, önceki devlet görevlilerinin durumu özellikle açığa kavuşturulmak zorundadır.

Yargısal bakımından ardıl olma: Temel kural sonraki devletin yargı organlarının önceki devlet yargı organlarının yerini almasıdır. Bu egemenlik ilkesinin bir gereğidir. Ülke üzerinde devletin egemenliği etkili olduğu andan itibaren oluşacak hukuki sorunlar sonraki devletin yargı yetkisi ve düzeni içinde çözülecektir.

44- Uluslararası Ceza Mahkemesi konusunda bilgi veriniz.

Uluslararası Ceza Mahkemesi 18 yargıçtan oluşmaktadır. Ve bununla birlikte yargıç sayısının artması olanağı vardır. Bu mahkeme üç bölümden oluşmaktadır.

1. İstinaf bölümü (4 yargıç ve başkan)
2. I. derece bölümü (en az 6 yargıçtan oluşur, her davaya üç yargıç bakmak zorundadır)
3. Hazırlık bölümü (en az 6 yargıçtan oluşur, her davaya üç yargıç ya da bir yargıç bakmak zorundadır)

Birinci Derece Dairesi her davaya 3 yargıçla ve Hazırlık Dairesi her davaya 3 ya da bir yargıçla bakmak zorundadır. Mahkemelerin bu bölümlerinden başka savcılığı ve yazmanlığı bulunmaktadır. Bu mahkemenin kişiler bakımından yetkisi gerçek kişileri kapsamaktadır. Mahkeme yetkisine giren suçlarla ilgili olarak suçu bizzat işleyen, işlenmesini emreden, isteyen ya da Özendiren, suçun işlenmesine yardımcı olan ya da ortak olan ya da herhangi bir biçimde suçun işlenmesine ya da teşebbüsüne katılan, soykırım suçu ile ilgili olarak da bu suça doğrudan katılan ve kamu Önünde özendiren kişileri yargılama yetkisine sahiptir. Ancak suçun işlendiği sırada 18 yaşını doldurmamış kişiler bakımından mahkeme yaşı yetkisine sahip değildir. Devlet Başkanı Hükümet Başkanı ya da hükümet üyesi olmak dâhil resmi görevde olmak Mahkemenin yetkisini kaldırmadığı gibi, askeri lider ya da üst düzey yöneticilerin emir ya da otoritesi altındaki kişilerin anılan üstlerinin bilgisi dâhilinde ya da bilgisi dâhilinde olması gereken durumlarda, eğer anılan üst gerekli ve makul engelleyici önlemler almadıysa, bu üstler de kişisel olarak cezai sorumlu tutulmaktadır. Bu mahkemenin suçlar bakımından kapsamı, soykırım suçu, insanlığa karşı işlenen suç, dar anlamda savaş suçu ve saldırı suçu yer alır. Yer bakımından tüm evrende işlenecek suçları kapsar görülmektedir. Zaman bakımından yetki ise, mahkeme statüsü yürürlüğe girdikten sonra işlenecek suçlar bakımından yetkili olacaktır. Devletler tarafından şu iki yolla mahkemenin yargı yetkisi kabul edilmektedir.

- i. Statüye taraf olarak
- ii. Statüye taraf olmadan mahkemeye bir bildirim yaparak belirli bir suç için mahkemenin yetkisinin kabul edildiğini açıklayarak,

Bir taraf devletin Mahkemeye anılan bir ya da birkaç suç kapsayan bir durumu getirmesi ya da Savcının kendiliğinden bir suçla ilgili kovuşturma açması durumlarında, suçun işlendiği ülke devleti ya da suçlunun uyruğunda bulunduğu devlet belirtilen iki yoldan biri aracılığıyla Mahkemenin yetkisini kabul etmişse Mahkeme ilgili suç konusunda yargı yetkisini kullanabilecektir. Başka bir deyişle, Mahkeme Statüsüne taraf olmayan bir devletin yurttaşı Statüye taraf olan bir devletin ülkesinde anılan savaş suçlarını işlerse Mahkeme yetkili olmaktadır, Bu da Statüye taraf olmayan bir devletin görevlilerinin ve yurttaşlarının ülke dışında soykırım, insanlığa karşı suç ya da silahlı çatışmalara katılarak savaş suçu işlemesi durumunda suçların işlendiği ülke devleti Statüye tarafsa suç faili kişileri Uluslararası Ceza Mahkemesinin yargılamasının olanaklı olduğunu göstermektedir.

Statüye taraf olmayan bir devletin ülkesinde Statüde sayılan suçların işlenmesi durumunda, eğer suç faileri Statüye taraf bir devletin uyruğunda ise Uluslararası Ceza Mahkemesi yine yetkili olabilecektir. Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsünün L maddesine göre sürekli ve ulusal ceza mahkemelerinin tamamlayıcı bir mahkeme olarak kurulmuştur. Statünün 17/1. maddesi uyarınca, eğer Statüde öngörülen bir suç yetkili devlette soruşturma ya da kovuşturma konusu olmuşsa, ilgili devletin bunu sürdürme istek ve yeteneği olmaması durumları hariç, Uluslararası Ceza Mahkemesi yetkisizlik kararı vermek zorundadır. Başka bir deyişle, bu durumlarda ulusal mahkemelerin önceliği vardır. Öte yandan, aynı 17/1. madde uyarınca eğer Uluslararası Ceza Mahkemesi Önüne getirilen suçun faili aynı fiili nedeniyle daha önceden yargılanmışsa ya da fiili yeterince ağır suç oluşturmuyorsa Uluslararası Ceza Mahkemesi yine yetkisizlik kararı verebilecektir. Her haliyle statünün 20. maddesi non bis in idem ilkesini teyit etmek suretiyle bir kişinin aynı suç nedeniyle iki kez yargılanamayacağını öngörmektedir. Kuraldışı olarak, bir ulusal mahkemece yargılanan suç faillerinin Uluslararası Mahkemenin yetkisinden kaçırarak amacı güdülmüyorsa ya da suç faili bağımsız ya da tarafsız bir mahkemede yargılanmamışsa, Uluslararası Ceza Mahkemesi yetkili olabilmektedir.

Bir konu Güvenlik Konseyi önünde bulunduğu zaman eğer Güvenlik Konseyi BM Antlaşmasının VII. bölümü çerçevesinde Mahkemeye soruşturma ve kovuşturma yapmamasını bir kararı ile isterse Mahkeme 12 ay süresince işlemlerini askıya almak zorundadır. Güvenlik Konseyi aynı koşullarda kararını yineleyebilmektedir. Uluslararası Ceza Mahkemesinde yargılama usulü Statüye taraf bir devletin ya da Güvenlik Konseyinin başvurusu ya da Savcının kendiliğinden soruşturma açması ile başlamaktadır. Savcı iddianamesini Hazırlık Dairesine sunmakta ve anılan Dairenin uygun görmesi durumunda suç failinin tutuklanması ve Mahkemeye çıkarılması konusunda karar alması söz konusu olmaktadır. Daha sonra suç faili ile ilgili ilk duruşma kendisine isnat edilen suçu bildirmek üzere Hazırlık Dairesince yapılmaktadır.

Suç failinin yargılanması gereği sonucuna varılırsa sanık Mahkeme Başkanının oluşturacağı bir Birinci Derece Dairesine yargılanmak üzere sevk edilmektedir. Mahkeme kararını oybirliği ile alma çabası sarf etmekle yükümlü olup, bu olanaklı değilse karar oyçokluğu ile alınmaktadır. Mahkemenin vereceği ceza hapis cezası ile sınırlı olup, bu ceza olağan olarak en fazla 30 yıl ve çok ağır suçlar için müebbet hapis olabilmektedir. Kararlara karşı istinaf ve karar gözden geçirme yolları açıktır. Cezaların çekilmesi bu görevi yüklenmeyi kabul eden devletlerarasında Mahkemece seçilen devlette gerçekleştirilmektedir. Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsüne taraf devletler Mahkeme ile işbirliği yapma yükümü altındadır.

45- Birleşmiş Milletler hakkında bilgi veriniz.

Amaçları;

- Uluslararası barış ve güvenliği sağlamak
- Uluslararası dostça ilişkiler sağlamak
- Uluslararası iş birliğini sağlamak
- Uluslararası sorunların çözüm bulunduğu bir merkez olmak

Yukarıdaki amaçlara ulaşmak için uyulması gereken ilkeler;

- Üye devletlerin egemen eşitliğini sağlamak
- Yükümlülüklerin iyiniyetle yerine getirilmesi
- Uluslararası uyuşmazlıkların barışçı yollarla çözülmesi
- Gerek devletlerin ülke bütünlüğüne ve siyasal bağımsızlığına karşı, gerekse Birleşmiş Milletlerin amaçları ile bağdaşmayan öteki konularda kuvvet kullanılmasına ve tehdidine başvurmama

•Birleşmiş Milletler Antlaşması hükümlerine uygun olarak alınacak her türlü örgüt ve eylem kararına yardımcı olma

•Birleşmiş Milletler üyesi olmayan devletlerinde olabildiğince uluslararası barış ve güvenliğin sağlanmasına katılmalarının elde edilmesi

•Birleşmiş Milletlerin üye devletlerin ulusal yetkisine giren konulara karışmaması

Bu amaç ve ilkeler doğrultusunda Birleşmiş Milletlerin özellikle aşağıdaki konularda geniş faaliyette bulunduğu gözlemlenmektedir.

- Uluslararası barış ve güvenliğin sağlanması konusunda
- Ekonomik ve toplumsal kalkınmada uluslararası işbirliği konusunda
- İnsan haklarının uluslararası alanda korunması konusunda
- Uluslararası hukukun yerleştirilmesi ve gerçekleştirilmesi konusunda
- Yeni teknolojik gelişmelerden insanlığın en iyi biçimde yararlanmasının sağlanması konusunda

Birleşmiş Milletler organları;

Ana organlar: Genel Kurul, Güvenlik Konseyi, Ekonomik ve Sosyal Konsey, Vesayet Konseyi, Uluslararası Adalet Divanı, Sekreterlik.

Yardımcı organlar: Teknik yardımcı organ (Birleşmiş Milletler Yönetim Mahkemesi)
Özel yardımcı organ (UNICEF)

46- Birleşmiş Milletler organlarını sayınız ve detaylı bilgi veriniz.

Temel Organları;

1. Genel Kurul: Bütün üye devletlerin katıldığı, bir oya sahip olduğu en temel organdır. Genel Kurul, Güvenlik Konseyi'nin incelemesinde bulunmayan bütün konularda yetkilidir. Üye devletlere yönelik kararların büyük çoğunluğu tavsiye niteliğindedir. Güvenlik Konseyi bir sonuca varmamışsa Genel Kurul bu işe el atabilir. Genel Kurul'da kararları oyçokluğu ile alırlar. Ancak önemli konularda 2/3 oy çokluğu gereklidir.

2. Güvenlik Konseyi: 15 üyeden oluşmaktadır. Üyeler iki gruba ayrılır. Sürekli üyeler; veto hakları vardır. Geçici üyeler; coğrafi dağılım göz önüne alınarak 2 yıl için seçilirler. Ana görevi barış ve güvenliği sağlamaktır.

İki tür görevi vardır.

Birincisi; güvenliğin tehdit edilmesi, bozulması ve saldırı durumunda alacağı bağlayıcı karar.

İkincisi; uyuşmazlıkların barışçı yollarla çözümü konusunda tavsiye kararı. Kararlar 9/15 oyçokluğu ile alınır. Kararlardan bazıları, boykot, ambargo, silah teşhiri, kuvvet kullanımı, diplomatik ilişkilerin kesilmesi gibidir.

3. Ekonomik Sosyal Konsey: Önceleri 18 üyeden oluşan bu konseyin üye sayısı 54'e yükselmiştir. Üyeler üç yıl için seçilmekte olup yeniden seçilme hakları vardır.

4. Vesayet Konseyi: Vesayet altında ülke kalmadığından günümüzde hiçbir göreve sahip değildir. Güvenlik Konseyi'nin beş sürekli üyesinden oluştuğu biçimi ile hukuksal olarak sürekli.

5. Uluslararası Adalet Divanı: U.A.D. ülkelerinde yüksek yargısal görevde bulunan ya da Uluslararası Hukuk'ta tanınmış olan kişilerden olmak üzere 15 yargıçtan oluşmaktadır. Yargıçlar 9 yıl

için seçilirler. Yargıçlar sürekli hakemlik mahkemesinin, ulusal gruplarının gösterdiği adaylar arasından B.M. Genel Kurulu'na ve Güvenlik Konseyi'nce yapılan ayrı ayrı oylamalardan seçilmektedir. U.A.D. İki yetki ile donatılmıştır.

1. Devletlerarası davalarda bağlayıcı karar verme yetkisi
2. B.M. organlarının ve kimi uluslararası örgütlerin başvurusu üzerine danışma görüşü verme yetkisi

U.A.D. yargıçları bağımsız olup hiçbir devletten ve örgütten veya kişiden buyruk alamaz.

6. Sekreterlik: BM sekreterliği, Genel Sekreter ile örgütün memurlarından oluşmaktadır. Genel Sekreter, Güvenlik Konseyinin tavsiyesi üzerine, Genel Kurul tarafından atanmaktadır. Sekreterliğin mensupları devletlerden bağımsız olup yalnızca örgüte karşı sorumludur. Genel Sekreterlik, Genel Kurul, Güvenlik Konseyi, Ekonomik ve sosyal Konsey ile Vesayet Konseyi'nin kendisine vereceği görevleri yerine getirmekle görevlidir. Genel Sekreterlik, uluslararası barış ve güvenliğin tehlikeye düştüğünü düşündüğü zaman, kendiliğinden bu konuya Güvenlik Konseyinin dikkatini çekme yetkisine sahiptir.

47- Sığınmacılar ve sığınma arayanlar hakkında bilgi veriniz.

Sığınma bir kişinin uyuğunda bulunduğu ya da ikamet ettiği devletin baskılardan kaçan yabancıların ülkesine girmesine ve ülkesinde kalmasına izin verme hakkını belirtir. Başka bir deyişle, bu ülkesinde sığınma aranan devlete ait bir haktır. Uygulanan uluslararası hukuktaki ana ilkeye göre bir devletin yabancıların ülkesine girmesi ve ülkede kalması konusunda tek yetkili olduğu görülür. Bu ana ilkeye uygun olarak bir devletin yabancılara ülkesinde sığınma hakkı tanıyıp tanımaması o devletin uluslararası yükümlülükleri ve ulusal mevzuatı çerçevesinde değerlendirilir. Eğer bir devlet bir antlaşma ile bu konuda belirli bir yükümlülük altına girmişse bu antlaşmanın koşulları gereği yabancılar bakımından sığınma hakkını tanımak zorundadır. Ülkemizde sığınma statüsü kazanan kişilere **mülteci** ve bu statüyü kazanamayan sığınmalar arayan kişiler içinde **sığınmacı** terimi kullanılır.

Ancak devletler ulusal mevzuatları çerçevesinde sığınma hakkını tanıırken uluslararası hukukun getirdiği bir takım koşullara da dikkat etmek zorundadır. Bu koşulların başında bu hakkın suçluları adaletten kaçırmak amacıyla keyfi biçimde kullanılmamasıdır. Uluslararası hukukun bu konuda getirdiği ikincil koşul ise, eğer ilgili devletlerarasında aksini düzenleyen bir antlaşmaya ya da bölgesel bir yapılaşma kuralı yoksa devletlerin diplomatik sığınmaya izin vermemesi gerektirir.

Uygulamada sığınma olayı fiilen iki biçimde gerçekleşir;

- Diplomatik sığınma
- Ülkesel sığınma

Sığınmacı Statüsü ve Öteki Sığınma Arayanların Hukuksal Durumu: Bir devletin ülkesinde sığınma arayan yabancılara bu devletin uluslararası bir antlaşmadan kaynaklanan bir yükümlülüğü bulunup bulunmamasına göre değişik hukuksal kurallar uygulanabilmektedir. Eğer anılan devlet bir sığınmacılar antlaşmasına tarafsız, bu antlaşmada öngörülen kurallara uygun olarak, sığınma arayan yabancıları ülkesine kabul etmek ve onlara sığınmacı statüsü tanımak zorundadır. Buna karşılık, herhangi bir antlaşma yükümü altında olmadan, çok çeşitli insancıl ya da siyasal nedenlerle ülkesinde sığınma arayan yabancıları ülkesine kabul eden bir devlet, uygulanan uluslararası hukuk da bugün ki durumda, bu sığınma arayanlara sığınma statüsü tanıyıp tanımamakta serbesttir.

Sığınmacıların Hukuksal Korunması: Sığınmacı statüsünün tanınması bu sınıftan yararlanacak kişinin ilgili ülkede ya da diplomasi temsilciliğinde kaldıkça koruma altında bulunmasını gerektirmektedir. Böylece bu statüden yararlanması kabul edilen kişinin, kesin olarak, kaçtığı devlete geri verilmemesi gerekir.

1951 Sığınmacılar Sözleşmesi'ne göre sığınmacılar bazı konularda yurttaşlarla eşit durumda sayılmaktadır.

- Dinsel ibadet ve çocukların dinsel eğitimi
- Düşünsel ve endüstriyel mülkiyet
- Yargı organları önünde taraf olarak bulunma ve ilköğretimden yararlanma
- Çalışma koşulları ve sosyal güvenlik

Ücretli bir meslekte çalışma ile sendika ve dernek halkları konularında sığınmacılar yabancılar arasında en çok gözetilen ulus ilkesinden yararlanırlar.

Sığınmacılar aşağıdaki konularda en az öteki yabancılara tanınan haklardan yararlanma durumdadırlar;

- Meslek sahibi olma
- Mesken
- Orta ve ilköğretimden yararlanma
- Gezi serbestliği
- Mali yükümlülükler
- Taşınır ve taşınmaz mülkiyeti

48- Yapılageliş hakkında bilgi veriniz.

Yapılageliş kurallarının oluşması için iki temel şart gerçekleşmelidir. Bunlar; sürekli ve istikrarlı bir uygulama ve bu yönde uygulamanın hukuksal açıdan gerekli olduğu inancıdır.

Yapılageliş uluslararası hukuk kişilerinin tutum ve davranışları sonucu birlikte oluşturdukları yazılı olmayan uluslararası hukuk kurallarının bütünüdür. Yapılageliş kurallarının oluşması iki temel ögenin bir araya gelmesi sonucu oluşmaktadır.

i. Maddi öge (Süreklilik)

ii. Psikolojik öge (İnanç)

Maddi öge: Aynı durumlarda aynı tutum ve davranışların sürekli olarak tekrarlanmasını belirtmektedir. Böylece bir davranış ya da tutum tekrarlanmak yolu ile bir alışkanlık, bir gelenek değeri kazanmaktadır.

Psikolojik öge: Bir yapılageliş kuralının doğması için, aynı yönde bir örnek davranışların sürekli olarak tekrarlanması yeterli olmayıp, bu davranışların hukukun bir gereği olarak zorunlu olduğu konusunda bir inanan varlığı da gerekmektedir.

49- Geleneksel tek-taraflı hukuk işlemleri hakkında bilgi veriniz.

i. Bildirim

ii. Tanıma, vazgeçme

iii. Kınama

iv. Tek-taraflı söz verme

Bildirim: Hukuksal sonuçlar doğuracak nitelikteki belli bir olayı, bir durumu, bir eylemi ya da bir belgeyi üçüncü kişilerin bildirisine resmen sunma işlemidir.

Tanıma: Bir uluslararası hukuk kişinin kendi dışında oluşan bir olayı, bir durumu, bir belgeyi ya da bir iddiayı, kendisi bakımından yasal kabul ettiğini ve hukuksal ilişkilerini bu yolla kabul edilen veriler üzerine kuracağını bildiren bir hukuksal işlemdir.

Vazgeçme: Bir uluslararası hukuk kişinin sahip olduğu haklardan vazgeçmesi bir antlaşma yolu ile olabileceği gibi tek taraflı bir işlemle de olabilmektedir. Tek-taraflı vazgeçme, bir hukuk kişinin sahip olduğu bir hakkını bundan böyle kullanamayacağını ve bu hakkın sona erdiğini öteki kişilerin rızasına bağlı olmaksızın bildirmesi işlemidir.

Bir hukuk kişinin bir takım haklarından vazgeçmesi iki olasılığı çıkarmaktadır.

1. Vazgeçilen hakların tamamen ortadan kalkması

2. Vazgeçilen hakkın bir başka hukuk kişisine devredilmesi

Kınama: Bir hukuk kişinin belirli bir durumu, bir davranışı ya da bir iddiayı yasal bulmadığını belirten ve bu yolla kendi çığneden ya da tehdit edilen haklarını saklı tutmayı amaçlayan bir tek-taraflı hukuksal işlemdir.

Tek-taraflı Sözleşme: Bir uluslararası hukuk kişinin belli bir konuda belli bir biçimde davranacağını hiçbir karşılık koşulu koymadan ve öteki kişilerce kabul edilmesini aramdan belirten tek-taraflı bir irade açıklamasıdır.

50- Bireylerin uluslararası suçlar nedeniyle cezai sorumluluklarını yazınız.

- Deniz haydutluğu
- Köle ticareti
- Savaş suçları
- Soykırım
- Uçaklara saldırı ve kaçırma
- Terörizm

Deniz haydutluğu: Deniz haydutluğunun belirleyici özellikleri şunlardır:

i- Eylemin açık deniz ve hiçbir devletin egemenliğine girmeyen yerler gibi uluslararası alanda yapılması gerekmektedir.

ii- Eylemin gerek kişilere karşı, gerek mallara karşı yasa dışı şiddet eylemini oluşturması gerekmektedir.

iii- Eylemin ya bir özel gemi ya da uçağın mürettebatı ve yolculara ya da ayaklanarak denetimini ele geçirdiği savaş gemileri ve devlet gemileri mürettebatı tarafından işlenmiş olması gerekmektedir.

iv- Eylemin bir gemi ya da uçaktan başka bir gemi ya da uçağa ya da ikincilerin üzerindeki kişilere ve mallara karşı gerçekleştirilmesi gereklidir.

v- Eylemin kişisel amaçlarla yapılması gerekmektedir.

Deniz haydutluğu eyleminde bulunanlara, her devlet ilgili gemi ya da uçağa ilişkin olarak polis ve yargı yetkileri kullanılabilecektir.

Soykırım: Soykırım suçunun tanımında belirleyici öge, ulus, din, soy ya da ırk özellikleri üzerine oluşan bir grubun tamamen ya da kısmen yok edilmesi amacı olmaktadır. Soykırım sözleşmesi çerçevesinde soykırım suçu oluşturan eylemler değerlendirilmektedir.

i- İlgili grup üyelerinin öldürülmesine

ii- İlgili grup üyelerinin fiziksel ya da ruhsal sağlıklarına ağır zararlar verilmesi

iii- İlgili grup üyelerinin fizik varlıklarının ortadan kalkmasına neden olacak koşullar altına konulması

iv- İlgili grupta doğumlara engel olacak önlemlerin alınması

v- Bir grubun çocuklarının zorla başka bir gruba nakledilmesi

Soykırım suçunu işleyen bireylerin yargılanması ve cezalandırılması, ilke olarak, suçun işlendiği ülke devletinin yetkisine girmektedir.

Köle Ticareti, köleliğin yasaklanmasının deniz haydutluğunun yasaklanmasından önemli bir farkı, uluslararası hukukun deniz haydutluğu için yaptığı gibi doğrudan yasaklaması ve aykırı davranışlara karşı bütün devletlerin kamu gücünü uygulamasını kabul etmesi yerine, yalnızca ülke devletine ya da gemilerde bayrak devletine gerekli önlemleri alma yükümünü devletlere bırakmakla yetinmiştir. Bu durumun sonucu olarak köle ticareti tespit edildiğinde yargılama ve cezalandırma yolu yerine köleler serbest bırakılacaktır. **Savaş Suçları,** uygulanan uluslararası hukukun bireylerin işledikleri suçlar nedeniyle cezalandırılmasını öngördüğü konulardan biri de savaş nedeniyle işlenen suçlardır. İnsanlığa karşı suç, Barışa karşı suç, Savaş sırasındaki eylemler.

Uçaklara Saldırı ve Kaçırma: İlk örneğini 1930'lu yıllarda görülen uçak kaçırma eyleminin uluslararası antlaşmaların konusunu oluşturur 1960'lı yılları bulmuştur. Uçak kaçırma konusunda gerçekleştirilen ilk antlaşma 14.9.1963 tarihli sözleşmedir.

Terörizm (Tedhişçilik): 1937 Sözleşmesi terörizm eylemini bir devlete yönelik olarak toplumda korku yaratmak amacıyla gerçekleştirilen şiddet eylemleri diye tanımlamaktadır. 1937 Avrupa Sözleşmesi terörist eylemleri şu şekilde sıralamaktadır. Uçak kaçırma eylemleri, Uçaklara saldırı eylemleri, Diplomatlar ve uluslararası korunan kişilere saldırı eylemleri, Adam kaçırma, rehin alma ya da özgürlükleri yasadışı yollarla sınırlama eylemleri, Bomba, roket, otomatik ateşli silahlar ve bombalı mektup ya da koli kullanılarak gerçekleştirilen eylemler Bu eylemlerden birini gerçekleştirmek, teşebbüs etmek ya da suç ortağı olmak terör suçu sayılmaktadır. Bu sözleşmeye 2005 yılında bazı suçlar daha eklenmiştir. Bunlar; Nükleer maddelerin korunması, Denizde seyir güvenliği, Kıta sahanlığı sabit platformlarının korunması, Terörist bombalar, Terörizm finansmanı

51- Uluslararası hukukta kimi birey kategorilerinin korunması hakkında bilgi veriniz.

— Azınlıklar

— Sığınmacılar

— Uyraksuzlar

Azınlıklar: Uluslararası hukukta genel bir biçimde herhangi bir azınlık tanımı bulunmamaktadır. Bununla birlikte 19. yy. dan bu yana kimi antlaşmalarla din ve dil ölçütlerine dayanan bir takım azınlık hakları korumalarına yer verildiği görülmüştür. Azınlık konusunda her devlet kendi tanımını yapmaktadır. Uygulanan hukukta azınlık statüsünden yararlananların üç öğeden birine ya da birkaçına sahip oldukları görülmektedir.

- i- Din
- ii- Dil
- iii- Irk ya da etnik köken

Azınlık rejiminin güvencesi: Belli başlı güvenceler mevcuttur. Güvence yöntemlerinden bir, azınlıklara karşı ayırım gözetilmemesini amaçlayan iç hukuk kurallarının oluşturulması konusunda ilgili devletin yükümlülük altına girmesidir.

Bir başka yöntem sorun çıktığında bunun uluslararası örgütler önüne götürülmesidir.

Bir yöntemde azınlıkların uyuğunda bulunduğu devlet ile ya azınlık temsilcilerinin ya da azınlık rejimi konusundaki bir antlaşmaya öteki devletler temsilcilerinin katıldığı karma komisyonlar kurulmasıdır.

Sığınmacılar: Bir kişinin, uyuğunda bulunduğu ya da ikamet ettiği devletin ülkesini çeşitli baskılar ya da ayrımcı yasal kovuşturmalar nedeniyle terk ederek, yabancı bir devletin ülkesine, diploması temsilciliği ya da konsolosluk binalarına, savaş gemilerine ya da devlet uçaklarına girmesi ve bu devletin korumasını aramasını belirtmektedir.

Eğer bir antlaşma hükmü yoksa her devlet kendi sığınmacı olarak kabul edeceği kişiyi kendisi belirler. Ancak devlet sığınma hakkı tanıırken uluslararası hukuken getirdiği bir takım koşullara da dikkat etmek zorundadır. Bu koşulların başında bu hakkın suçluları adaletten kaçırmak amacıyla keyfi bir biçimde kullanılmamasıdır.

Sığınmacıların hukuksal korunması: 1951 Sığınmacılar sözleşmesi üçlü bir koruma rejimi öngörmektedir. Böylece sığınmacı şu koşullarda yurttaşlarla eşit davranış görme hakkına sahiptir.

- i- Dinsel ibadet ve çocukların dinsel eğitimi
- ii- Düşünsel ve endüstriyel mülkiyet
- iii- Yargı organları önünde taraf olarak bulunma
- iv- İlköğretimden yararlanma
- v- Sosyal yardımlar
- vi- Çalışma koşulları ve sosyal güvenlik

İkinci olarak, ücretli bir meslekte çalışma ile sendika ve dernek kurma hakları konusunda, sığınmacılar arasında en çok gözetilen ulus ilkesinden yararlanma hakkına sahiptir. Üçüncü olarak ise, sığınmacılar şu konularda en az yabancılar tanınan haklardan yararlanma durumundadırlar.

- i- Meslek sahibi olma
- ii- Mesken
- iii- Orta ve yüksek öğretimden yararlanma
- iv- Gezi serbestliği
- v- Mali yükümlülükler
- vi- Taşınır ve taşınmaz mülkiyeti

Sığınmacıların bulundukları ülkede ödevlerine gelince, konuk eden ülkenin tüm yasaları ve tüzükleri ile kamu düzeninin korunması amacıyla alınacak her türlü önlemlere uymak zorunluluğu vardır.

52- Uluslararası deniz hukuku hakkında bilgi veriniz.

İki ana amaca yönelik insanlar denizden yararlanırlar:

- i- Ulaşım ve iletişim
- ii- Doğal kaynakların ve zenginliklerin kullanılması ve işletilmesi

Denizlerde ulaşım ve iletişim: Uygulanan uluslararası hukuka göre gemiler iki ana sınıfa ayrılmaktadır:

- a- Ticaret gemileri
- b- Devlet gemileri

Denizlerin doğal kaynakların işletilmesi: Doğal kaynaklar nitelik açısından değerlendirildiğinde, iki ana sınıf kaynak ile karşılaşılmaktadır:

- A- Canlı kaynaklar
- B- Petrol ve öteki mineraller

53- Adaların durumu konusunda bilgi veriniz.

1958 Cenevre Karasuları ve Bitişik Bölge Sözleşmesindeki tanıma göre; bir ada, suların en yüksek olduğu zaman açıkta kalan, etrafı sularla çevrili bir doğal kara parçasıdır. Bugünkü uygulanan hukuk belgelerinin ada tanımını dört temel ögeye dayandırdıkları gözlenmektedir.

- i- Kara parçası olması
- ii- Doğal olarak oluşmuş bulunması
- iii- Sularla çevrilmiş olması
- iv- Suların en yüksek zamanında su yüzeyinde kalması

Adaların özelliklerine bağlı olarak deniz adalarını etkileyen iki öge görülmektedir:

- i- Adanın boyutları
- ii- Adanın coğrafi konumu

Bir adanın boyutlarının adanın sahip olacağı deniz alanına etkisi özellikle kayalıklara ve adacıklara ilişkin olarak ortaya çıkmaktadır.

Bir adanın coğrafi konumunun bu adanın sahip olacağı deniz alanına etkisine gelince, özellikle kıta sahanlığı sınırlandırılması sırasında adaların ana ülkelere ya da komşu devlet ülkesine yakınlıkları, gerek uluslararası mahkeme kararlarında gerek öğretide, çok temel öğelerden biri olarak kabul edilmektedir.

54- Devlet ülkesinin bir parçasını oluşturan deniz alanları hakkında bilgi veriniz.

- ✓ İç sular
- ✓ Kara suları
- ✓ Takımada suları
- ✓ Boğazlar

İç sular: Kara sularının başladığı esas çizginin gerisinde kalan sular olarak belirtilmektedir. Deniz hukukunda esas çizgi genellikle, suların en alçak olduğu zamanki coğrafi kıyı çizgisine eşit olup, buna “normal esas çizgi” adı verilmektedir. Esas çizgi, coğrafi kıyı çizgisinin üzerinde saptanan birkaç uç noktanın bir düz çizgi ile birleştirilmesinden oluşmaktadır ki, buna “düz esas çizgi” adı verilmektedir.

55- İç suların hukuksal rejimi hakkında bilgi veriniz.

İç suların hukuksal rejiminin dayandığı kıyı devletin egemenliğidir. İç sular rejimine ilişkin olarak karşılaşılan ilk sorun, bu su alanlarına yabancı devletler gemilerinin serbestçe giriş-çıkış hakları bulunup bulunmadığı konusunda ortaya çıkmıştır. Uluslararası yargı ve hakemlik kararları ile devletlerin uygulamaları incelendiğinde genel bir kural yoktur.

Limanlara giriş-çıkış konusunda devletlerin uygulamaları incelendiği zaman, gemi türleri arasında bir ayırma gidildiği görülmektedir. Ticaret gemilerinin giriş-çıkışı ilke olarak serbest bırakılmaktadır. **Bununla birlikte 3 durumda kıyı devletlerin limanlarını ve gemilere kapattıkları gözlemlenmektedir:**

- i- Askeri limanlar
- ii- Yaygın hastalıklar
- iii- Kamu düzenine ve güvenliğe aykırı davranışlar ya da tehditler

Ticaret gemileri, limanda kalkış süresi boyunca, kalma koşullarına ilişkin olarak kıyı devletin yasama ve yönetsel yetkilerinin tümüne uymak zorundadır. Yargı yetkisine gelince, gemi mürettebatı arasındaki özel hukuk sorunları geminin bayrak devleti yasalarına bağlıdır. Mürettebat ile mürettebat olmayan kişiler arasındaki özel hukuk sorunları ise uluslararası özel hukukun yasalar çatışması kurallarına göre bir çözüme bağlanmak durumundadır. Buna karşılık ceza hukuku sorunlarına ilişkin olarak uygulamada genellikle devletlerin mürettebatı arasında işlenen suçlar ile geminin iç disiplini ile ilgili suçlar durumunda, kıyı devleti cezai yargı yetkisini kullanmamaktadır. Fakat gemi içinde mürettebattan olmayan kişilerin mürettebata ve yolculara karşı işleyecekleri suçlar ile mürettebatı ilgilendirse de kıyı devletine kaptan ya da ilgili devletin diplomasi temsilcileri ya da konsolosluk görevlileri tarafından yapılan çağrılara konu oluşturan suçlarda, genellikle kıyı devletin cezai yargı yetkisini kullanma yoluna gittiği görülmektedir. İşlenen suçun sonuçlarının kıyı devletine kadar uzanması durumunda ise kıyı devleti tam olarak cezai yargı yetkisini kullanmaktadır.

Savaş gemilerinin bir devletin iç sularında bulunması durumunda kıyı devletin egemenliğine saygı göstermesi gerekmektedir. Gemi personelinin kıyıya çıktıktan sonra ülke devletin

yerine geçecek herhangi bir yetki kullanma hakkı yoktur. Kıyı devleti de savaş gemileri içinde ortaya çıkacak, özel hukuk ve ceza hukuku sorunlarında herhangi bir yargı yetkisine sahip değildir. Bu savaş gemilerinin dokunulmazlığı ilkesinin bir gereğidir.

56- Karasuları hakkında bilgi veriniz.

Bir kıyı devletinin kara ülkesini çevreleyen ve uluslararası hukuka uygun olarak açıklara doğru belirli bir genişliğe kadar uzanan kıyı devletine ait deniz kuşağına verilen addır. Genişlik ölçütü, devletin kıyından denizlere egemen olabileceği genişliği belirten top menzili olarak kabul edilmiştir. Her devlet kara sularının genişliğini, 12 deniz milini geçmeyecek bir sınıra kadar saptamak hakkına sahiptir. Ancak, kıyı devletine tanınan bu takdir hakkını, coğrafi ve hukuksal nedenlere bağlı olarak, bir takım kısıtlamalara uğraması olasılığı da her zaman vardır.

Karasularını sınırlandırma kuralı şöyle özetlemek olanağı vardır:

- i- Taraflar anlaşabilirse sınırlandırma antlaşma ile gerçekleştirilecektir.
- ii- Antlaşma olmadığı zaman aksi durum yoksa sınırlandırma eşit uzaklık yöntemine göre yapılacaktır.

57- Karasularının rejimi hakkında bilgi veriniz.

Yabancı devletler bir devletin karasularından zararsız geçiş hakkı adı verilen bir geçiş rejimi uyarınca geçebilmektedir. Karasularından zararsız geçiş hakkı ticaret gemileri ve uygulanacak rejim bakımından bunlarla bir tutulan ticari amaçlı devlet gemileri için herhangi bir itiraz konusu olmamaktadır. Buna karşılık kamu yetkilerini kullanan devlet gemilerinin ve özellikle savaş gemilerinin karasularından geçişlerine ilişkin olarak kural açık bir biçimde konulmuş değildir. Kimi devletler izin ya da bildirim koşulu öngörmüştür. Zararsız geçiş hakkı tanınan durumlarda geçiş, kıyı devletinin barış, düzen ve güvenliğine zarar vermeyecek şekilde durmadan ve hızlı gerçekleşmelidir.

Geçiş hakkı kullanılırken cezai yargı yetkisi şu durumlarda kıyı devletine bırakılır:

- i- Suçun sonuçları kıyı devletine uzanıyorsa
- ii- Suç kıyı devletinin düzenini ve barışını bozuyorsa
- iii- Kıyı devleti yetkililerinden yardım istenirse
- iv- Uyuşturucu kaçakçılığı söz konusu ise

58- Devletin tanınması hakkında bilgi veriniz.

Devletin tanınması bir kurucu işlem değil açıklayıcı bir işlemdir. Ancak tanınmanın bir devletin varlığının koşulunu oluşturmaması ve bu anlamda açıklayıcı bir işlemi oluşturmaması onun için hiçbir kurucu işlem niteliği taşımadığı anlamına gelmez. Zira tanıma işlemi ile tanıyan devlet arasında tanınan devletin sınırlı bir biçimde yalnızca kendisi için uluslararası hukuk kişiliğini kabul etmiş olmaktadır. Fakat bu tanıma işlemi tanınan devletin tüm uluslararası toplumun üyesi olduğu anlamına gelmez. Tanıma konusunda ortaya çıkan diğer bir sorun ve belirli koşulları yerine getirmiş bulunan toplulukların öteki devletlerce devlet olarak tanınmasının zorunlu bulunup bulunmadığıdır. Öğretinin çoğunluğu devletlerin yeni doğan devletleri tanıma yükümü altında bulunmadığını kabul eder. Tanınmanın diğer bir özelliği ise bu işlemin bir tek-taraflı hukuksal işlem olmasıdır.

59- Tanıma yolları hakkında detaylı bilgi veriniz.

De Jure Tanıma: Bir devleti tam olarak tanımanın sağladığı bütün hukuksal etkileri ile tanımayı belirtir. Tanımayı hukuksal bir işlem sonucu tanıma biçiminde değerlendirilir. De jure tanıma kesin olup geri alınmamaktadır.

De Facto Tanıma: Geçici ve sınırlı nitelikteki bir tanımayı belirtir. Burada tanıyan devletin tanınan devletin bağımsızlığını, ülke üzerinde otoritesi ve ülkedeki istikrara ilişkin kuşku bulundugu ve tam bir tanımaya gidilmediği görülür. De facto tanımayı herhangi bir hukuksal işleme başvurmadan fiili tanıma biçiminde değerlendirilir. De facto tanıma kesin bir tanıma olmadığı için her zaman geri alınabilir. Buna karşılık de facto tanıma bulunan bir devletin tam olarak tanımayı gerektiren bütün koşulları yerine getirdiği kanısı taşıdığı takdirde tanıyan devlet bunu her an de jure tanıma dönüştürebilir.

Uygulamada üstü kapalı tanıma yolları;

- i. Tanıma anlamına gelmeyeceğini bildirmeden ikili antlaşma yapmak
- ii. Diplomasi ilişkileri kurulması

- iii. Yeni devletin konsolosuna verilmesi
 - iv. Bağımsızlık törenine resmi temsilci gönderme
- Şu durumlarda üstü kapalı tanıma anlamına gelmemektedir;**
- i. Aynı uluslararası konferansa katılma
 - ii. Çok taraflı antlaşmaya taraf olma
 - iii. Tanıma konusunda görüşme yapma
 - iv. Ticari ilişkiler kurulması
 - v. Diplomasi temsilcileri dışında temsilciler aracılığı ile temas kurulması

60- Uzak sahasının hukuksal rejimi hakkında bilgi veriniz.

Uzak sahası uygulanan hukuk bakımından yalnız uzak boşluğu değil aynı zamanda ay ve öteki gök cisimlerini kapsamaktadır. Ancak uzak sahasının nerede başladığı konusunda uygulanan uluslararası hukuk henüz kesin bir sınır belirlemiş değildir. Buna karşılık uzak komitesi çerçevesindeki devletin genel olarak yerden yükseklik ölçütünü benimsedikleri gözlemlenmektedir.

61- Münhasır ekonomik bölge hakkında bilgi veriniz.

Bir kıyı devletin karasuları esas çizgisinden başlayarak 200 mile kadar varan ve karasuları dışında kalan su tabakası ile deniz yatağı ve onun toprak altında bu kıyı devletine münhasır ekonomik haklar ve yetkiler tanıma deniz alanıdır. Kıyı devletleri bu bölgeyi münhasır ekonomik bölgesi olarak ilan ederse uluslararası anlamda münhasır ekonomik yetkilere sahip olacaktır. Kıta sahanlığından farkı su tabakasındaki ekonomik değerleri işletme hakkının da kıyı devletine ait olmasıdır. Çevre korunması bakımından ikisi de aynı niteliktedir.

Kıyı Devletin Münhasır Bölgedeki Ekonomik Hakları

- 1. Madenler ve canlılar konusunda yetkili olacaktır.
- 2. Her türlü akıntı, rüzgâr, elektrik enerjisi üretimi konusunda bazı egemenlik yetkileri vardır.
 - i. Bilimsel araştırma
 - ii. Çevre korunması ve denetlenmesi
 - iii. Her türlü araç ve gerecin bu alana yerleştirilmesi ve kullanılması

Ekonomik bölge üzerindeki ulaşım tamamen serbestlik içindedir. Diğer devletlerin bu bölgeden kablo ve boru geçirme hakları vardır.

62- Devletlerarası hakemlik hakkında bilgi veriniz.

Geniş anlamda hakemlik, uygulanan kurallar, hukuk kuralları olabileceği gibi siyasal söz içeren kurallarda olabilir. Hakemliğin dar anlamda anlaşılması ise uyuşmazlığı sözleşmenin bir üçüncü kişi ya da organa bırakılması ve kişi ya da organın vereceği kararın bağlayıcı nitelikte olmasının yanında, uyuşmazlığın hukuka uygun olarak çözülmesi ve kararı verecek hakemlerin hukukçu olması öngörülmektedir.

63- Jus Cogens (Buyruk Kuralları) hakkında bilgi veriniz.

Bu kural uluslararası hukuk bakımından üst düzey nitelikte bir kuraldır. Bu kuralın belirleyici özelliklerinin saptanmasında iki öge vardır. Bunlar;

- 1. Bir kuralın bu nitelikte kabul edilmesi için, devletlerden oluşan uluslararası toplumun bütününe benimsenmiş olması gerekmektedir.
- 2. Bu nitelikte olduğu kabul edilen bir kurala aykırı hiçbir kural konulamaz. Bu da jus cogens kuralının uluslararası toplumun temel ve vazgeçilmez nitelikteki genel yararını korumayı sağlaması ile olanaklı görülmektedir.

Bu kurallar genelde kuvvet kullanılması yasağı, köle ticaretinin ve deniz haydutluğunun yasaklanması, soykırımın yasaklanması, devletlerin eşitliği vs.dır.

64- Self-Determination hakkında bilgi veriniz.

Bir yanı ile devletlerin iç örgütlenmelerine ilişkin olup, bir halkın dilediği, bağımsız bir devlet dış baskısı olmadan, seçmesi hakkı bulunduğunu belirtmektedir. Bu hakkın en çok siyasal yönetim biçimi ile ilgili olduğu ve özellikle devlet ve hükümet biçimlerinin saptanmasında halklara serbestlik tanınması olarak yorumlandığı görülmektedir. İkinci yanı ise, bir halkın bağımsız bir devlet kurmak dahil, dilediği devlete bağlı olmayı seçme hakkını belirtmektedir. Self-determination hakkının kullanılabilmesi için bazı koşullar getirilmiştir. Bağımsız bir devlet kurabilmenin ana koşulunun sömürge altındaki bir halkın varlığı olduğu kabul edilmektedir. Bir devletten ayrılma yolu ile bir devlet kurulmasında bu ilke işlememektedir. Bunun temel nedeni, uluslararası hukukta bir ilke olarak kabul edilen devletin ülkesinin bütünlüğü ilkesinin varlığıdır.

Son yıllarda öğretinin bir bölümünce, a-contrario bir yorumla, tüm toplumun temsil edilmediği demokratik olmayan devletlerde halkların self-determination hakkını kullanarak ayrılabilceği yorumları da yapılmaktadır. Fakat bu görüş uluslararası hukuk tarafından teyit edilmiş değildir.

65- Uluslararası hukukun kişileri ve kişilik kavramını yazınız.

Devletler üç temel öğeden oluşmaktadır:

- i. İnsan topluluğu
- ii. Ülke
- iii. Kendi üstünde hiçbir otoriteye sahip olmayan bir siyasal yaşam

Devlet dışındaki birimler ise devlet niteliği kazanmamış insan toplulukları, uluslararası örgütler, özel hukuk kişilerinden oluşur.

Hukuk kişiliği kavramı bir hukuk düzeni içinde hak ve yükümlülüklerle sahip olma yeteneğini belirtmektedir. Uluslararası hukuk kişilerinin başlıca iki özelliği olduğu kabul edilmektedir:

- i. Uluslararası hukuktan kaynaklanan haklara ve yükümlülüklerle sahip olma yeteneği
- ii. Uluslararası hukuktan doğan haklarını uluslararası düzeyde doğrudan koruyabilme yeteneği

Uluslararası kişiliğe sahip olmak için, ayrıca, bu kurallardan herhangi bir aracıya gereksinme duymadan, doğrudan doğruya yararlanma yeteneği gereklidir. Ulusal devletlerine bağlı olan özel hukuk kişileri uluslararası hukuk kişiliğine hak kazanmamış olmaktadır.

Dış ilişkilerinde genellikle bir devlet tarafından yürütülen devlet niteliği kazanmamış örgütlenmiş topluluklar da bu tanımın dışında kalmışlardır. Buna karşılık, uluslararası mekanizmaları haklarını korumak için harekete geçirebilen devletler ve uluslararası örgütler uluslararası hukukun kişisi niteliğine sahip bulunmaktadır.

Devletlerin ve uluslararası örgütlerin uluslararası kişiliğe sahip olduğunun bildirilmesi de bunların her birinin aynı kapsamda bir hukuk kişiliğine sahip oldukları anlamına gelmemektedir. Bir uluslararası örgütün uluslararası kişiliğe sahip olabilmesi için kendisini oluşturan üye devletlerden yeterli ölçüde aynı ve sürekli bir iradeye sahip olması gerekmektedir.

Bir uluslararası örgütün kişiliği, sözü edilen ayrı iradenin varlığının saptanması ile ortaya çıkmaktadır. Bu, örgütün kurucu antlaşmasında açıkça belirtilmiş olabilir. Her uluslararası örgütün uluslararası kişiliği onun amaçları ve kurucu devletlerin kendisine tanıdığı yetkiler ile sınırlıdır. Yani bir uluslararası örgüt görevsel bir uluslararası kişiliğe sahiptir. Uluslararası kişilik kavramı, dar ve teknik anlamında değerlendirildiği zaman, yalnızca devletlere ve uluslararası örgütlere haklarını uluslararası düzende koruma olanağı tanıyan bir kavramdır.

66- Uluslararası hukukta azınlık kavramı nasıl tanımlanır?

Uygulanan uluslararası hukukta ilk azınlık tanımı I. Dünya Savaşı'ndan sonra belirli devletlerde kalan ve çoğunlukla ayrı ırk, dil ya da dine sahip olan toplumsal grupların korumasını düzenleyen antlaşmaların yorumu çerçevesinde U.A.S.D tarafından yapılmıştır. U.A.S.D.'ye göre azınlık kavramı "bir devlette yerleşmiş bulunan ve nüfusu ayrı bir ırk, dil ya da dinden oluşan toplumsal grupları" belirtmektedir. Yapılan bu tanımı belli bir dönemdeki antlaşmaların içerdiği azınlıklarla ilgili olması nedeniyle Birleşmiş Milletler kurulduktan sonra bu örgüt bünyesinde yerel geçerliliği olabilecek bir azınlık tanımının yapılması için çaba sarf edilmiştir. Bu amaçla yapılan tanımlar içinde öğretide bir hayli taraf bulan azınlık tanımı, Birleşmiş Milletler azınlıkların korunması ve ayrıcılığın önlenmesi alt komisyonu raportörü F. Capatorti'nin hazırladığı bir incelemede önermiş olduğu tanım olmuştur. Bu

tanım şöyledir: “...sayısal olarak bir devletin nüfusunun geri kalanına göre az olan, egemen olmayan konumda bulunan, o devletin vatandaşları olan, üyeleri etnik, dinsel açıdan nüfusun geri kalanından ayrılan özellikler taşıyan ve kültürlerini, geleneklerini, dinlerini, ya da dillerini korumak amacıyla üstü örgütü bir dayanışma duygusu gösteren bir gruptur.” Capatorti’nin önerdiği bu tanım öğretide büyük ölçüde paylaşılmakla birlikte gerek Birleşmiş Milletlerde gerekse Avrupa Konseyi’nde azınlıkların korunmasına yönelik çalışmalar çerçevesinde devletlerin kabulünü sağlayamamıştır. Dolayısıyla günümüzde U.A.S.D’nin belirli bir dönemde belli antlaşmaların yorumu amacıyla verdiği azınlık tanımı ya da tanımları dışında uygulanan uluslararası hukuk kabul edilmiş, genel bir biçimde herhangi bir azınlık tanımı bulunmamaktadır.

67- Fesih nedir? Antlaşmaların fesih yoluyla sone ermesinin koşulları nelerdir?

Fesih, bir antlaşmanın taraflarından birinin bir irade açıklaması yoluyla bu antlaşma ile bundan sonra bağlı olmayacağını bildirme işlemine verilen genel addır.

Fesih hakkının tek taraflı bir biçimde yasal olarak kullanılması şu durumlarda olanaklıdır.

- Antlaşma hükümleri bunu öngörmüşse
- Tarafların fesih hakkını tanıma niyetinde oldukları verilerden anlaşılıyorsa
- Antlaşmanın doğası gereği tek taraflı fesih hakkının tanındığı kanısı doğarsa (tartışmalıdır).
- Öteki taraf antlaşmayı uygulamiyorsa ya da temel hükümlerini çiğniyorsa

68- Tek taraflı uluslararası hukuk işlemleri hakkında bilgi veriniz.

Uluslararası hukukun tek bir uluslararası hukuk kişinin irade açıklamasına hukuksal etkiler bağladığı hukuksal işlemleri belirtmektedir. Tek taraflı uluslararası hukuk işlemlerinin belirleyici özelliklerine ilişkin üç önemli sorun öğretide tartışmalıdır.

Birinci sorun, tek taraflı uluslararası hukuk işlemlerinin üçüncü kişiler bakımından hukuksal etkileri ile ilgilidir.

İkinci sorun, bu tür bir işlemin geçerliliğinin başka bir irade açıklamasına bağlı olması durumunda bunun niteliğinin anılan tek taraflı hukuksal işleme bağlı bir işlem olarak değerlendirilip, değerlendirilemeyeceği sorusuyla ilgilidir.

Üçüncü sorun, bütün tek taraflı hukuksal işlemlerin geleneksel olarak yalnızca devletlere atfedilmesi ile ilgilidir.

Tek taraflı uluslararası hukuk işlemlerini, bağımlı tek taraflı hukuksal işlemler ve özerk tek taraflı hukuksal işlemler olarak 2’ye ayırmak yerindedir.

1-Bildirim, 2-Tanıma, 3-Vazgeçme, 4-Kınama, 5-Tektaraflı söz verme, **Açıklamaları,**

1-Bildirim; Hukuksal sonuçlar doğuracak nitelikteki belli bir olayı, bir durumu bir eylemi ya da bir belgeyi üçüncü kişilerin bilgisine resmen sunma işlemidir. Uygulanan uluslararası hukukta bir bildirim yapı İması bir antlaşma hükmü ya da bir yapılageliş kuralınca zorunlu olarak ön görülebilmesi yanında isteğe bağlı olabilmesi durumlarıyla da karşılaşılabilir.

2-Tanıma; Bir uluslararası hukuk kişinin kendi dışında oluşan belli bir olayı, bir durumu, bir belgeyi ya da bir iddiayı kendisi bakımından yasal kabul ettiğini ve hukuksal ilişkilerini bu yolla kabul edilen veriler üzerine kuracağını bildiren bir hukuksal işlemdir. Tanıma bir antlaşma ile yapılabileceği gibi üstü kapalı biçimde de olabilir.

3-Vazgeçme; Uluslararası hukuk kişinin sahip olduğu haklardan vazgeçmesi bir antlaşma yolu ile olabileceği gibi tek-taraflı bir işlemle de olabilmektedir. Tek-taraflı vazgeçme, bir hukuk kişinin sahip olduğu bir hakkın bundan böyle kullanamayacağını ve bu hakkın sona erdiğini Öteki kişilerin rızasına bağlı olmaksızın bildirmesi işlemidir. Tek taraflı vazgeçme işlemin de açıkça yapılabileceği gibi üstü kapalı da gerçekleştirilebilir. Bir uluslararası hukuk kişisi yükümlülüklerinden tek taraflı olarak vazgeçemez. Bir hukuk kişinin bir takım haklardan vazgeçmesi iki olasılığı ortaya çıkarmaktadır,

a-Vazgeçilen hakların tamamen ortadan kalkması.

b-Vazgeçilen hakkın bir başka hukuk kişisine devredilmesi.

4-Kınama; hukuk kişinin belirli bir durumu, bir davranışı ya da bir iddiayı yasal bulmadığını belirten ve bu yolla kendi çiğnemen ya da tehdit edilen haklarını saklı tutmayı amaçlayan bir tek-taraflı hukuksal işlemidir. Susmanın bir durumu üstü kapalı kabullenme olarak yorumlanacağı durumlarda kınamada bulunmak zorunluluğu vardır. Kınamanın hukuksal etkisi kınama işlemini gerçekleştiren hukuk kişisine karşı itiraz edilen durumun yasal olarak ileri sürülememesi olmaktadır. Bir hukuk kişinin herhangi bir

konudaki kınaması, kınanana bu durumu ya da işlemi üçüncü kişiler bakımından da uluslararası hukuka aykırı niteliğe sokmamaktadır.

5- Tek taraflı vazgeçme; Bir uluslararası hukuk kişinin belli bir konuda belli bir biçimde davranacağını hiçbir karşılık koşulu koymadan ve Öteki kişilerce kabul edilmesini aramadan belirtilen tek-taraflı bir irade açıklamasıdır. Tek-taraflı söz verme işleminin biçiminin, yazılı ya da sözlü olmasının, bağlayıcı hukuksal etkisi bakımından hiçbir önemi yoktur.

69- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin son durumu çerçevesinde başvurma yollarını ve davalarda izlenen usulü bildiriniz.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi davalara üç yargıçtan oluşan komite, yedi yargıçtan oluşan daire ve on yedi yargıçtan oluşan büyük daire aracılığı ile bakmaktadır. Yeni sistemde devletlerarası başvuru ve kişisel başvuru olmak üzere iki çeşit başvuru yolu vardır. Tüm başvurular tek mahkemeye yapılmak zorundadır. Kişisel başvurulara önce üç yargıçlı komite bakmakta ve başvurunun kabul edilebilirliğini incelemektedirler. Komitenin oy birliği ile kabul edilmez bulunduğu başvurular reddedilmekte olup karar kesindir.

Devlet başvurularının kabul edilebilirliğinin incelenmesi öze ilişkin kararlar yedi yargıçlı dairenin yetkisine girmektedir. Ayrıca bu yedi yargıçlı daire, kişisel başvurularda komitenin karar almaması durumunda kişisel başvuruların kabul edilebilirliğini ve öze ilişkin incelemesini de yapmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ya da protokollerin yorumuna ilişkin önemli bir sorun ortaya çıkarsa taraflardan biri itiraz etmediği takdirde daire davayı büyük daireye götürme hakkına sahiptir. Yine bir dairenin verdiği kararın üç ay içinde önemli bir soruna ilişkin olması koşuluyla taraflarca büyük daire önüne götürülmesine ve büyük dairenin bir tür istinaf mahkemesi görevi göreceği davaya bakması ve karara bağlaması olanaklıdır. Büyük dairenin kararları da kesindir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kabul edilebilir bulunduğu bir başvuru karşısında eğer taraflar sorunu görüşerek dostça çözüm yolu seçmemişlerse, davayı tarafların temsilcilerinin katılımı ile sürdürmektedir. Mahkeme önünde dava duruşmaları ve dava belgeleri özel bir karar alınmadıkça kamuya açıktır. Yargıçlar karara katılmadıklarında kişisel görüşlerini karara ekleme hakkına sahiptirler.

70- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvuruda bulunabilmek için zorunlu olan koşulları (kişiler, konu, yer ve zaman açısından) yazınız.

A.İ.H.S.inde yer alan haklar İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde yer alan haklardır.

Kişiler bakımından, AİHS'nin birinci maddesi, taraf devletlerin yetki alanına giren herkesin bu haklardan yararlanacağını öngörmektedir. Böylece, insan haklarından yararlanmak için taraf devletlerden birinin uyruklığında bulunmak gereği yoktur. Taraf devletlerin birinin yetki alanı altında bulunmak yeterlidir.

Yer bakımından, yine özellikle birinci maddenin yorumuna dayanarak, sözleşmede tanınan hakların taraf devletlerin ülkesinde bulunan herkes için geçerli olması yanında, bu devletlerin ülkesi dışında bulunan ve kamu yetkisi kullanan organların bulunduğu yerler içinde geçerli olacağı kabul edilmektedir.

Zaman bakımından, ilke olarak sözleşmenin bir devlet için yürürlüğe girdiği tarihten sonraki eylemler açısından kabul edilmektedir. Ancak insan haklarının çiğnenmesi olayı sözleşmenin ilgili devlet bakımından yürürlüğe girmesinden önce gerçekleşse bile, bu olayın sonuçları sözleşme yürürlüğe girdikten sonra da sürüyor ise, sözleşme organları sorunu incelemektedir.

Sözleşmede öngörülen haklardan yararlanma konusunda gözetilmesi gereken temel başka bir ilke de, **ayırım yapmama ilkesidir.** Böylece taraf devletler kişiler arasında cins, ırk, dil, din, siyasal ya da öteki nitelikli görüşler, ulusal ya da toplumsal köken, ulusal bir azınlığa mensup olma, servet, doğuş ya da herhangi bir durum nedeniyle ayırım gözetmeden anılan hakları kişilere uygulamak zorundadır.

71- Uluslararası Adalet Divanı'nın bir davada yetkili olabilmesi için hangi yollarla yetkilendirilmesi gerektiği konusunda bildiklerinizi yazınız.

U.A.D. önünde davalara taraf olma hakkına sahip bulunan devletler bakımından Divan'ın belli bir davaya ilişkin olarak yetkisi otomatik değildir. Uyuşmazlık tarafı devletlerin bu yönde rızasının verilmesi gerekir. Devletler Divan'a bu yetkiyi şu yöntemlerle tanıyabilirler;

- i. Tahkimname (mahkeme sözleşmesi)
- ii. Önceden yapılan uluslararası antlaşmalarla
- iii. Tek-tarafli bir bildiri ile
- iv. Forum prorogatum yoluyla

Tahkimname yoluna uyuşmazlığın doğmasından sonra başvurulabilir. Uyuşmazlığın konusunun ve tarafların bildirilmesi zorunludur. Bu tek bir belge olabileceği gibi, Divan'ın yetkisinin önceden bir antlaşma ile kabul edildiği durumlarda tamamlayıcı nitelikte bir belgede olabilir.

Önceden yapılan bir antlaşma ile tarafların tek-tarafli başvuru ile uyuşmazlığı Divan önüne götürme yetkileri vardır. İki taraf antlaşmaya ek bir tahkimnamede yapabilirler.

Bir devlet hukuksal uyuşmazlıklarına ilişkin olarak **bir tek-tarafli bildiri ile** aynı yükümü kabul eden devletlere karşı Divan'ın yargı yetkisini kabul ettiğini bildirme hakkına sahiptir. Devletler bu bildiriye her an karşılıklı koşulsuz ya da koşullu, süreli ya da süresiz olarak yapabilirler. Bildiri B.M. Genel Sekreterliğine verilir ve o da bunu statüye taraf devletlere ve Divan Yazmanlığına gönderir.

Forum prorogatum; bir devletin Divan'a tek-tarafli dilekçe ile bir uyuşmazlığı getirmesi durumunda karşı devletin Divan'ın yetkisini tanımamış bulunmasına rağmen bu davaya taraf olarak katılmak suretiyle Divan'ı dolaylı bir biçimde yetkili kılmasıdır. Devletlerin uyuşmazlıklarında bu yolla Divan'ı yetkili kılması şu durumlarda olanaklıdır:

- i. Divan'a verilen cevapta yetkisinin kabul edildiğinin bildirilmesi
- ii. Davanın özüne giren sorunların Divan önünde cevaplanması ve öze ilişkin bir karar alınmasına karşı çıkılmaması
- iii. Divan'ın yetkisizliğinin ileri sürülmemesi ya da dava sırasında bu yetkisizlik savından vazgeçilmesi

72- Uluslararası su yollarının (akarsular, göller, kanallar, yer altı suları vb.) ulaşım-dışı amaçlarda kullanılmasında uluslararası hukuk kurallarının durumu ve bunlarla ilgili bildiklerinizi yazınız.

Uluslararası su yollarının ulaşım-dışı kullanımı özünde tarımsal ve endüstriyel amaçlı kullanımlardır. Hukuksal rejimi böyle bir bütünlük gösteren su yollarının ulaşım-dışı kullanımının üç ana yararlanma yolu vardır. Bunlar:

- i. Balıkçılık ve canlı kaynak avcılığı
- ii. Tarımsal yararlanma
- iii. Endüstriyel yararlanma

Suyollarından balıkçılık amacıyla yararlanma konusunda genel ilke, her kıyıdaş devletin uluslararası su yollarının kendi ülkesi içinde yer alan kesimi üzerinde tam egemenliği sahip olması ilkesidir. Suyollarından tarımsal amaçla yararlanma, sulama biçiminde gerçekleşmektedir. Suyollarının endüstriyel biçimde kullanımı ise iki biçimde olabilmektedir. Bunlar:

- i. Enerji üretimi
- ii. Endüstriyel yıkama ya da üretilen ürüne katmak üzere su kullanılması

Anılan her iki amaçlı su kullanımında iki tür değişik faaliyet söz konusu olabilmektedir. Bunlar:

- i. Tüketici ya da yoksun bırakıcı faaliyet
- ii. Suların niteliğini değiştirici ya da kirletici faaliyetler

Devletlerin bu konudaki yararlanma hakkının hukuksal dayanağı devletin ülkesi üzerindeki egemenliğidir.

Uluslararası su yollarından yararlanma kıyıdaş devletler arasında yapılan antlaşmalar ile gerçekleşir. İlgili devletler ya suları miktar olarak paylaşma yoluna gitmekte ya da suları coğrafi bölgelere ayırarak her devlet kendisine ayrılan kesimdeki sulardan münhasır olarak yararlanmaktadır. Ancak arada bir antlaşma yoksa kabul edilen ilke hakça ve makul kullanım ilkesidir. Belli bir su yolu üzerinde baraj vb. düzenlemelere gidecek olan kıyıdaş devlet öteki kıyıdaş devletlere önemli bir zarar, kayda değer zarar ya da önemli olumsuz etki doğuracaksa önceden bir antlaşma görüşmesine başlaması ya da bir bildirimde bulunmasını gerektiren antlaşmalar vardır.

73- Devletin ülkesel yetkisi hakkında bilgi veriniz.

Devlet ülkesi üzerinde münhasır yetkilerle donatılmıştır. Herhangi bir antlaşma hükmü ya da yapılageliş kuralı ile aksi öngörülmedikçe, belirli bir devletin ülkesinde tek yetkili o ülke devleti olmaktadır. Buna bağlı olarak da, belirli bir devlet ülkesinde yabancı bir devlet ya da uluslararası kişi tarafından devlet yetkilerinin kullanılması ya da sınırlandırılması ancak uluslararası hukukun öngördüğü durumlarda olanaklıdır. Devletin ülkesel yetkileri her türlü yasama, yürütme ve yargı işlemini kapsamaktadır. Devlet ülkesi üzerinde sürekli ya da geçici olarak yaşayan herkes ve bulunan her şey devletin bu yetkilerinin konusunu oluşturmaktadır.

Yabancılarla ilgili olarak, bir devletin ülkesine sığınma istemek üzere olağandışı koşullarla girmesi söz konusudur. Ülke devleti ile yabancıların devletin arasında herhangi bir antlaşma yoksa ülke devletinin ülkesel yasaları yabancılar içinde geçerli olacaktır. Bir devlet yabancıların ülkesine girmesi konusunda karar vermeye tek yetkilidir. Böylece, iki devlet arasında aksini öngören bir antlaşma yoksa olağan olarak, bir devletin yurttaşları öteki devlet ülkesine girme konusunda ülke devletinin iznini almak zorundadır. Ülkesine sığınılan devlet, sığınmacılara ve sığınma arayanlara ülkesine özel girme koşulları uygulaması söz konusu olmaktadır. Yabancıların bir devlet ülkesine girmesinden sonra burada kalabilme koşulları da ülke devletince saptanmaktadır. Yabancılar ülke devletinin cezai ve mali yasalarına bağlı olacaklardır. Bir devletin ülkesine girmek isteyen ya da giren bir yabancıyı sınır dışı etmesi onun ülkesel yetkileri arasındadır. Bir devletin ülkesinde bulunan yabancılarla ait eşya ve mallarına ilişkin yetkilerine gelince, yurttaşlarının malları için olduğu gibi yabancılarla ait bulunan bütün taşınır ve taşınmaz mallarda, ülke devletinin yasalarına bağlı bulunmaktadır. Devletlerin doğal kaynakları üzerindeki sürekli egemenliği ilkesinden güç kazanmış olarak, bir devletin ülkesindeki yabancıların mallarını millileştirmesi yetkisi İlke olarak bütün devletlerce kabul edilmiştir.

74- Devletin ülkesel yetkisine getirilen kural-dışlıklar hakkında bilgi veriniz.

1. Kapitülasyonlar
2. Yabancı devletin ve uluslararası örgütlerin dokunulmazlığı ve bağımsızlığı
3. Geçiş hakkı
4. Asker ve silahtan arındırma
5. Yabancı askeri kuvvetler ve asker

Kapitülasyonlar: XIV. ve XX. yüzyıllar arasında Avrupalı devletlerin kendi ülkesi dışında sürekli ya da geçici olarak bulunan yurttaşlarının ülkesinde bulundukları devletin yetkilerinin dışında kalmak ve kendi devletlerinin yetkisine bağımlı olmak biçimindeki ayrıcalıklar ile ticaret ve gümrük konularında elde ettikleri ayrıcalıklar düzenini belirtmektedir.

75- Devletin ulusal yetkisi hakkında bilgi veriniz.

Ulusal yetki bir devletin yetkisine giren ve böylece uluslararası hukukun düzenlemeleri dışında kalan konulardaki yetkiyi belirtmektedir. Böylece bir devletin ulus yetkisine giren bir konu başka devletlerin ve uluslararası örgütlerin yetki alanının dışında olup ilke olarak uluslararası hukukun kurallarında etkilenmemektedir.

“Ulusal yetki” ya da “münhasır yetki” yalnızca bir devletin yetkisine giren ve böylece uluslararası hukukun, düzenlemeleri, dışında kalan konulardaki yetkiyi belirtmektedir. Böylece bir devletin ulusal yetkisine giren bir konu başka devletlerin ve uluslararası örgütlerin yetki alanının dışında olup, ilke olarak uluslararası hukukun kurallarından etkilenmemektedir. Ulusal yetki kavramının somut olarak hangi konulara ilişkin yetkiler kapsadığı araştırıldığında, bunların başında devletlerin uyrukluklarını verme konusu gelmektedir. Yine, bir devletin anayasal düzeninin saptanması bu çerçevede yer almaktadır. Ulusal yetki alanına giren konular bu sayılanlarla sınırlı kalmadığı gibi, belirli bir dönemde ulusal yetki alanına giren konuların sürekli olarak burada yer almaları da söz konusu değildir. Herhangi bir sorunun kimi yanları uluslararası hukukun konusunu oluştursa bile, özünün ulusal yetki alanına girmiş olması o sorunu BM organlarının yetkisi dışında bırakmaktadır. Gerek uluslararası hukuktan gerek ulusal hukuklardan kaynaklanan bu tür yetkilerin birden çok devlet tarafından aynı kişiler üzerinde uygulanma olasılığı yarışan yetki denilen bir yetki türünün doğmasına yer vermektedir.

76- Değişik devlet türleri hakkında bilgi veriniz.

- i. Federal devlet
- ii. Minyatür devlet
- iii. Sürekli tarafsız devlet
- iv. Kendine özgü statüye sahip devlet

Federal Devlet: Federal devlet uluslararası hukuk çerçevesinde bir bütün olarak kabul edilir. Böylece dış ilişkilerinde, aksi öngörülmedikçe, federal devletin merkezi otorite tarafından temsil edilmesi federal devletidir. Bununla birlikte uluslararası hukuk, anayasal düzenlemelerin izin verdiği durumlarda, federe devletlerinde başta antlaşma yetkisi olmak üzere her türlü hukuksal işlem yapma yetkisinin bulunduğunu kabul etmektedir.

Devlet yapısının iki değişik düzeyde örgütlenmesinden doğmaktadır. Bu tür bir devlette hiyerarşik açıdan alt düzeydeki örgütlenme her somut durumda değişik adlar alan federe devletler çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Üst düzeydeki örgütlenme ise, federal devlet adı verilen birkaç federe devletten oluşan merkezi otorite çerçevesinde oluşmaktadır. Bu iki düzey otorite arasındaki yetki dağılımı ise genellikle ilgili devletlerin anayasası ve ender olarak da anlaşmalarla belirlenmektedir. Bireyler her iki düzeydeki devlete hukuksal bağlarla bağlı olmakla birlikte, her somut durumla ilgili yetki dağılımına uygun olarak, bazen federal devletin bazen de federe devletlerin yetkisi altında bulunmaktadır.

- Uluslararası düzeyde geçerli hukuksal işlemleri yapma yetkisi ilke olarak federal devletidir.
- Federal devletin diploması ilişkileri kurması konusunda ise, ilke, federal birimin bu yetkiyle münhasır bir biçimde donatıldığı yönündedir.
- Federal devletlerin uluslararası davalarda taraf olabilmeleri sorununa gelince, ilke, federal otoritenin bu yetkiye sahip olduğu yönündedir.

Sürekli Tarafsız Devlet: Bağımsız bir devlet olup, olağan bir devletin sahip olduğu bütün yetkilere sahip bulunmasına karşılık, bir konuda bunun sınırlandığı devlet türüdür. Sürekli tarafsız devlet başka devletlerarasında çıkan savaşlara katılma ve barış zamanında da ittifak antlaşmalarına taraf olmama yükümü altında bulunmaktadır. Yine, sürekli tarafsız devlet ülkesinde başka devletlerin kuvvetlerinin geçmesine ya da yerleşmesine izin verme yükümü altındadır. Bu yükümlülükler onun bir saldırıya uğradığı zaman kendisini koruma hakkı olmadığı anlamına gelmemektedir. Nitekim sürekli tarafsız devletler savunmaları için ulusal ordulara sahiptir.

Minyatür Devlet: Avrupa Kıtasında yer alan ve bir ya da iki büyük devletin ülkesi tarafından, çevrilmiş bulunan birkaç devlete verilen isimdir. Bu devletler Monako, Liechtenstein, San Marino ve biraz tartışmalı olarak da Andorra'dır. Bu devletlerin ortak Özellikleri olarak, her birinin çok küçük ülkelere ve çok az sayıda nüfusa sahip olmaları, bir ya da en çok iki büyük devlet tarafından çevrili bulunmaları ve bu devletlerle tarihten gelen özel ilişkiler içinde olmaları sayılmaktadır. Fakat bu devletlerden her biri bir devletin kurucu öğeleri olan ülke, uyrukluğunu taşıyan insan topluluğu ve kendini yöneten bir siyasal otoriteye sahiptir.

Kendine Özgü Statüye Sahip Devlet: Papalık- Tarihsel gelişmeler ve uluslararası ilişkilerin karmaşıklığı kimi zaman hiçbir genel tür içine sokulamayan birtakım kendine özgü niteliklere sahip devletlerin ortaya çıkmasına da olanak vermiştir. Papalığın bir devletin kurucu öğeleri olan ülkeye papalık uyruğunu taşıyan bir insan topluluğuna bir siyasal otoriteye sahip olunmaktadır. Egemenlik yetkisi ise Latra Antlaşmasının 2. Maddesinde İtalya tarafından açıkça tanınmaktadır.

77- Uluslararası Adalet Divan'ının danışma görüşü verme yetkisi hakkında bilgi veriniz.

U.A.D. önünde devletlerden başka birimlerin dava tarafı olamamasını nedeniyle B.M. örgütüne ve kimi uluslararası örgütlere tavsiye nitelikli danışma görüşü isteme yetkisi tanımıştır. B.M. antlaşmasının 96/I. maddesi bu yetkiyi doğrudan Genel Kurul ve Güvenlik Konseyi'ne tanıdıktan sonra 96/II. maddesi ile Genel Kurulca B.M. örgütünün öteki organları ile B.M. uzmanlık kurumları diye anılan kimi uluslararası örgütlerce bu yetkinin tanınabileceği bildirmektedir. U.A.D. statüsünün 95/I. maddesi danışma görüşlerinin her türlü hukuksal sorunlara ilişkin olarak istenebileceğini öngörmektedir. Divan uygulamada istenilen danışma görüşleri arasında bir ayrıma gitmekte ve halen devletlerarası uyuşmazlık oluşturan konuların temel noktalarıyla doğrudan ilgili bulunan sorunlara ve fiili verileri ilişkin sorulara yönelik danışma görüşü istemlerinin reddedilmesi gerektiği görüşündedir. Ancak Divan bu tür verilerin her somut olaya ilişkin olarak değerlendirilmesi gerektiği ve bu konuda kendisinin yetkili olduğunu da kabul etmektedir. Buna karşılık Divan, istenilen danışma görüşlerinin soyut ya da somut bir hukuksal

soruna ilişkin olmasının Divan'ın bu yetkisini kullanmasına engel oluşturmayacağını açıklamaktadır. U.A.D.'dan danışma görüşü istenmesi bu yetkiye sahip B.M. organı ya da uzmanlık kurumunun Divan'a bir dilekçe ile başvurmasını gerektirmektedir.

78- Bireylerin uyrukluğunun (tabiiyet) verilmesi konusunda bildiklerinizi yazınız.

Aksine bir antlaşma bulunmadıkça her devlet uyrukluğunu kazanma ve kaybetme koşullarını kendi ulusal yasaları ile düzenleme hakkına sahiptir. Uyrukluk konusu devletin münhasır yetkili olduğu bir alandır. Devletler kimi antlaşmalar ile bu yetkilerini belirli süreler ve belirli kişiler için sınırladıkları durumlar ile karşılaşılabilir. Mesela, bir ülke parçasının el değiştirmesi konusunda ilgili devletlerin ülke halkına bir süre için Uyrukluk seçme hakkı tanıdıkları görülmektedir. Uygulamada devletler uyrukluklarını bireylere ya doğum yeri ya kan bağı ölçütüne göre ya da karma bir ölçüte göre vermektedir. Türk mevzuatına göre Türk Vatandaşı olma koşulları 5901 sayılı yasanın 8. maddesine göre "Türkiye'de doğan ve yabancı ana ve babasından dolayı doğumla herhangi bir ülkenin vatandaşlığını kazanamayan çocuk doğumdan itibaren Türk Vatandaşıdır." Aynı yasanın 7. maddesine göre "Türkiye içinde veya dışında Türk Vatandaşı ana veya babadan evlilik birliği içinde doğan çocuk, Türk Vatandaşı'dır, Türk Vatandaşı ana ve yabancı babadan evlilik birliği dışında doğan çocuk Türk Vatandaşıdır "

79- 1948 Soykırım Sözleşmesi'ne göre soykırım nedir, hangi fiiller soykırım suçu oluşturmaktadır?

Soykırımın yasaklanması bir hukuk genel ilkesidir. Soykırım suçunun tanımında belirleyici öge, ulus, din, soy ya da ırk özellikleri üzerine oluşan bir grubun tamamen ya da kısmen yok edilmesi amacı olmaktadır. Dolayısıyla yalnızca bir topluluğu yok etme niteliğiyle gerçekleştirilen aşağıdaki eylemler, soykırım sözleşmesi çerçevesince, soykırım suçu oluşturan eylemler olarak değerlendirilmektedir,

1-İlgili grup üyelerinin öldürülmesi,

2-İlgili grup Üyelerinin fiziksel ya da ruhsal sağlıklarına ağır zarar verilmesi,

3-İlgili grup üyelerinin fizik varlıklarının ortadan kalkmasına neden olacak koşullar altına konulması,

4-İlgili grupta doğumlara engel olacak önlemlerin alınması,

5-Bir grubun çocuklarının zorla başka bir gruba nakledilmesi.

Anılan eylemlerin ilgili grubun tümüne ya da bir kesimine yönelik olarak uygulanması bu eylemlerin soykırım niteliğini değiştirmemektedir. Yine, bu eylemlerin barış ya da savaş zamanında gerçekleştirilmiş olması soykırım niteliğini etkilememektedir.

80- 1951 Sığınmacılar Sözleşmesi çerçevesinde sığınmacılara uygulanan rejimi ana çizgileriyle belirtiniz.

Sığınma hakkı, bir devletin, uyuşunda bulunduğu ya da ikamet ettiği devletteki baskılardan kaçan yabancıların ülkesine girmesine ve ülkesinde kalmasına izin verme hakkını belirtmektedir. Bir devletin yabancıların ülkesine girmesi ve ülkesinde kalması konusunda tek yetkili olduğu görülmektedir. Sığınma hakkı suçluları adaletten kaçırmak amacıyla keyfi bir biçimde kullanılmamalıdır. Devletlerarasında aksini düzenleyen bir antlaşma ya da bölgesel bir yapılageliş kuralı yoksa devletlerin diplomatik sığınmaya izin vermemesi gerektiği olmaktadır. Uygulamada sığınma olayı fiilen diplomatik ve ülkesel sığınma olarak iki biçimde gerçekleşmektedir. Bir devlet sığınmacılar antlaşmasına tarafsız, bu antlaşmada öngörülen kurallara uygun olarak, sığınma arayan yabancıları ülkesine kabul etmekte ve onlara sığınmacı statüsünü tanımak zorundadır. Buna karşılık, herhangi bir antlaşma yükümü altında olmadan, çok çeşitli insancıl ya da siyasal nedenlerle, ülkesinde sığınma arayan yabancıları, ülkesine kabul eden bir devlet, uygulanan uluslararası hukukun bugünkü durumunda, bu sığınma arayanlara sığınmacı statüsünü tanıyıp tanımamakta serbesttir.

Günümüzde sığınma arayanlara ilişkin olarak karşılaşılan en önemli sorun bu kişilerin bir yabancı devlet ülkesine girmek istemeleri sırasında sınırdan geri çevrilip çekilmeyeceği ya da bir kere ülkeye girdikten sonra kaçtıkları devletin ülkesine iade edip edilemeyecekleri konusunda ortaya çıkmaktadır.

Geri vermeme ilkesi adı altında anılan bu ilke 1951 Sığınmacılar Sözleşmesinde de yer almıştır. 1951 tarihli Sığınmacılar Sözleşmesi ve ekine göre, taraf olan devletler, ülkelerine sığınmak isteyen çeşitli ayrımcı baskılar altındaki kişileri bir koşulla ülkelerine kabul etmek ve onlara sığınmacı statüsünü tanımak zorundadır.

81- Devletin belirli egemen haklara sahip olduğu uluslararası deniz alanını sayınız ve genel bilgi veriniz.

- 1-Bitişik bölge,
- 2-Balıkçılık bölgesi,
- 3-Kıta sahanlığı,
- 4-Münhasır ekonomik bölge.

Bitişik Bölge: Bitişik bölge, karasularına bitişik olan ve kıyı devletinin belirli bir uzaklığa kadar birtakım denetleme yetkilerini kullandığı deniz alanını belirtmektedir. 1958 Cenevre sözleşmesi bitişik bölge genişliğini karasularının ölçüldüğü esas çizgiden başlayarak en çok 12 mil olarak saptamıştır. 1982 tarihli sözleşme ile bu genişliği en çok 24 mil olarak benimsemiştir. Bir kıyı devletinin bitişik bölgeye sahip olması, ancak böyle bir bölge üzerinde yetki kullanacağına karar vermesi ve ilan etmesi ile olanaklıdır. Geleneksel olarak kıyı devleti tartışmasız bir biçimde **dört konuda** denetleme ve cezalandırma yetkisini kullanabilecektir:

1-Gümrük, 2-Maliye, 3-Sağlık, 4-Göç...

Kıyı devletinin bitişik bölgede kullanabileceği yetkiler, devletin ülkesinde, iç sularında ve karasularında geçerli olan ve belirtilen konulardaki mevzuatına aykırı davranılmasını daha bitişik bölgede iken Önlemek; eğer anılan bu alanlarda suç işlemiş ise, bunları işleyenleri bitişik bölgede yakalayıp cezalandırmaktadır. Kıyı devletinin arkeolojik ve tarihsel zenginlikler konusunda bitişik bölge ilan edebileceğini kabul etmektedir. Bu kavram çeşitli eleştirilere uğramış olmasından dolayı bir yapılageliş kuralı niteliği kazanmamıştır.

Balıkçılık Bölgesi: Balıkçılık bölgesi, geniş anlamında, balık avlanması konusunda kıyı devletinin ülkesel yetkisi altına konulmuş deniz alanlarını belirtmektedir. Cenevre Deniz Hukuku Konferanslarında bu konudaki girişimlerde bir sonuca varılamaması üzerine devletlerin tek taraflı işlemleri ile değişik genişlikte ve nitelikte balıkçılık bölgeleri ilan etme yoluna gittikleri görülmektedir. Uluslararası Adalet Divanı'nın İngiltere ile İzlanda arasındaki Balıkçılık Davası kararı bu tek taraflı işlemler sonucu iki değişik balıkçılık bölgesi kavramının belirginleştiğini bildirmektedir.

1-Yalnızca balıkçılık bölgesi adını taşımakta olup, esas çizgiden başlayarak karasuları dışında, 12 mile kadar varan deniz alanında kıyı devletinin balıkçılık konusunda münhasır yetkilere sahip olmasını sağlamaktadır.

2-Balıkçılık tercihli hakları olarak anılan ve münhasır balıkçılık bölgesinden sonra yer alan açık deniz alanında kıyı devlete öteki devletlere göre öncelikli haklar tanıyan bir kavramdır. Divan'a göre 12 millik münhasır balıkçılık bölgesi bir yapılageliş değeri kazanmıştır. Fakat tercihli balıkçılık bölgesi henüz bir yapılageliş değerine sahip değildir.

Kıta Sahanlığı: Kıta sahanlığı, kıyı devletinin kara ülkesinin denizin altında süren doğal uzantısına verilen addır. Kıta sahanlığı kavramının uygulanan uluslararası hukuk kavramı olarak ortaya çıkması 1945'te ABD Başkanının bir bildirisi ile olmuştur. ABD hükümetince yapılan basın bildirisine göre kıta sahanlığı deniz yatağının 100 kulaç (200 metre) derinliğe kadar olan bölgeyi kapsayabilecektir. 1958 Cenevre Deniz Hukuku Konferansında adalarında ilke olarak kıta sahanlığına *sahip* olduğu belirtilmiştir. Sözleşmeye göre bir kıyı devletinin kıta sahanlığının dış sınırı birbirinden farklı iki ölçüte göre saptanabilir:

- 1-200 metre derinlik
- 2-200 metre derinlikten sonra, eğer bu bölge işletilebilirse, işletilebilir.

Kıta sahanlığı sınırlandırmasında uygulanması gereken yapılageliş kuralı hakça ilkeler esasına dayanır. BMDHS m. 76, kıta sahanlığı bir devlet ülkesinin doğal uzantısı olduğunu belirttikten sonra, ilke olarak, kıta kenarının uç noktasına kadar devam edeceğini belirtmektedir. Eğer kıta kenarının uç noktası karasularının ölçülmesinde esas alınan çizgiden başlayarak ölçüldüğünde 200 milin berisinde kalıyorsa, bir kıyı devletinin kıta sahanlığının, ilke olarak, 200 mile kadar uzanacağı kabul edilmektedir, 1958 Cenevre Sözleşmesi ve BMDHS kıta sahanlığı üzerinde kıyı devletinin egemen haklara sahip olduğunu bildirmektedir. Bu egemen hakların kıyı devletinin doğal olarak sahip olduğu hakları oluşturdukları görülmektedir. Kıyı devletinin bu haklara sahip olması için herhangi biçimde bu alanda bizzat birtakım eylemlerde bulunması ya da bu alan üzerinde söz konusu haklarını ilan etmesi gereği yoktur. Kıyı devletinin kıta sahanlığı üzerindeki hakları münhasır olarak bu kıyı devletine aittir. Kıyı devletinin kıta sahanlığı üzerindeki bu hakları yalnızca doğal kaynaklardan yararlanılması amacına yöneliktir. Kıyı devletinin üzerinde hakkı olduğu doğal kaynakların nitelikleri, iki tür kaynağı kapsamaktadır:

1-Madenler ve öteki cansız kaynaklar,

2-Deniz yatağı ve toprak altı ile sürekli fiziksel dokunma altında bulunan canlılar.

Kıyı devletince kıta sahanlığı üzerinde tanınan hakların kullanımı kıta sahanlığı üzerinde bulunan su alanının ve onun üstünde yer alan hava sahasının rejimini hiçbir biçimde değiştirmemektedir. Üçüncü devletler bir devletin kıta sahanlığı üzerine, kıyı devletinin kimi bakımdan istediklerini de göz önünde tutmak suretiyle, kablolar ve petrol ya da gaz taşıyan borular yerleştirme hakkına sahiptir. Bir deniz alanının sınırlandırılması söz konusu olunca kuramsal düzeyde, üç tür sınırın saptanması gerekir:

1-İç sınır,

2-Dış ön sınır,

3-Yan sınır.

Kıta sahanlığının iç sınırı kıyı devletinin karasularının bittiği çizgi olmaktadır. Bir kıyı devletinin kıta sahanlığı bu devlet karasularının bitiş çizgisinin deniz yatağı üzerindeki izdüşümünden başlar. Kıta sahanlığının dış ön sınır ile yan sınırının saptanması, komşu kıyıdaş devletlerin varlığı durumunda gerekmektedir. Sahilleri bitişik veya karşı karşıya bulunan devletlerarasındaki kıta sahanlığının sınırlandırılması, hakkaniyete uygun bir çözüme ulaşmak amacıyla UAD statüsünün 38. maddesinde belirtildiği şekilde, uluslararası hukuka uygun olarak antlaşma ile yapılacaktır. Kıta sahanlığının sınırlandırılması kıyıdaş devletlerle antlaşma yoluyla, uluslararası hukuka uygun olarak, hakça bir sonuca varılacak biçimde gerçekleştirilmek zorundadır. Türkiye ile Yunanistan arasında 1973 yılında ortaya çıkan Ege kıta sahanlığı sorunu günümüzde hala bir çözüm bulmamıştır.

Münhasır Ekonomik Bölge; Münhasır ekonomik kıyı devletinin iç suları esas çizgisinden başlayarak 200 mile kadar varan ve karasuları dışında kalan su tabakası ile deniz yatağı ve onun toprak altında bu kıyı devletine münhasır ekonomik haklar ve yetkiler tanınan deniz alanıdır. Kıyı devletinin münhasır ekonomik bölgesi üzerinde iki ana grupta toplayacağımız ekonomik nitelikte haklara sahiptir. Bu haklardan birinci grubu, 200 mile kadar varan gerek deniz yatağında ve toprak altında, gerekse su alanında kıyı devletinin doğal kaynaklar üzerinde münhasır olarak sahip olduğu haklara ilişkindir. İkinci grup ekonomik nitelikli haklar ise, bu deniz alanının işletilmesi ile ilgili öteki hakları içermektedir. Kıyı devletinin münhasır ekonomik bölgede doğal kaynaklar üzerindeki egemen hakları iki tür doğal kaynağa yöneliktir:

1-Canlı doğal kaynaklar,

2-.Madenler ve cansız öteki doğal kaynaklar.

Münhasır ekonomik bölgede kıyı devletinin doğal kaynaklar üzerinde sahip olduğu haklar, kıta sahanlığı üzerinde sahip olunan haklar ile bunlara ek su tabakasında sahip olunan ekonomik hakları içermektedir. Doğal kaynaklar üzerinde sahip olunan bu haklar kıyı devletine bunları arama, işletme, koruma ve düzenleme yetkilerini sağlamaktadır. Kıyı devletinin münhasır ekonomik bölgesindeki sahip

olduğu ikinci grup ekonomik nitelikteki haklar, bu deniz alanından başka amaçlarla yararlanılması ile ilgilidir. Bu bakımdan BMDHS deniz suyu, akıntı ya da rüzgârdan enerji üretilmesini açıkça belirtmektedir. Ancak, münhasır ekonomik bölge kavramı ile ters düşmeyecek ve üçüncü devletlerin haklarına zarar vermeyecek başka ekonomik nitelikli faaliyetlerinde bu çerçevede gerçekleştirilmesi olanağı vardır. Kıyı devleti münhasır ekonomik bölge üzerinde özellikle üç ana konuda yönetsel ve yargısal yetkilere sahip bulunmaktadır.

1-Her türlü tesis, araç gerecin bu alana yerleştirilmesi ve kullanılması,

2-Bilimsel araştırma,

3-Çevre korunması ve düzenlenmesi,

4-Bir kıyı devletinin münhasır ekonomik bölgesi üzerindeki belirtilen hakların, en başta, üçüncü devletlerin bu alanda deniz ulaşımına ilişkin hakları ile kablo ve boru döşeme haklarına engel oluşturmamaktadır.

Ancak kıyı devletinin bu alan üzerindeki hakları bölge devletinin kimi özellikle göstermesi durumunda bu devletlere canlı doğal kaynaklardan yararlanma tanınması yoluyla da sınırlandırılabilir. Bu haklardan yararlanması kabul edilen bölge devletlerinin ilk türünü denize kıyısı olmayan devletler oluşturmaktadır. Bu haklardan yararlanması kabul edilen İkinci tür bölge devleti ise coğrafi bakımdan elverişsiz devletler olmaktadır. Gerek denize kıyısı olmayan devletlerin, gerek' coğrafi bakımdan elverişsiz devletlerin ve gerek önceden bölgede avlanan bölge devletlerinin sözünü ettiğimiz haklardan yararlanabilmelerinin hakça bir biçimde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu amaçla münhasır ekonomik bölge devleti ile anılan devletler arasında antlaşma yapılması öngörülmektedir. Ancak, böyle bir düzenlemeye gitmesi için münhasır ekonomik bölge devletinin bu bölgede avlanacak canlı kaynakların kabul edilebilir av hacmini belirlemek ve bu miktar üzerinden kendisinin avlanma gücünü saptamak zorunluluğu vardır. Böylece, yalnızca münhasır ekonomik bölge devletlerinin avlanma gücü dışında kalan miktarlar için bu devletin öteki devletler ile söz konusu antlaşmalar yapması kabul edilmektedir. Münhasır ekonomik bölge sınırlandırmasında temel ilke, bunun antlaşma yoluyla ve uluslararası hukuka uygun olarak hakça bir sonuca varılacak biçimde gerçekleştirilmesi olmaktadır. Türkiye Bakanlar Kurulu kararnamesi ise Karadeniz'de 200 millik münhasır ekonomik bölge ilan etmiş bulunmaktadır.

82- Açık deniz hakkında bildiklerinizi yazınız:

Açık deniz; içsular, karasuları, takımda devletinin takımda suları ve münhasır ekonomik bölge dışında kalan deniz alanını kapsamaktadır. Ayrıca, açık denizden yalnızca su alanı anlaşılmaktadır. Açık deniz hiçbir devletin ülkesine girmeyen bir uluslararası denizalam oluşturmaktadır. Açık deniz bütün devletlerin yararlanmasına açık bir alanını oluşturmaktadır. Açık deniz bütün devletlerin yararlanmasına açık bir alan olup, burada temel ilke serbestlik ilkesidir. Açık denizin serbestliği burada hiçbir kuralın var olmayacağı anlamına gelmemektedir. Açık denizlerin serbestliği ilkesi, barış zamanında, Özellikle deniz ulaşımı, açık deniz üzerindeki hava sahasında hava ulaşımı, bilimsel araştırma, kablo ve boru döşeme ile bu alanda yapay ada ya da tesisler kurma konularında bütün devletlerin eşit koşullarda yararlanabileceğini öngörmektedir. Gemilerde yönetsel ve yargısal yetkiler bakımından, açık denizde herhangi bir boşluk doğmasının sakıncaları göz Önünde tutularak, her devletin kendi ulusal yetkileri altında bulunan gemiler üzerinde açık denizde de yetkili olması kabul edilmektedir. Bir kıyı devletinin ulusal yetki alanına giren deniz alanlarında bir yabancı devlet uyuğunda bulunan gemiler daha sonra açık denize kaçsa bile, kıyı devletince izlenerek açık denizde yakalanması ve gerekli cezaya çarptırılması da uluslararası hukukta kabul edilmektedir. Kıyı devleti bu hakkına da izleme hakkı adı vermektedir. Bayrak yasası uyarınca açık denizde seyreden bir gemi üzerinde, ilke olarak, yalnızca uyuğunda bulunduğu devletin münhasır egemen yetkileri geçerli olmaktadır. İzleme hakkının kullanılabilmesi için, suçu işleyen yabancı gemiye suçu işlediği deniz alanında iken, onun tarafından görülebilir ya da

işitilebilir bir biçimde ve uzaklıktan, dur emrinin verilmesi gerekmektedir. İzleme hakkının kullanılmasında bu izlemenin kesintisiz yerine getirilmesi gerekmektedir. İzleme sonucu yabancı geminin açık denizde durdurulması, kimliğinin incelenmesi ve gerekirse kıyı devletinin bir limanına götürülerek yargılanması en olağan yol olmaktadır. Ancak, çok kuraldışı olarak yabancı bir geminin batırılabilmesi olasılığının da kimi yazarlarca kabul edildiği görülmektedir. İzlenen geminin tutuklanması, el konulması ya da batırılması durumlarında bayrak devletinin zaman geçirilmeden haberdar edilmesi gerekmektedir. İzleme hakkının kurallara aykırı biçimde kullanılarak bir gemi durdurulmuş ya da tutuklanmış ise, kıyı devletinin neden olduğu bütün zararları gidermesi gerektiği kabul edilmektedir. Devletlerin açık denizlerde ortak bir biçimde kullandıkları ya da kullanımını paylaştıkları yetkilerini iki ana soruna yönelik olarak sınıflandırmak olanağı vardır.

1-Kimi uluslararası suçların denetlenmesi ve cezalandırılması konusundaki yetkiler

2-Açık denizden yararlanma konusundaki kimi yetkileri.

Devletlerin herhangi bir uyruk ayrımı gözetmeden denetleme ve kimi durumlarda da kovuşturarak cezalandırma yetkilerini kullanabilecekleri konular şu uluslararası suçlara ilişkindir:

1-Deniz haydutluğu,

2-Köle ticareti,

3-Uyuşturucu maddeler kaçakçılığı,

4-Açık denizden ses ya da görüntü aracılığıyla yapılan izinsiz yayınlar,

5-Savaş gemileri ve bir devlete ait olup ticarî nitelikte olmayan ve kamu hizmetinde kullanılan gemiler.

Açık denizde dokunulmazlığa sahip bulunduklarından üçüncü devlet gemileri bu yetkilerini ancak yabancı ticaret gemileri için kullanabilmektedir. Söz konusu denetim yetkisinin kullanılması, iki biçimde olur. Yetkili üçüncü devlet gemisi yabancı devlet gemisinin kimliği inceleme hakkına sahiptir. Bu hak, geminin bulundurması gereken belgelerin incelenmesi biçiminde kullanılmaktadır. Ancak, gerekli gördükleri durumlarda yetkili üçüncü devlet gemisi görevlileri yabancı ticaret gemisinin bütün her yeri ve taşıdığı malları da denetleme hakkına sahiptir. Bu ikinci durumda ziyaret hakkının kullanılmasından söz edilir.

83- Uluslararası Deniz Yatağı Otoritesi hakkında bilgi veriniz ve ana organlarını sayınız:

Uluslararası deniz yatağının kendine özgü bir rejime bağlanması BM Ulusal Yetki Alanları Dışındaki Deniz Yatağı ve Okyanus Tabanının Barışçıl Amaçlarla Kullanılması Komitesi'nin yaptığı çalışmalar sonucunda BM Genel Kurulunun kararı ile uluslararası deniz yatağına ilişkin bir ilkeler bildirisini kabul etmesi ile gerçekleşmiştir. Bu bildiri ile ilk kez olarak uluslararası deniz yatağının insanlığın ortak malı olduğu kabul edilmiştir. BMDHS'nin "bölge" kısa adıyla andığı uluslararası deniz yatağına ilişkin olarak öngördüğü en temel kural, bu deniz alanının insanlığın en ortak malı olarak kabul edilmesi olmaktadır. Bu temel kuralın bazı sonuçları vardır:

1-Hiçbir devlet bu alan üzerinde egemenlik hakları iddiasında bulunamaz.

2-Bu alanın işletilmesi tüm insanlık hesabına hareket eden Deniz Yatağı Uluslararası Otoritesince düzenlenecektir.

3-Bu alanda var olan kaynaklarda hiçbir devlet ya da kişinin malı değildir.

4-Bu alanda yapılacak çalışmalar tüm insanlığın yararına olacak bir biçimde gerçekleştirilmek zorundadır; özellikle bu alanda yalnızca barışçı amaçlarla yararlanılmalıdır.

5-Bu alandan elde edilecek ürünlerin gelirleri, Deniz Yatağı Uluslararası Otoritesince üye devletler arasında hakça bir biçimde paylaşılacaktır.

6-Bu deniz çevresinin korunması görevi de Deniz Yatağı Uluslararası Otoritesi'ne aittir.

Bu alandan elde edilecek ürünlerin niteliği konusunda Sözleşmenin yalnızca madensel kaynakları göz Önünde bulundurduğu ve canlı kaynakları bu rejimin dışında bıraktığı görülmektedir. Otoritenin ana

organları, Genel Kurul, Konsey ve Sekretarya sayılmaktadır. Ancak, uluslararası deniz yatağını doğrudan işletmekle görevli bir işletme ayrıca bu örgütün önemli organları arasında yer alır. Görevi yalnızca uluslararası deniz yatağı ile sınırlanmamakla birlikte, Otorite'nin bir organı olarak kurulması öngörülen Deniz Hukuku Uluslararası Mahkemesi vardır. Bu mahkeme, öteki uluslararası yargı ya da hakemlik organları yanında, taraflar uygun görürse, uluslararası deniz yatağına ilişkin uyuşmazlıklara da bakabilecektir. BMDHS'ne göre uluslararası deniz yatağının işletilmesi **iki biçimde olanaklı olmaktadır:**

1-Doğrudan işletme tarafından,

2-Otoriteden izin almak suretiyle üye devletler kamu kuruluşları, üye devletler uyruğunda ya da denetimi altında bulunan tüzel ya da gerçek kişiler tarafından Konseyden izin almadan uluslararası deniz yatağının işletilmesi olanağı BMDHS çerçevesinde yoktur.

Otorite işletmeci kuruluşların bu sözleşme hükümlerine uygun davranıp davranmadıklarını denetleme ve uygun önlemleri alma yetkisine sahiptir. Üye devletlerin kuruluşları ya da uyrukluklarının otoritenin iznini elde edebilmeleri birtakım koşullarla bağlı olarak yapılacaktır.

84- Hava sahasının hukuksal rejimi ve uluslararası hava ulaşım rejimi hakkında bildiklerinizi yazınız:

Hava sahası, ulusal hava sahası ve uluslararası hava sahası olarak ikiye ayrılmaktadır. Ulusal hava sahası, bir devletin ülkesi üstündeki hava sahasını belirtmektedir. Uygulanan uluslararası hukuka göre, devletlerin hava sahası, bu devletlerin egemenliği altında bulunan kara ülkesi ile buna bitişik olarak yer alan iç suların ve karasularının üstünde bulunan hava sahasıdır. Bir devletin ulusal hava sahasının dış sınırını karasularının bittiği çizgi olmaktadır. Bir devletin ulusal hava sahası dışında kalan hava sahası ise uluslararası hava sahasını oluşturmaktadır. Bir devletin karasuları dışında kalan deniz alanları üstünde bulunan hava sahası uluslararası sivil havacılık antlaşmaların ulusal hava sahasını karasuları ile sınırlandırması nedeniyle, bu sınır dışında kalan alanların uluslararası hava sahasını oluşturduğu ortaya çıkmaktadır.

Ulusal hava sahasında geçerli olan hukuksal rejim, ülke devletinin tam ve münhasır egemenliğinin kabulü olmaktadır. Yazarlar bugün artık ülke devletinin hava sahası üzerindeki egemenliğinin tartışılmaz bir yapılageliş kuralı niteliğine sahip olduğunu bildirmektedir. Uluslararası hava sahasında geçerli olan hukuksal rejim serbestliktir. Açık deniz üstünde bulunan hava sahasında bütün devletlerin uçuş serbestliğine sahip olduğunu bildirmektedir. Aynı kural, bitişik bölgenin açık denizin bir parçasını oluşturması nedeniyle bitişik bölge üstündeki hava sahası, içinde geçerlidir. Yine, bir devletin münhasır ekonomik bölgesi üstündeki hava sahasında da uçuş serbestliği ilkesi açıkça öngörülmektedir. 1944 Chicago Uluslararası Sivil Havacılık Sözleşmesi, sözleşmeye taraf bir devletin ülkesi üzerinden gerçekleştirecek yabancı sivil hava araçlarının uçuşlarını ikiye ayırmaktadır.

1-Tarifeli uçuşlar,

2-Tarifeye bağlı olmayan uçuşlar.

Tarifeli uluslararası hava servisinin aşağıdaki özelliklere sahip olması gerekmektedir:

1-Birden çok devletin ülkesi üstünden uçmak,

2-Paralı ve halka açık taşımacılık yapmak.

Belirli bir zaman tablosuna göre ya da sistemli bir biçimde aynı iki ya da daha çok nokta arasında uçuş yapmak. Belirtilen bu hususların tümünü yerine getirmeyen uçuşlar ise tarifesiz uçuş kapsamına girmektedir. 1944 Chicago Uluslararası Sivil Havacılık Sözleşmesine taraf olan devletler, tarifesiz uçuşlar için önceden izin almaya gerek kalmadan, öteki taraf devletlerin sivil hava araçlarına **iki serbestliği tanınmaktadır:**

1-Yere inmeksizin ülke üzerinden geçme hakkı,

2-Ülkesine inme hakkı Aynı sözleşme tarifeli uçuşlar için özel izin alınması gerektiğini bildirmektedir.

Tarifeli uçuşlarla ilgili olarak, bir devletin kara ülkesinde hangi devletin hangi hava yollarının uçaklarının uçabileceği, hangi hattı izleyecekleri ve sefer sayıları; vergilendirme koşulları, yer hizmetlerinin kullanım koşulları ilgili devletlerarasındaki antlaşmalar aracılığı ile düzenlenmektedir. 1944 Chicago Uluslararası Sivil Havacılık Sözleşmesi göre taraf devletlerin ülkeleri içindeki bir noktadan ötekine yapılacak paralı uçuşları yalnızca kendi uyuşundaki sivil hava araçlarına ayırabilme hakları vardır. Bu hak kabotaj hakkı olarak anılmaktadır. 1944 Chicago Uluslararası Sivil Havacılık Sözleşmesi taraf devletlerin ülkelerinin belirli bölgelerinde, askeri gerekler ya da kamu güvenliği nedeniyle, uçuşa yasak bölgeler ilan edebileceğini kabul etmektedir. Yasak bölgelerin üstünden uçan ya da Öteki uçuş kurallarına uymayan hava araçlarının, ülke devletince, gümrük ve polis denetiminden geçmeleri için, en yakın havaalanına inmeleri istenebilecektir.

Sivil hava araçlarının antlaşma koşulları dışında bir yabancı devlet ülkesinde, hukuka uygun olarak girebilmesi, ancak özel izinle alabilmektedir. Ülke devletinin rızası alınmadan yapılan girişler izinsiz olarak nitelendirilmektedir. Sivil hava araçlarının izinsiz girişleri tehlike içinde bulunmaları nedeniyle, kötü hava koşulları, yön yanılması, teknik neden ya da hava aracının kaçırılması gibi kasıtsız girişlerde olabilmektedir. Devlet hava araçları bir yabancı devlet hava sahasına hukuksal olarak, yalnızca izin alarak girebilmektedir.

Ülke devletinden usulüne uygun olarak izin almış olan yabancı devlet hava araçları, uçuş kurallarına uyduğu sürece, dokunulmazlığa sahiptir. Bir yabancı devlet hava sahasına izinsiz giren devlet hava araçlarına gelince, bu girişin, kötü hava koşulları, yön şaşırması ya da teknik arızalar nedeniyle kasıtsız olması ile kasıtlı bulunması durumlarını ayırmak gerekmektedir. Tehlike ya da başka nedenlere bağlı kasıtsız girişlerde, başta askeri hava araçları olmak üzere, devlet hava araçlarına bu durumlarda sivil hava araçlarına davranıldığı gibi davranılması gerektiği genel bir kabul görmektedir. Buna karşılık, kasıtlı izinsiz girişte bulunan devlet araçları durumunda, başka bir deyişle casusluk, kışkırtma vb. araçlarla yapılan izinsiz girişlerde, uyarıda bulunmaksızın kuvvet kullanıp kullanılmayacağı tartışılmaktadır.

Genel olarak askeri hava araçları içinde uyarıda bulunduktan ve makul bir süre beklendikten sonra kuvvet kullanılabilmesi kabul edilmektedir. Ancak, düşmanca nitelikleri açıkça belli olan, saldırıya geçen ya da geçmek üzere olduğu kesinlikle anlaşılan askeri hava araçlarına karşı, uyarıda bulunmadan da, kuvvet kullanılabilmesi uluslararası hukuka uygun olarak değerlendirilmektedir. Uluslararası hava sahasında, bütün devletlerin hava araçları, ister sivil ister devlet hava aracı olsun, serbestçe uçuş hakkına sahiptir. Hava araçları uluslararası hava sahasında, ilke olarak, uyuşunda bulundukları devletin yetkisi altında bulunurlar.

85- Deniz hukuku ve deniz alanına ilişkin genel kurallar hakkında ana hatları ile bilgi veriniz:

Deniz iki niteliğe bağlı olarak belirlenmektedir, Tuzlu su alanı olma Tüm dünya yüzeyinde doğal bir ulaşım iletişim alanı oluşturma. İnsanların denizlerden yararlanması iki ana amaca yönelik olmaktadır.

1-Ulaşım ve iletişim,

2-Doğal kaynaklardan ve zenginliklerin kullanılması ve işletilmesi

Hiçbir devletin egemenliği altında bulunmayan açık deniz alanlarında XVII. yüzyıldan bu yana deniz ulaşımında serbestlik ilkesinin benimsendiği gözlenmektedir. Deniz ulaşımı amacıyla yararlanılan yüzen araçların en Önemlisi gemilerdir. Uygulanan uluslararası hukuka göre gemiler iki ana sınıfa ayrılmaktadır:

1-Ticaret gemileri,

2-Devlet gemileri.

Ticaret gemisinden deniz taşımacılığında yararlanılan gemiler anlaşılmaktadır. Ancak, devlete ait bir geminin de ticaret amacıyla kullanılması olanaklı olduğundan ve uygulamada çok sık rastlandığından,

uygulanan uluslararası hukukta devlet gemileri arasında da bir ayırma gidildiği ve ticaret amaçlı devlet gemilerinin de? İlke olarak ticaret gemilerinin rejimine bağlı olmasının kabul edildiği görülmektedir. Böylece, başta savaş gemileri olmak üzere, kamu gücü kullanma yetkisiyle donatılmış devlet gemileri ile kamu hizmeti gören devlet gemileri kimi durumlarda belirli bir hukuksal rejimden yararlanan, ticaret gemileri ile ticaret amaçlı faaliyet gösteren devlet gemileri ayrı bir hukuksal rejime bağlı tutulmaktadır. Savaş gemilerinin hukuksal tanımında üç özellik üzerinde durulmaktadır:

- 1-Silahlı kuvvetlere ait olma ve dış işaretlerini taşıma,
- 2-Adı subaylar listesinde yer alan bir deniz subayının komutasında bulunma,
- 3-Mürettebatının askeri disipline bağlı olması.

Üçüncü devletlerin kablo ve borularının deniz diplerine yerleştirilmesi durumunda, bunların bir devletin ülkesini oluşturan deniz alanlarından geçmesi ilgili devletin iznine bağlı olup, iznin alınması durumunda da ilke olarak, ülke devletinin yetki alanı içinde bulunmaktadır. Buna karşılık, uluslararası alanlarda kablo ve boru yerleştirilmesi serbesttir. Karasuları dışındaki alanlar için, gemilerin ve yolcuların güvenliğinin sağlanması amacı dışında, kabloları zarar veren kişilerin cezai sorumlulukları mevcuttur. Bu konudaki yetkili yargı organı, suçun işlendiği geminin uyuğunda bulunduğu devlet mahkemeleri olacaktır. Bir kablonun sahibinin başka kabloları zarar vermesi durumunda tamir masraflarını ödemesi gerekmektedir. Ancak, bir geminin kabloları zarar vermemek için kendisinin zarar görmesi durumunda, bunun da kablo sahibince giderilmesi gerekmektedir. Denizlerin doğal kaynaklarını işletilmesi. Denizlerin doğal kaynakları nitelik açısından değerlendirildiğinde, iki ana sınıf kaynak ile karşılaşılmaktadır:

- 1-Canlı kaynaklar,
- 2-Petrol ve öteki mineraller.

Denizlerdeki canlı ve mineral kaynaklardan yararlanmanın yanında, son yıllarda dalgalardan, sudaki akıntılarda ve su yüzeyindeki rüzgârlardan da enerji üretimi söz konusu edilmektedir. Denizlerin doğal kaynaklarından yararlanılması iki değişik ögenin belirlenmesi bağlı olarak gerçekleşmektedir.

- 1-Doğal kaynakların niteliği,
- 2-Devletlerin bu kaynakları içeren alanlar üzerindeki yetkisi.

Denizlerdeki canlı kaynaklar devletlerin ulusal yetkileri altına giren deniz alanları ile uluslararası deniz alanları arasında paylaşılmaktadır; bu çerçevede, su tabakasında yaşayan yüzen canlıların bir kısmı, iç sular, karasuları, balıkçılık bölgesi ya da münhasır ekonomik bölge kavramları aracılığıyla kıyı devletinin yetki alanı içine girerken, bir kısmı da açık deniz aracılığıyla bütün devletlerin yararlanmasına sunulmaktadır; deniz yatağı ve toprak altındaki canlılardan yararlanma ise kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge kavramları aracılığıyla ilgili kıyı devletinin egemen yetkisi altına bırakılmaktadır. Mineral kaynakların işletilmesi konusunda, devletlerin ulusal yetkileri altına giren deniz alanları ise uluslararası deniz yatağı arasında bir ayırma gidilmektedir; bu çerçevede, iç sular, karasuları, kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge kavramları aracılığıyla kıyı devletine bu konuda egemen haklar ve yetkiler tanınırken, anılan bölgelerin dışında kalan mineraller ve petrol, bir uluslararası örgüt tarafından işletilen uluslararası deniz yatağı kapsamında insanlığın ortak mirası olarak kabul edilmektedir. Denizlerden enerji üretimine yarayan doğal kaynakların münhasır ekonomik bölge içinde kalanların bu bölge devletinin yetkisine bırakılması son sözleşme ile öngörülmektedir.

Coğrafi Bakımdan Elverişsiz Devlet; Kapalı veya yarı kapalı bir denize kıyısı bulunan devletler de dâhil olmak üzere, coğrafi durumları, nüfuslarının bütünü veya bir kısmının kesin olarak balık ihtiyacını yeterli bir şekilde sağlamalarını ait-bölgesel veya bölgesel devletin münhasır ekonomik bölgelerindeki canlı kaynakları kullanmalarına bağlı kılan sahildar devletler ile kendilerine has bir münhasır ekonomik bölge iddiasında bulunmayan sahildar devletlerdir. BMDHS, kapalı ya da yarı kapalı bir denize kıyısı olan devletleri, coğrafi bakımından elverişsiz devlet olarak değerlendirmek suretiyle, bu tür devletlerin komşu devletlerin münhasır ekonomik bölgesinde, birtakım koşullarla, avlanabileceğini öngördüğü gibi,

yine. Bu tür devletlerin doğal kaynakların araştırılması ve işletilmesinde işbirliği yapmalarını öngörmektedir.

86- Uluslararası hukukta devletlerin tanınması ve tanıma yollarını yazınız:

Tanıma: Bir uluslararası hukuk kişinin kendi dışında gerçekleşen belli bir olayı, durumu, belgeyi ya da iddiayı kendisi bakımından yasal kabul ettiğini ve hukuksal ilişkilerini bu veriler üzerine kuracağını bildiren bir tek taraflı hukuksal işlemdir. Günümüz yazarlarının çoğunluğu ve uluslararası içtihat bir devletin tanınması işlemini kurucu değil, açıklayıcı bir işlem olarak değerlendirmektedir. Bir devletin tanınması kurucu değil, yalnızca açıklayıcıdır. Devlet kendiliğinden vardır ve tanıma bu işlemde bulunan devletlerce onun varlığının duyurulmasından başka bir şey değildir. Tanımanın bir devletin varlığının koşulunu oluşturması ve bu anlamda açıklayıcı bir işlem olması onun hiçbir kurucu işlem niteliği taşımadığı anlamına da gelmemektedir. Zira tanıma işlemi ile tanıyan devlet arasında birtakım kurucu etkiler de doğmaktadır. Devletler yeni devletleri tanımak zorunda değildir. Bu görüşü benimseyen yazarlar, düşünsel düzeyde gerekçe olarak uygulanan uluslararası hukukun tanıma konusunda istikrarlı ölçütler benimsememesini gösterirken, ayrıca uluslararası uygulamanın da kendi görüşlerini doğrular nitelikte olduğunu belirtmektedir. Nitekim devlet olmanın bütün maddi koşullarını yerine getirmekle birlikte kimi çok büyük devletlerin bile başka devletlerce uzun süre tanınmamış olması uluslararası uygulamada tanıma yükünün, benimsenmediğini göstermektedir. Bir devletin başka bir devleti tanıyıp tanımayacağını ve bunun zamanı tümüyle onun takdirine bağlı bulunmaktadır. Tanıma işlemi ile yalnızca tanıyan devlet bir hukuksal yükümlülük altına girmekte olup, öteki devlet bu işlem ile bağlanmamaktadır. Bir devlet de jure tanıma geri alınamaz niteliktedir. Uygulamada tanımanın geri alınmasının bir devletin bağımsızlığını kaybettiği zaman olanaklı olduğu görülmektedir. Ancak, tanımanın geri alınmasının açık-seçik olması gerekmekte olup, diplomatik ilişkilerin kesilmesi bu anlama gelmemektedir. Uluslararası hukukun kimi kuralları birtakım durumlarda tanımayı belirli koşullara bağlamaktadır. **Aşağıdaki ilkelere aykırı tanıma bulunulmaması gerekmektedir.**

- 1-Öteki devletlerin İçişlerine karışmama ilkesi,
- 2-Kuvvete başvurma yasaklanması ilkesi,
- 3-Halkların kendi kaderlerini belirleme ilkesi,

Devletleri Tanıma Yolları: Devletlerin tanınması uygulamada iki değişik nitelikteki tanıma biçimine yer vermektedir:

- 1-De jure tanıma,
- 2-De facto tanıma.

De jure tanıma bir devleti tam olarak tanımanın sağladığı bütün hukuksal etkileri ile tanımayı belirtmektedir.

De facto tanıma geçici ve sınırlı nitelikli bir tanımayı belirtmektedir. De facto tanıma genellikle tanıyan devletin tanınan devletin bağımsızlığı, ülke üzerindeki otoritesi ve ülkedeki istikrara ilişkin olarak kuşkulanan bulunduğu ve bu nedenle tam bir tanıma girmediği görülmektedir. Tanıma atfedilen de jure ve de facto sıfatları tanınan devletin durumu ile ilgili olup, tanıma işleminin bizzat nitelendirilmesi değildir. Gerek de jure gerekse de facto tanımların her biri hukuksal açıdan birer hukuksal işlemi oluşturmaktadır; eklenen sıfat tanınan devletin durumuna bağlı olarak yalnızca tanımanın kapsamı ve hukuksal etkilerinin ölçüsünü ortaya koymaktadır. De facto tanıma işlemi ile bir devletin başka bir devletin fiilen varlığını kabul etmesi olgusunu ayırmak gerekmektedir. Bunlardan ilki bir hukuksal İşlemin gerçekleşmesini gerektirirken, ikinci durumda yalnızca bir fiili durum *teyit* edilmekte, fakat bu fiili duruma tanımandan kaynaklanan herhangi bir hukuksal etki tanınmamaktadır. De jure ve de facto tanıma işlemlerinin ayrımı, tanıma işlemini oluşturan belgenin içeriğinden ortaya çıkmaktadır. Bir devleti de jure tanıma yoluna gitmeden devlet bu iradesini de facto tanıma işlemini oluşturan belgede dile getirmektedir. De jure tanıma kesin olup geri alınamamaktadır. De facto tanıma

kesin bir tanıma olmadığı için, koşulların yeni devlet aleyhine geliştiği değerlendirilmesini yapacak tanıyan devlet bu tanımasını her zaman geri alma hakkına sahip bulunmaktadır. De facto tanıma bulunan devletin tam olarak tanımayı gerektiren bütün koşulları yerine getirdiği kanısı taşıdığı takdirde tanıyan devlet bunu her an de jure tanımaya dönüştürülebilecektir. De facto tanıma bir geçiş dönemini belirtmektedir. Tanıma iradesi açıkça olabileceği gibi, üstü kapalı tanıma biçiminde de olabilmektedir. Açıkça tanıma tanınan devlete tanıma iradesini açıklayıcı bir bildirimde bulunma ya da bir bildiri ile bu iradeyi açıklama gibi doğrudan yolları içermektedir. Üstü kapalı tanıma ise, herhangi bir biçimde tanımadan söz etmemekle birlikte, tanıyan devletin tanınan devlet ile tanıma konusundaki iradesini kuşkuyla yer bırakmayacak bir biçimde içeren bir işlem içine girmesini belirtmektedir.

Uygulamada üstü kapalı olarak kabul edilen yollar, aksi belirtilmediği takdirde, genellikle şunlardır:

- 1-Tanıma anlamına gelmeyeceğini bildirmeden ikili antlaşma yapılması,
- 2-Diplomasi ilişkileri kurulması,
- 3-Yeni devletin konsolosuna exequatur verilmesi,
- 4-Bağımsızlık törenlerine resmi temsilci gönderilmesi,
- 5-Yeni devletlerin yalnızca devletleri üye olarak kabul eden bir uluslararası örgüte üyeliği ya da temsili için olumlu oy kullanması.

Aşağıdaki durumların üstü kapalı tanıma olmadığı genellikle kabul edilmektedir:

- 1-Aynı uluslararası konferansa katılma,
- 2-Çok taraflı bir antlaşmaya taraf olma,
- 3-Tanıma konusunda görüşmeler yapılması,
- 4-Diplomasi temsilcileri dışındaki temsilciler aracılığıyla temas kurulması,
- 5-Ticari ilişkiler kurulması.

Tanımayı ayrıca **koşullu tanıma ve koşulsuz tanıma** olarak bir ayrıma tabi tutulabilir.

Koşullu tanıma, tanınanın tanıyan devletin kimi haklarının gözetilmesi ya da kimi konularda yeni devletin güvence vermesi gibi koşullarla yapılmasını belirtmektedir. Koşullu tanıma belirtilen koşullara uymayan tanınan devletin tanınmasının geri alınamayacağı görüşü öğretide egemen bulunmaktadır.

87- Devletlerin antlaşmalara ardıl olması konusunda ayrıntılı bilgi veriniz:

Uygulanan uluslararası hukukta ardıl olma ile yalnızca bir ülke üzerinde yetkilerin devletlerarasında el değiştirmesi olayı kastedilmektedir. Ardıl olma kavramına artık bir devletin ötekinin yerini almasının doğuracağı hukuksal sonuçlar doğrudan bağlanmamaktadır. Bir devletin öteki bir devlete ardıl olması üç durumda olanaklı olmaktadır:

- 1-Bir devlet egemenliğinden ayrılmak suretiyle iki ya da daha çok devletin ortaya çıkması durumu,
- 2-İki ya da daha çok devletin birleşmesi durumu,
- 3-Bir ülke parçasının bir devletten ötekine el değiştirmesi durumu.

İki ya da daha çok devletin birleşmesi durumunda iki olasılık vardır. Birinci olasılık eski devletlerin birleşerek yeni bir devlet oluşturması, ikinci olasılık ise birinin ötekine katılmasıdır. Bir devlet egemenliğinden ayrılarak iki ya da daha çok devletin ortaya çıkması durumunda da iki olasılık vardır. Yeni devlet önceden ayrıldığı devletin çeşitli statüler altındaki (tam sömürge, vekâlet, vesayet, koruma altındaki ülke gibi) sömürge türlerinden ayrılarak yeni devlet ya da devletlerin ortaya çıkmasından İkinci olasılık, önceden bir devlet ülkesinin tam olarak bir parçasını oluşturan (herhangi bir ayırım gözetici statüye sahip olmayan) ülke ya da ülkelerin bu devletten ayrılarak yeni devlet ya da devletler oluşturması olmaktadır. Devletlerin antlaşmalara ardıl olması konusunda eskiden beri kabul edilen genel ilke, el değiştiren ülke üzerindeki sonraki devletin antlaşmalarının geçerli olması biçimindedir. Ancak, el değiştiren ülkeyi doğrudan ilgilendiren hak ve yükümlülükler içeren

antlaşmaların bu İlkeye bir kuraldışılık oluşturduğu ve sonraki devleti bağladığı kabul edilmektedir. El değiştiren ülkedeki yol tamirine ve akarsulardan gemilerin yararlanmasına ilişkin olarak önceki devlet antlaşmaların da kabul edilen kuralların sonraki devleti de bağlayacağı kabul edilmektedir. Yine, sonraki devletin yaptığı ve amacı ya da konusu itibarıyla el değiştiren ülkeye uygulanmasının uygun olmayacağı antlaşmalarında bu ilkeye bir kuraldışılık oluşturduğu kabul edilmektedir.

İki ya da daha çok devletin birleşmesi durumunda ise uygulamadan kaynaklanan genel yaklaşım somaki devletin, Önceki devlet ya da devletlerin antlaşmaları ile bağlanması gerektiği biçiminde ortaya çıkmaktadır. Ancak bu genel yaklaşıma siyasal antlaşmalar konusunda kesin bir kuraldışılık tanındığı görülmektedir. Birleşerek yeni bir devlet oluşturma durumunda önceki devletlerin birinin ötekine katılması durumunda katılan devletlerin yaptığı ittifak, tarafsızlık ya da hakemlik antlaşmaları gibi siyasal antlaşmaların sona erdiği kabul edilmektedir. Ticaret antlaşmaları ve suçluların geri verilmesi antlaşmaları gibi aslında siyasal antlaşma olmamakla birlikte siyasal ağırlıklı gerekçelere bağlı olarak yapılan antlaşmalar konusunda ise sonraki devletin bunlara bağlanıp bağlanmayacağı sorunu tartışmalıdır. Ancak, bir devletin ötekine katılması durumunda sonraki devletin siyasal yaklaşımının esas alınarak katılan devletin bu nitelikli antlaşmalarının sonra ermesi gerektiği ağırlıklı görüşü oluşturmaktadır.

Siyasal nitelikte olmayan antlaşmaların devletlerin birleşmesi durumunda sonraki devleti ilke olarak bağladığı genel kabul görmektedir. İki ya da daha çok devletin birleşmesi durumunda, ister yeni bir devlet ortaya çıksın isterse katılma biçimde birleşme gerçekleşsin, önceki devletlerin yaptığı sınır antlaşmaları ve ülkesel statüyü ilgilendiren antlaşmaların sonraki devleti bağlayacağı, gerek yapılageliş hukukunda gerekse 1978 Sözleşmesinde, ilke olarak kabul edilmektedir. Ancak, 1978 Sözleşmesinin 12/III maddesinde öngörüldüğü gibi, siyasal nitelikleri nedeniyle yabancı devletlere üs ve tesis verilmesini düzenleyen antlaşmaların ülkesel statüyü ilgilendirmelerine rağmen bu ilkeye bir kuraldışılık oluşturduğu ve dolayısıyla sonraki devleti bağlamayacağı görüşü benimsenmektedir. Antlaşmalara ardıl olma konusunda Türkiye'nin durumunu değerlendirirsek, Türkiye, Osmanlı İmparatorluğunun taraf bulunduğu antlaşmalara doğrudan bağlanmayı kabul etmediği görülmektedir. Osmanlı İmparatorluğunun taraf bulunduğu antlaşmalar arasında bir ayrıma gidilerek, ikili antlaşmalar ile çok taraflı antlaşmaların listede yer almayanların Türkiye'yi bağlamayacağı ortaya çıkmaktadır.

Bağımsızlığına yeni kavuşan devlet statüsünden yararlanan bir devletin, ilke olarak, önceki devletin yaptığı ve halen yürürlükte olan bir antlaşmayla *bağlı* sayılıp sayılmayacağı bu yeni devletin rızasına bağlıdır. Yeni devlet, ilke olarak, isterse önceki devletlerin antlaşmaları ile bağlanabilecek, isterse bu antlaşmalar ile bağlanmayı reddedebilecektir. Bağımsızlığına yeni kavuşan devlet statüsünden yararlanmayan sonraki devletlerin önceki devlet ya da devletlerin yaptıkları ve halen yürürlükte olan antlaşmalarla, ilke olarak, *bağlı* olacağını öngörmektedir. Bütün ilkelere 1978 Sözleşmesinde birtakım kuraldışılıklar öngörülmektedir. Böylece, sözleşmede, bir antlaşma ile çizilen sınırların ve sınır antlaşmalardan doğacak hak ve yükümlülüklerin devletlerin ardıl olmaları ile değişmeyeceğini kabul edilmektedir. Yine, devletlerin ardıl olmalarının antlaşmalarla oluşturulan ve bir devlet ülkesine ilişkin olarak bir ya da birçok devlet lehine birtakım haklar yaratan ülkesel rejimleri de, ilke olarak, değiştirmeyeceği kabul edilmektedir. Ancak, bu son durumda önceki devletin başka devletlere ya da uluslararası kişilere askeri üsler kurma izni veren antlaşmaların sonraki devleti bağlamayacağı kabul edilmektedir. 1978 Sözleşmesinin hiçbir hükmünün uluslararası halkın ve her devletin doğal zenginlikleri ve kaynakları üzerindeki sürekli egemenliğini kabul eden ilkelerini etkilemeyeceği öngörülmektedir.

Devlet Arşivleri Konusunda Ardıl Olma; Ardıl olma konusunda devlet arşivlerinden kasıt, önceki devlete ait bulunan belgeler olmaktadır. Böylece, üçüncü devletlere ait olup da Önceki devlet ülkesinde bulunan belgeler bu tanımın kapsamı dışında kalmaktadır. Devlet arşivleri terimi, devletin kamu kuruluşlarına ait tüm belgeler ile birlikte kitaplıkları ve müzeleri de İçerir görülmektedir. Devlet

arşivleri, antlaşmaların asıllarını kadastro kayıtlarını, harita ve planları, tarifeleri, istatistikleri, doğum ölüm ve evlenme belgelerini, veraset ilamlarını, adli sicilleri, her türlü yönetsel yazışmaları öncelikle kapsamaktadır. 1983 Sözleşmesi, ilke olarak, önceki devlet arşivlerine hiçbir ödeme yapılmadan sonraki devlete geçeceğini kabul eder.

Bir ülke parçasının el değiştirmesi durumunda önceki devlet ile sonraki devlet arasında arşivlere ardıl olma sorununun bir antlaşma ile düzenlenmesini öngören Sözleşme, böyle bir antlaşmanın gerçekleştirilmemesi durumunda sonraki devletin el değiştiren ülkeyi olağan bir biçimde yönetebilmesi için gerekli arşivleri ile tamamen ya da kısmen bu ülkeye ilişkin arşivlerin sonraki devlete geçmesini öngörmektedir. Ayrıca, her iki devlet de ötekine kendi elinde bulunan ve öteki devleti ilgilendiren arşivlerin kopyalarını, istek üzerine, vermek zorundadır. Ayrılma ve birleşme durumlarında, 1983 Sözleşmesine göre, “bağımsızlığa yeni kavuşan devlet ülkesine ait olan ve sömürgeliği sırasında önceki devlet arşivlerine geçen bütün arşivlerin bu yeni devlete verilmesi gerekmektedir. Sözleşme, birleşme yoluyla doğan yeni devletler için önceki devletlerin tüm devlet arşivlerinin bu devlete geçeceğini öngörmektedir. Bir devletin var olan bir devlet ülkesinden ayrılma, yoluyla ortaya çıkması durumunda ise, yeni devletin yönetimi için gerekli olan önceki devlet arşivleri ile ülkeye tamamen ya da kısmen ilişkili bulunan öteki önceki devlet arşivleri ile ülkeye tamamen ya da kısmen ilişkili bulunan öteki devlet arşivlerinin bu yeni devlete geçmesi, ilke olarak, kabul edilmektedir.

Devlet Borçları Konusunda Ardıl Olma; Devlet borçları teriminden Önceki devlete ait borçlar kastedilmektedir. Devlet borçları teriminin uygulanan uluslararası hukukta dar anlamda kullanılarak, yalnızca önceki devletin öteki devletlere, uluslararası örgütlere ve başka uluslararası hukuk kişilerine karşı olan borçları biçiminde anlama eğilimi vardır. Devlet borçları kapsamına özellikle yerel yönetimlerin borçları ile kamu iktisadi teşebbüslerinin borçlarını eklemek gerekecektir. Ancak, uygulamada ve öğretide devlet borçlarını daha dar anlayarak, yalnızca devlet yetkilerini kullanan devletin organlarınca doğrudan yapılan borçlanmaları bu terim kapsamına sokma eğilimi ağır basmaktadır.

Devletlerin borçlarına ardıl olma konusunda gerek uluslararası uygulama, gerek uluslararası mahkeme kararları ve gerekse öğretide kesinleşmiş uluslararası hukuk kurallarının varlığından söz edilmesine olanak tanınmaktadır. Önceki devletin genel nitelikli borçlarının sonraki devlet ya da devletlere geçip geçmeyeceği konusunda Osmanlı Borçlan Davasına ilişkin 1925 tarihli kararında tek hakem E.Borel, uygulanan uluslararası hukukta borçların doğrudan sonraki devlet ya da devletlere geçeceğini öngören bir kuralın bulunmadığı belirtmektedir. Önceki devletin el değiştiren ya da bağımsızlığını kazanan ülke parçasına doğrudan ilişkin borçlarına gelince karşılıkları yerel olarak alman ya da harcanan borçların sonraki devlete geçmesi genellikle kabul edilmektedir. Önceki devletin genel nitelikli borçlarının sonraki birkaç devlet arasında bölüşülmesi gerektiği zaman ise çok değişik ölçütlerden yararlanıldığı görülmektedir. Bu amaçla yararlanılan ölçütlerden biri ayrılan ülkelerin gelirlerinin ana ülkeye oranı, öteki de ayrılan ülkeler nüfuslarının önceki devletin nüfusuna göre oranı olmaktadır. Ancak, uygulamada en çok kabul edilen ölçüt, ayrılan ülkelerin gelirlerinin önceki devletin genel gelinine göre oranı olmaktadır. Bir ülke parçasının el değiştirmesi durumunda konunun, ilke olarak, bir antlaşma ile düzenlenmesi gerekmektedir. Ancak, böyle bir antlaşmanın gerçekleştirilmemesi durumunda, önceki devletin borçlarının sonraki devlete hakça oranda geçmesi kabul edilmektedir. Ayrılma ya da birleşme durumlarında. Bağımsızlığına yeni kavuşan devlet statüsünü kazanamamış devletler için ise, iki ya da daha çok devletin birleşerek yeni bir devleti oluşturmaları durumunda her iki önceki devletin borçları sonraki devlete geçecektir. Bir devlet ülkesinden ayrılmak suretiyle ortaya çıkan yeni devletlerin durumunda ise, taraflar başka türlü anlaşmamışlarsa önceki devletlerin borçlarının Öteki devlet ile yeni devlet ya da devletlerarasında, hakça oranda paylaşılması gerekmektedir.

88- Konsolosluk ilişkileri hakkında genel bilgi veriniz:

Konsolosluk, bir devletin yabancı bir devletin ülkesinde yerleşmiş, devletin ticari çıkarlarını ve yurttaşlarının çıkarlarını yerleştiği devletin resmi makamları nezdinde korumakla, yurttaşlarını bu ülkede yardımcı olmakla ve onların gereksinime duyacağı birtakım yönetsel ve yargısal görevleri yerine getirmekle görevli resmi bir organdır.

Konsoloslukların Görevleri: Konsolosların görevlerinin başlıcaları, kabul eden devletçe yasaklanmamak koşuluyla şunlardır:

- 1-Gönderen devletin çıkarlarını korumak ve kollamak,
- 2-Gönderen devletin yurttaşlarının çıkarlarını korumak ve onlara yardımcı olmak. Konsolosluklar yurttaşları olan tüm gerçek ve tüzel kişilerin kabul eden devlet ülkesinde karşılaşacakları sorunlarda onlara yardımcı olmak, yol göstermek, bilgi vermek ve yerel makamlar nezdinde gönderen devletin girişim yapması ya da temsil etmesi gerekiyorsa onları gerçekleştirmek görevini yerine getirmektedir. Gönderen devletin yurttaşı reşit olmayan çocukların velayeti ve akıl zayıflığı olan yurttaşlarına ilişkin kayyımlik söz konusu ise, kabul eden devletin yasaları çerçevesinde, yerel makamlar önünde onların çıkarlarını korumak görevi bulunmaktadır. Konsolosluklar, kabul eden devletteki tutuklu ya da hükümlü yurttaşlarını da ziyaret etmek ve onlara yardımcı olmak hak ve görevine sahiptir.
- 3-Noterlik görevi ve kişisel statüye ilişkin kimi kayıt işlemleri görevini gerçekleştirmek.
- 4-Konsolosluklar yurttaşlarının doğum ve ölümleri durumunda gerekli işlemleri yapmakla ve kayıtları tutmakla, bu durumu ilgili ulusal makamlara bildirmekle görevlidir. Konsolosluklar ayrıca, kabul eden devlet mevzuatında kabul edilmiş olması koşuluyla evlendirme memurluğu görevini yapmak ve gönderen devletin evlendirme memurlarıyla gerekli yazışmaları yapmak yetkisine sahiptir.
- 5-Adli belgeler ve öteki resmi belgeleri ulaştırmak ve istinabeleri yerine getirmek ve olanaklı olan durumlarda cezalıların naklinin sağlanması konusunda yardımcı olmak.
- 6-Pasaport, gezi belgesi ve vize vermek.
- 7-Gönderen devletin uyruğundaki gemiler ve hava taşıtlarını denetlemek, bunlar için gerekli ulusal resmi belgeleri vermek ve gemi adamlarına yardımcı olmak.
- 8-Gönderen devletçe verilen ve kabul eden devletçe yasaklanmayan ya da antlaşmalarla düzenlenen öteki görevler.
- 9-Gönderen devletin kabul eden devlet ülkesinde diplomatik temsilciliğinin bulunmaması ve bu amaçla bir üçüncü devletin diplomasi temsilciliğinin görevlendirilmesi durumunda kabul eden devletin izni ile konsoloslar diplomasi temsilciliği görevini de yerine getirebilmektedir.

Konsolosluk Mensupları: Konsolosluk işlerini yürütmekle görevli konsolosluk personeli üç sınıfa ayrılmaktadır:

- 1-Konsolosluk mensupları,
- 2-Yönetsel ve teknik işleri yürütmekle görevli görevliler,
- 3-Şoför, kavas vb. görevleri yerine getiren hizmet personeli. Konsolosluk memurları, konsolosluk şefi de dâhil konsolosluk görevlerini bu sıfatla yerine getiren tüm görevlileri belirtmekte olup, iki alt sınıfa ayrılmaktadır:

- 1-Meslekten konsolosluk memurları,
- 2-Fahrî konsolosluk memurları.

Fahri konsolosluk memurları, bu görevi herhangi bir ödeme karşılığı yapmayan kişileri belirtmektedir. Fahri konsolosluk memurları genellikle kabul eden devlet ülkesinde oturan kişilerdir. Fahri konsolosluk memurlarının en temel özelliği gönderen devletin kamu görevlisi olmayan, serbest çalışan kişiler olmasıdır.

Konsolosluk şefleri kendi arasında dört temel gruba ayrılır.

- 1-Başkonsoloslar,
- 2-Konsoloslar,

3-Muavin konsoloslar,

4-Konsolosluk ajanları.

Konsolosluk İlişkilerinin Kurulması Görevin Başlaması ve Sona Ermesi: İki devlet arasında konsolosluk ilişkilerinin kurulması için tarafların rızaları gerekmektedir. Diplomasi ilişkilerinin kurulması sırasında, aksi belirtilmemişse, konsolosluk ilişkilerinin kurulması da kabul edilmiş olmaktadır. Fakat diplomasi ilişkilerinin kesilmesi otomatik olarak konsolosluk ilişkilerini sona erdirmemekte; bu belirtilmedikçe konsolosluk ilişkisi sürmektedir. İki devlet arasında konsolosluk ilişkilerinin kurulması genellikle bir antlaşma ile kararlaştırılmaktadır. Böyle bir antlaşma ilişkilerinin kurulması ilkesini koymakla yetinip kurulacak konsoloslukların yerini, sınıfını, görev çerçevesini belirtmemişse uygulamada tarafların bu noktaları çoğunlukla bir mektup değişimi ile saptadıkları izlenmektedir.

Konsolosluk şefinin atanmasında gönderen devlet arayacağı elemanı saptadıktan sonra bir atama belgesi ya da benzeri bir belge düzenleyerek konsolosluk şefine vermekte ve diplomatik ya da başka bir yolla kabul eden devlete göndermektedir. Bu belge, konsolosluk şefinin adını, soyadını, sınıfını, görev çerçevesini ve görev yerini içermek zorundadır. Bu atama belgesine sahip olan konsolosluk şefinin göreve başlayabilmesi için atamanın kabul eden devletçe kabul edilmesi gerekmektedir. Konsolosluk şefinin kabul edilmesinden sonra göreve başlaması kabul eden devletin bu yönde izin verdiğini bildiren özel bir buyrultu ile gerçekleşmektedir.

Ülkesinde görev yapılacak devlet hiçbir gerekçe göstermeden buyrultu vermeyi reddetme hakkına sahiptir. Konsolosluk şefi dışındaki konsolosluk personelinin atanmasında gönderen devlet ilke olarak serbestçe davranmaktadır. Konsolosluk şefleri dışında ilke olarak buyrultu verilmesi gerekmemekle birlikte, gönderen devletin ya da kabul eden devletin mevzuatı bu ikinci memur için buyrultu verilmesini öngörüyorsa, gönderen devlet bunu isteyebilir ya da kabul eden devlet buyrultu verebilir. Gönderen devlet, her ikisinin de rızasını almak suretiyle bir kabul eden devletteki konsolosluğunu bir başka devlette de konsolosluk görevlerini yapmak üzere görevlendirebilir. Konsolosluk şefinin ya da öteki konsolosluk memurlarının kabul eden devletçe her an, göreve başlama öncesi de dâhil istenmeyen kişi ilan edilmesi olanağı vardır.

Konsolosluk görevlilerinin görevlerinin sona ermesi durumları:

1-Gönderen devletin kabul eden devlete bu yönde yazılı bir bildirim göndermesi,

2-Kabul eden devletin buyrultuyu geri alması,

3-Kabul eden devletin istenmeyen kişi ilan etmesi ya da konsolosluk personelinden saymayacağını yazılı bir bildirimle gönderen devlete bildirmesi,

4-Savaş durumunda konsolosluk ilişkileri otomatik olarak son bulmamakla birlikte, ilgili devletlerin bu yönde karar vermesi ile konsolosluk görevi sona ermektedir.

Dokunulmazlık ve Ayrıcalıklar: Uygulanan uluslararası hukukta konsoloslukların yararlanması kabul edilen başlıca dokunulmazlık ve ayrıcalıklar şunlardır:

1-Bina ve araç dokunulmazlığı,

2-Konsolosluk arşiv ve belgelerinin dokunulmazlığı,

3-Konsolosluğun haberleşme serbestliği,

4-Konsolosluğun vergi ayrıcalığı,

5-Konsolosluğun gümrük ayrıcalığı.

Konsoloslukların görevlerini serbestçe yerine getirebilmesi için şu başlıca kolaylıklardan ve ayrıcalıklardan yararlanmaları kabul edilmektedir:

1-Ulusal bayrak ve arma kullanma hakkı,

2-Gönderen devlet uyruklukları ve özellikle tutuklu ya da hükümlülerle temas serbestliği,

3-Kabul eden devlet makamlarıyla temas serbestliği,

4-Gönderen devletin mevzuatında öngörülen resim ve harçların kabul eden devletin ülkesinde tahsili hakkı,

5-Gönderen devletin kabul eden devlet ülkesinde bir uyruğunun ölümü, bir reşit ya da mümeyyiz olmayan yurttaşı için vasi ya da kayyım atanması, gemi ya da hava taşıtlarının kaza geçirmesi durumlarında haberdar edilmesi hakkı.

Görevleriyle ilişkili olması koşuluyla konsolosluk görevlilerinin yararlanabileceği dokunulmazlık ve ayrıcalıkların başlıcaları şunlardır:

1-Kişi dokunulmazlığı,

2-Yargı dokunulmazlığı,

3-Vergi ayrıcalığı,

4-Gümrük ayrıcalığı.

Uluslararası hukukta meslekten konsolosluk mensupları ve aileleri için kabul eden devlette başka birtakım ayrıcalıklar ve kolaylıklarda öngörülmektedir:

1-Konsolosluk memurları, idari ve teknik personel ve her iki sınıfın aile mensupları kabul eden devlette kayıt ve oturma izni almaktan bağıştıktır.

2-Konsolosluk memurları bu görevleri nedeniyle ve memurları yanında çalışan özel personel yalnızca bu görevi yapıyorsa kabul eden devlette çalışma izninden bağıştıktır,

3-Konsolosluk mensupları ve aile mensupları, kabul eden devlette sosyal sigorta rejiminin dışındadır.

89- Diplomatik koruma kavramını açıklayınız ve genel bilgi veriniz:

Bir devletin bir Özel hukuk kişisini diplomatik korumasına alarak bir uluslararası hukuk kişisinin uluslararası sorumluluğunu ileri sürebilmesi için, ilke olarak, iki temel koşulun yerine gelmiş olması gerekmektedir:

1-Zarar görenin bu devletin yurttaşı olması,

2-İç başvurma yollarının tüketilmiş olması.

Zarar Görenin Uyuğu: Bir devlet yurttaşını diplomatik korumasına alma konusunda bir antlaşma ile bundan vazgeçmediği ve anılan uyrukluğa bağı gerçek bir bağı oluşturduğu sürece bu devletin diplomatik korumasından hem gerçek kişiler hem de tüzel kişiler yararlanabilmektedir. Ancak, ticaret ortaklıklarının diplomatik korumasına ilişkin olarak ilke ticaret ortağının uyuğunda bulunduğu devletin bu yetkiye sahip olduğudur. Divan'a göre, kural dışılık olarak, İki durumunda pay sahiplerinin devletlerince diplomatik korunmaya alınması kabul edilebilir nitelik göstermektedir:

1-Eğer ticari ortaklık ortadan kalkmışsa,

2-Eğer ticari ortaklığın uyuğunda bulunduğu devlet diplomatik koruma hakkını kullanamamışsa.

Bir devletin diplomatik korunmasına alacağı özel hukuk kişisinin uluslararası hukuka aykırı fiilinin meydana geldiği anda o devletin yurttaşı bulunması gerekmektedir. Bu gerçek kişinin iki ayrı uyrukluğa sahip olması durumunda gerçek uyrukluğa bağı bulunan devletin o kişiyi diplomatik korumaya alacağı kabul edilmektedir. Bu amaçla tüm olgusal veriler değerlendirilme yoluna gidilmektedir. Ancak, bir devletin herhangi bir kişiyi uyuğuna kabul eden bir başka devlete karşı diplomatik korumasına alması olanağı yoktur.

İç Başvurma Yollarının Tüketilmesi: Zarar gören yurttaşın, ilke olarak, zarar veren fiilin sahibi devletin iç başvurma yollarının yönetsel ve yargısal olmak üzere tümünü önceden tüketmiş olmalıdır. İç başvurma yollarının tüketilmesi kuralı yalnızca özel hukuk kişisinin zarar gören kişi olması durumunda geçerlidir. Başka bir deyişle uluslararası hukuk kişilerinin zarar görmesi durumunda iç başvuru yollarının tüketilmesi gerekmemektedir. Bu durum devletlerin egemen eşitliğinin doğal sonucudur. İç başvurma yollarının kimi durumlarda tüketilmesi gerekmemektedir. Bu durumlar şunlardır:

1-Zararı giderecek bir iç yargı yolunun bulunmaması ya da fiilen çalışmaması,

2-Bunların sonucu elde etmede yetersiz ya da tümüyle etkisiz olması,

3- Tarafların kendi rızalarıyla bu yoldan vazgeçmesi.

Diplomatik Koruma Hakkı Devlete Aittir: Diplomatik koruma hakkının devlete ait olduğu uluslararası mahkeme kararlarında tartışmasız kabul edilmektedir. Bu nedenle devlet bu hakkını kullanıp kullanmama da tümüyle serbesttir. Korumasına alıp almayacağı, hangi ölçüde bunu yapacağı ve buna ne zaman son vereceği konularında karar vermek için devlet tek yetkili olarak kabul edilmek zorundadır. Devlet bu açıdan, kullanımı somut olaya yabancı kalan ve özellikle siyasal nitelikli gerekçelere dayanan bir takdir yetkisine sahiptir. İsteği (talebi) davasını yüklediği birey ya da ortaklığın isteğiyle aynı olmayan devlet tam bir hareket Özgürlüğüne sahiptir.

90- Uluslararası hukukta zararlar karşılık kavramını açıklayınız ve koşullarını yazınız:

Zararla karşılık, bir devletin uluslararası hukuka aykırı bir fiili nedeniyle zarar gören bir başka devletin birinci devletin hukuka uygun davranmasını sağlamak amacıyla uluslararası hukuka aykırı yollarla karşılık vermesi önlemidir. Uluslararası hukukun yapılageliş kurallarına göre, zararlar karşılık önlemi alan devletin bu fiili aslında uluslararası hukuka aykırı olan bir fiiline karşı işlediği için yasallık kazanmaktadır. Zararla karşılık misillemeden iki aynı özelliğe sahiptir:

1-Misilleme hukuka aykırı olmayan ancak zarar veren davranışlara karşı bir yolu oluştururken, zararlar karşılık için uluslararası hukuka aykırı bir fiilin varlığı zorunludur.

2-Misillemede karşı önlem uluslararası hukuka uygun bir davranış olmak zorunda bulunmasına karşılık, zararda karşılıkta karşı önlem uluslararası hukuka aykırı bir davranıştan oluşmaktadır. Uygulanan uluslararası hukuka göre, zararlar karşılık önlemine başvurulabilmesi için birtakım koşulların yerine gelmesi gerekmektedir.

1-Uluslararası hukuka aykırı bir fiile karşılık olarak zararlar karşılık önlemine başvurulabilir. Uluslararası hukuka aykırı fiilin doğabilmesi ve buna zararlar karşılıkta bulunulabilmesi için, zarar gören devletin önceden durumun düzeltilmesini istemesi gerekmektedir. Eğer bir devletin zarar görmesi öteki devletin fiilinden yurttaşının zarar görmesi nedeniyle doğmuşsa, Öğretide genellikle zararlar karşılık önlemine başvurmadan önce zarar gören kişi ya da kişilerin ilgili devletin iç başvurma yollarını tüketmesi gerektiği kabul edilmektedir. Bir devletin zararlar karşılık önlemine başvurmadan önce öteki tarafa bunu bildirimle haber vermesi gerekmektedir.

2-Zararla karşılık önlemine başvurulmasında ikinci koşul, bunun uluslararası hukuka aykırı fiil işlemiş devlet ile bu fiilden zarar gören devlet arasında gerçekleştirilmesidir. Böylece, en başta, zararlar karşılık önlemi yalnızca haksız fiili işleyen devlete karşı yönetilebilecek ve üçüncü devletleri hiçbir biçimde etkilemeyecektir. Yalnızca haksız fiilden zarar gören devlet bu fiili işleyen devlet karşı zararlar karşılık önlemine başvurabilecektir. Üçüncü devletlerin zarar gören devlet adına ya da lehine zararlar karşılık önlemine başvurma olanağı yoktur.

3-Zararla karşılık uygulamasında üçüncü koşul, bu önlemin haksız fiil ölçüsünde olmasıdır. Zararla karşı-önlem arasında bir orantı bulunması gerektiği belirtilmektedir. Ancak, bu ölçülülük tam aynılık ya da yöntem olarak aynı Önlemler olmasını gerektirmemektedir.

4-Zararla karşılık uygulamasında dördüncü koşul, uluslararası hukukça yasaklanan bir biçimde karşılık verilmesinin kabul edilmesine rağmen, bu önlemin ilke olarak kuvvet kullanılmasını içermemesi olmaktadır. Nitekim BM Antlaşması kuvvet kullanımını yasaklamasından beri zararlar karşılık yollarının da kuvvet kullanımını içermemesi gerektiği öğretide ağırlıklı bir eğilimi oluşturmaktadır. Başlıca zararlar karşılık yöntemleri olarak: antlaşmaların uygulanmasının durdurulması ya da feshi; malların ve gemilerin zapt ve müsaderesi;

Ambargo, bir devletin limanlarında, iç sularında ya da karasularında bulunan yabancı gemilerin ülkesinden ayrılmasını yasaklamasıdır. Bir zararlar karşılık Önlemi olarak ambargonun hukuksal sonucu gemilere el konulması ve bunların zaptı ve müsaderesi değildir. Dolayısıyla, ambargo belirli bir geminin bir dava çerçevesinde ceza olarak müsaderesi ile savaş sırasında düşman gemileri üzerinde uygulanan

zapt işleminden farklı olup, haksız fiil düzeltildiği takdirde ambargo da kalkmaktadır. Uygulanan uluslararası hukukta ambargo deyimi giderek daha geniş bir kapsam kazanmaya başlamıştır. Devletler ambargoya özellikle silah, petrol, stratejik mallar gibi malların ülkesinden çıkışını yasaklamak üzere başvurmaktadır. Ancak, malların dışsattımına konan ambargo her zaman bir hukuksal nedene dayanmayıp siyasal nitelikli bir işlemi de oluşturabilmektedir. Zararla karşılık yöntemi olarak eskiden başvuru ve bugün **BM Antlaşmasının kuvvet kullanma yasağına aykırı düştüğü kabul edilen yollar ise şunlardır:**

1. Barış içinde abluka,
2. Barış içinde işgal,
3. Bombardıman,

91- Uluslararası sorumluluğun hukuksal etkilerinden kısaca bahsediniz:

Bir uluslararası hukuk kişinin herhangi bir fiili ya da faaliyeti nedeniyle uluslararası sorumluluğu kabul edildiği takdirde bu kişinin zararı onarılması yükümü doğmaktadır. Uluslararası hukukta zararın onarılması yükümü yalnızca verilen zararı ortadan kaldırmaya yönelik olup bir cezai yaptırım niteliğinde değildir. Bu nedenle, zararın giderilmesi dışında bir cezai nitelik taşıyan maddi ya da manevi nitelikli yaptırım isteklerinin uluslararası mahkemelerce reddedildiği gözlenmektedir. Uluslararası sorumluluk doğuran bir zararın onarılması amacıyla, zararın niteliğine göre, **üç değişik yönetime başvurma olanağı vardır;**

- 1-Eski duruma getirme,
- 2-Zarar giderim (tazminat),
- 3-Manevi onarım.

Zarar giderim ödenmesinde uluslararası mahkemeler yalnızca doğrudan zararın Ödenmesini kabul etmektedir. Uluslararası mahkeme kararlarının dolaylı zarar olarak değerlendirilerek zarar giderim ödenmesini reddettiği türlerin başında, haksız fiil ile zarar arasında uzak bir nedensellik bağı bulunan durumlar gelmektedir. Dolaylı zarar olarak değerlendirilip, zarar-giderim Ödenmeyen ikinci tür zararlar, zararın haksız Fiil dışındaki olaylara bağlı olarak doğması durumlarını kapsamaktadır. Böyle durumlar özellikle savaş, ayaklanma ya da zarar görenin ihmali sonucu ortaya çıkabilmektedir. Uluslararası hakemlik mahkemelerinin zaman zaman dolaylı zararlar arasında beklenen kazanç durumlarını da katarak bunlar için zarar-giderim Ödemeyi reddettiklerine de rastlanmaktadır. Zarar giderim ödenmesi kabul edilen doğrudan zararlara gelince, uluslararası hukukta bunların **iki ana gruba ayrıldığı gözlenmektedir:**

- 1-Maddi zarar,
- 2-Manevi zarar.

Maddi zararların değerlendirilmesinde de, uğranılan fiili kayıp ile ümit edilen, beklenen kazançtan zarar arasında bir ayrıma gidildiği görülmektedir. Uğranılan fiili kayıplar için zarar giderim ödenmesi uluslararası sorumluluk kurumunun temelini oluşturup herhangi bir tartışmaya yer vermemektedir. Sorun, haksız bir fiilin beklenen kazanç üzerinden bir zarara neden olması durumunda ortaya çıkmaktadır. Uluslararası hakemlik kararları, ilke olarak, olağan ve meşru beklentilerindeki kayıplar için zarar giderim ödemeyi kabul etmektedir. Buna karşılık, gerçekleşeceği kuşku olan kazanç beklentilerinden kayıplar ile ilgili olarak zarar giderim ödenmesinin reddedildiği görülmektedir. Manevi zarar gören yabancılara zarar giderim ödenmesi 20. yüzyıldaki uluslararası mahkeme kararları ile kabul edilmeye başlanmıştır. Bu zararlar, ya bir yakının kaybı ile duyulan gerçek acıları, ya görülen muamele sonucu ortaya çıkan psikolojik denge bozukluklarını, ya da kötü muamele ve gözetim altına alınma gibi olaylar sonucu duyulan acıları içermektedir. Zarar giderim saptanmasında kabul edilen temel kural, verilen zararın tamamen onarılmasına olanak verecek bir biçimde gerçekleştirilmiş olmasıdır. Bu amaçla genel olarak eşyanın zarar-giderim tarihindeki ticari değerinin saptanması yoluna gidilmektedir, Bir davada birçok kişinin zarar görmüş bulunması durumunda, davacı devlete toptan bir zarar giderim

ödendiği ve bu zarar giderimin zarar gören yurttaşlar arasındaki dağıtımının bu devlete bırakıldığı görülmektedir.

92- Uluslararası Adalet Divanı Statüsü hakkında ayrıntılı bilgi veriniz:

UAD ülkelerinde yüksek yargısal görevlerde bulunan ya da uluslararası hukuk konusunda tanınmış olan kişilerden olmak üzere 15 yargıçtan oluşmaktadır. Yargıçların seçiminde çeşitli önemli uygarlıkların ve başlıca hukuk sistemlerinin temsilinin sağlanması amacıyla, BM üyesi devletlerarasındaki bir centilmenler anlaşmasına dayanarak, uygulamada dört yargıç Batı Avrupalı devletlerden, bir yargıç ABD'den, iki yargıç Güney Amerika Devletlerinden, iki yargıç eski Doğu Bloku devletlerinden ve altı yargıç Asya ve Afrika devletlerinden seçilmektedir. Divan yargıçları, La Haye Sözleşmeleri ile kurulan Sürekli Hakemlik Mahkemesinin ulusal grupların gösterdiği adaylar arasında, BM Genel Kurulunca ve Güvenlik Konseyince yapılan ayrı ayrı oylamalarda seçilmektedir.

BM üyesi olmadan UAD Statüsüne taraf olan devletler ile BM üyesi olup La Haye Sürekli Hakem Mahkemesine üye olmayan devletler özel olarak oluşturdukları ulusal grupların her birini en çok ikisi kendi uyruklarından olmak üzere toplam en çok dört kişiyi aday gösterebilmektedir. Bir adayın yargıç seçilebilmesi İçin Genel Kurulda üye sayısının oyçokluğu ve Güvenlik Konseyinde 8 oyu elde etmiş olması gerekmektedir. BM üyesi olmadan UAD Statüsüne taraf olan devletler günümüzde Genel Kurulda üye devletler gibi oylamaya katılmaktadır. Güvenlik Konseyinde bu seçim için sürekli üyeler ile öteki üyeler arasında hiçbir ayırım söz konusu olmayıp, sürekli üyelerin veto yetkisi de bulunmamaktadır. Oyçokluğunu her iki kurulda da sağlayan yargıçlardan aynı uyruklukta olanlar varsa bunlardan yalnız en yaşlısı seçilmiş olmaktadır.

UAD Statüsünde bir devletten birden çok yargıç bulunması yasaktır. UAD yargıçlarından tümü ilk üç oturumda seçilemediği takdirde, boş üyelikleri doldurmak için üçü Genel Kurulca ve üçü Güvenlik Konseyince atanan altı kişiden oluşan bir Arabulma Komisyonu oluşturulmakta ve Komisyon oybirliğiyle yargıçları seçmektedir. Divan yargıçlarının 1/3'ünün seçimi her üç yılda bir yapılmaktadır. UAD yargıçları 9 yıl için seçilirler ve yeniden seçilebilme olanaklıdır. Üç yıllık devrelerde seçilen yargıçlar görevlerine seçildikleri yılı izleyen 6 Şubat günü başlamaktadır, istifa, ölüm gibi nedenlerle boşalan yerlere yeni üye seçimi Güvenlik Konseyinin saptayacağı bir tarihte ve olağan yöntemle göre yapılmaktadır. Bu durumlarda yeni seçilen yargıç görevine seçildiği an başlamakta olup, görev süresi yerine seçildiği yargıcın geriye kalan süresi kadardır.

UAD yargıçları bağımsız olup, hiçbir devletten, uluslararası Örgütten ya da kişiden buyruk alamaz. Yargıçlar yalnızca bu görevlerini yapmakla yükümlü olup, başka hiçbir siyasal, yönetsel ya da mesleki nitelikli işle uğraşamazlar. Yine, yargıçlar hiçbir uyuşmazlıkta ajanlık, danışmanlık ya da avukatlık kabul edemeyecekleri gibi Divan Önündeki bir dava ile ilgili olarak önceden taraflardan birinin ajanı, danışmanı avukatı olmuşsa ya da bu davaya ulusal ya da uluslararası bir mahkeme yargıcı, araştırma ve soruşturma komisyonu üyesi olarak ya da başka bir sıfatla karışmışsa davaya katılamayacaktır.

UAD'nın bir davaya bakması sırasında uyuşmazlık taraf devletlerin Divan üyesi yargıçları varsa bu yargıçlar bağımsızlıkları nedeniyle davaya Divan üyesi olarak katılmaktadır. Bu yargıçlar ulusal yargıç olarak adlandırılmaktadır. Divanda ulusal yargıca sahip bulunmayan devletler ise tarafı oldukları her bir dava için yalnızca o davada Divan üyeliği yapmak üzere ad hoc yargıç atama yetkisine sahiptir. Böylece, dava taraflarından birinin Divanda ulusal yargıcı varsa öteki tarafta yargıç olma niteliklerine sahip herhangi bir kişiyi ad hoc yargıç olarak atayabilmektedir. Divanda taraflardan hiçbirinin ulusal yargıcı yoksa o zaman her iki taraf da birer ad hoc yargıç atama hakkına sahiptir. Ad hoc yargıcın kendisini atayan devletin uyrukluğundan olması gereği yoktur. UAD'nın, özel bir Daire biçimde bir davaya bakması söz konusu ise Daire için de tarafların ad hoc yargıç atama yetkisi vardır. Ancak bu gibi durumlarda Dairenin üye sayısını bozmamak için Divan Başkanının girişimiyle Daire üyeliklerinden

birinin ya da ikisinin yerlerini ad hoc yargıçlara bırakması sağlanmaktadır. Ad hoc yargıçlar davaya ve karara Divanın öteki üyeleri gibi tam eşitlik içinde katılmaktadır. UAD üç yıl için Başkanını ve Başkan Yardımcısını seçmektedir aynı kişilerin yeniden seçilmesi olanaklıdır. UAD Statüsünde öngörülen durumlar dışında, görevini genel heyet olarak yerine getirmektedir. Divanın toplanabilmesi için gerekli en az yargıç sayısı dokuzdur. Ancak birtakım uyuşmazlıklar için Divanın özel Daireler kurması olanağı vardır. Bu Dairelerden bir tanesi her yıl kurulması ve hazır durumda tutulması gereken Basit Usul Dairesidir.

93- Uluslararası hukukta meşru savunma hakkı konusunda bildiklerinizi yazınız:

Uluslararası hukukta meşru savunma hakkı genel bir biçimde tanımlandığı zaman, bir devletin başka bir devletçe kendisine karşı girişilen hukuka aykırı kuvvet kullanma eylemine ani ve doğal olarak kuvvet kullanma yoluyla karşılık vermesi anlaşılmaktadır. BM Antlaşmasının 51. maddesi meşru savunma hakkının bir doğal hak olduğunu belirtirken, UAD’da meşru savunma hakkının bu niteliğini teyit etmiş ve bu hakkın, BM Antlaşması dışında da, bir yapılageliş değerine sahip olduğunu bildirmiştir. Meşru savunma hakkına başvurulabilmesi için bir silahlı saldırıya hedef olunması ana koşulu oluşturmaktadır. BM Genel Kurulunun kabul ettiği Saldırının Tanımı kararının 1. maddesinde saldırı eylemi genel bir biçimde “bir başka devletin egemenliğine, ülke bütünlüğüne ya da siyasi bağımsızlığına karşı ya da BM Antlaşmasına aykırı herhangi bir biçimde silah kullanma” olarak tanımlamaktadır. Bu nitelikli bir eylemin saldırı olarak kabul edilebilmesi için iki ek koşul öngörmektedir.

Birinci koşul, Güvenlik Konseyinin değerlendirmesi saklı kalmak üzere, saldırı olarak kabul edilecek eylem bu yönde ilk hareket eden devletin eylemi olacaktır.

İkinci koşul ise, takdiri Güvenlik Konseyine ait olmak üzere, bir eylemin saldırı olarak kabul edilebilmesi için bunun yeterli yoğunlukta olması gerekmektedir. Bir başka deyişle, örneğin sınır olayları gibi küçük silahlı çatışmalar saldırı olarak değerlendirilmemektedir. Anılan kararın 3. maddesi uyarınca, yukarıda belirtilen ilk iki maddedeki koşulları yerine getirdiği takdirde, **Şu eylemler bir saldırı niteliği taşımaktadır:**

- 1-Bir devletin ülkesinin başka bir devlet silahlı kuvvetlerince saldırıya ya da istilaya uğraması,
- 2-Bir devletin ülkesinin başka bir devlet silahlı kuvvetlerince bombalanması ya da başka silahların kullanılması,
- 3-Bir devletin limanlarının ya da kıyıların bir başka devlet silahlı kuvvetlerince ablukaya alınması,
- 4-Bir devletin kara, deniz ve hava kuvvetlerine ve sivil uçaklarına ve gemilerine bir başka devletin silahlı kuvvetlerince saldırılması,
- 5-Bir devletin ülkesinde izinli olarak bulunan bir başka devlet silahlı kuvvetlerinin bu izin koşuluna aykırı olarak kuvvet kullanması ya da izin süresinden sonrada zorla burada kalması,
- 6-Bir devletin ülkesinin başka bir devletçe bir üçüncü devlete karşı saldırı eylemi amacıyla kullanılmasına izin vermesi,
- 7-Bir devletçe ya da onun adına bir başka devlete yukarıda belirtilen saldırı eylemlerinden sayılacak yoğunlukta silahlı kuvvet kullanma eylemlerinde bulunan silahlı çeteleri ya da grupları, düzen dışı kuvvetleri ya da paralı askerleri gönderme ya da böyle bir harekette özlü biçimde yer alması.

Silahlı saldırı eylemi yalnızca yabancı düzenli orduların gerçekleştirdiği sınır ötesi harekâtı değil, aynı zamanda “eğer bu hareket ölçüleri ve etkileri bakımından düzenli kuvvetlerce yapıldığında yalnızca bir sınır olayı olarak değil, fakat bir silahlı saldırı olarak değerlendirileceksek bir devletçe başka devlet ülkesine gönderilen silahlı çetelerin harekâtını da kapsamaktadır. Uygulanan uluslararası hukukta kuvvet kullanma yasağı kapsamına giren silahlı eylemlerin dolaylı kuvvet kullanmayı içerenlerinin bir kısmı meşru savunma hakkına dayandırılarak kuvvet kullanmasına olanak vermeyebilirler.

Meşru savunma hakkına başvurulması konusunda BM Antlaşmasının 51. maddesinde öngörülen Güvenlik Konseyine yapılacak bildirimin anı ve etkisi sorusuna gelince, anılan hüküm meşru savunma

hakkını kullanan devletin aldığı Önlemleri hemen Güvenlik Konseyine bildirme yükümlülüğünü öngörmekte olup, meşru savunma hakkının ilk silahlı saldırıya karşı kullanılması için Önceden Güvenlik Konseyine bildirme ve bir karar çıkartmak suretiyle izin almaya gerek bulunmamaktadır. Ancak, saldırıya karşılık oluşturan meşru savunma önlemlerinin acilen Güvenlik Konseyine bildirmesinden sonra Güvenlik Konseyinin BM Antlaşması çerçevesinde aldığı kararlar varsa bu kararlara uyulması zorunlu olmaktadır.

Meşru savunma hakkını kullanırken de uluslararası hukukun öngördüğü birtakım kurallara uyulması gerekmektedir. Bu kuralların birincisi, meşru savunma hakkının kullanılabilmesi için kuvvete başvurulmasının gerekli bulunması ve verilen karşılığın saldırı ile orantılı olmasıdır. Burada sözü edilen gereklilik ile saldırının durdurulması için başka bir olanağın kalmaması, orantılılık ile saldırıyı durduracak ve etkilerini ortadan kaldıracak ölçüde kuvvete başvurulması kastedilmektedir. Orantılılık ile saldırı eylemi ile meşru savunma eylemi arasında orantı bulunması kastedilmiş değildir. Meşru savunma hakkının kullanımında silahlı saldırıya uğrayan devlet bunu tek başına karşılayabileceği gibi, yardıma çağıracağı başka devletlerle birlikte de karşılama hakkına sahiptir. Birinci durumda bireysel meşru savunmadan, İkinci durumda ise ortak ya da kolektif meşru savunmadan söz edilmektedir. Ortak meşru savunma hakkının kullanılabilmesi için saldırıya uğrayan devletin kendisine silahlı saldırı da bulunduğu ve dolayısıyla meşru savunma hakkını kullanma yetkisinin doğduğu değerlendirilmesini yapması ve öteki devletlere yardım için çağrıda bulunması gerekmektedir. Bir üçüncü devletin saldırıya uğrayan devletten çağrı almadan kendiliğinden ortak savunma hakkını kullanmaya yeltenmesi hukuksal olarak olanaklı değildir.

94- JCM bildiklerinizi yazın:

Başkan ve 4 yargıçtan oluşan istinaf bölümüne en az 6 yargıçtan oluşan 1. derece bölümüne ve yine en az 6 yargıçtan oluşan hazırlık bölümüne sahip olup 1. Derece dairesi her davaya 3 yargıçla ve hazırlık dairesi her davaya 3 yada 1 yargıçla bakmak zorundadır. Mahkemenin anılan bölümlerinden başka savcılığı ve yazmanlığı bulunmaktadır. Yetkisi gerçek kişileri kapsamaktadır. Etkisi kapsamında soykırım suçu insanlığa karşı suç dar alanda savaş suçu ve saldırı suçu yer almaktadır. İki yolla mahkemenin yargı yetkisinin kabul edilebileceği ön görülmektedir. Statüye taraf olmak bu statüye taraf olmadan mahkemeye bir bildirim yaparak belirli bir suç için mahkemenin yetkisinin kabul edildiğini açıklamak bir kişi aynı suç nedeniyle 2 kere yargılanamaz. JCM’de yargılama usulü statüye taraf bir devletin yada güvenlik konseyinin başvurusu yada savcının kendiliğinden soruşturma açması ile başlamaktadır. Mahkemenin vereceği ceza hapis cezasıyla sınırlı olup bu ceza en fazla 30 yıl ve çok ağır suçlar için müebbet hapis alabilmektedir. Kararlara karşı istinaf ve karar gözden geçirme yolları açıktır.